

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

v.a. Asiamiehittäjä Palinin raportti no 14.

Näpvenhauina.

31/1 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

tammik. 31 p:nä 1925.

No. 146.

4/140 L. 26.		
6/2-26.	2	LIL
YHÄ	OSAT O	ASIA
5.	C8.	

Herra Ministeri,

Täten saan kunnioittavimmin Teille,
Herra Ministeri, lähettää raporttini No. 14, jo-
ka koskee Tanskan ja Norjan välistä välitystuo-
miosopimusta.

Suvaitkaa, Herra Ministeri vastaanot-
taa erinomaisimman kunnioitukseni vakuutukset.

E. H. Laun

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

H e l s i n k i.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. Asiainhoitaja Palinin raportti No. XIV.

Tammikuun 31 päivältä 1926.

Tanskan ja Norjan välinen
välitystuomiosopimus.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 7/140 Sal. D. X.		
6/2-26.	3	LII.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S.	C3.	

Kuten Herra Ulkoasiainministerille osoittamasani kirjelmässä No. 64, kuluvaan tammikuun 16 päivältä, kunnioittavimmin ilmoitin, allekirjoitettiin täällä tammikuun 15 päivänä ehdoton ja poikkeukseton välitystuomiosopimus Tanskan ja Norjan välillä, joka tietysti kuitenkin vielä jäi molempien maitten valtiopäivien ratifiointiin varaan.

Tämä sopimus sai heti, kuten asiaa koskevissa tiedoituksissani mainitsin, Norjassa - etupäässä Norjan nykyistä hallitusta vastustavien puolueitten sanomalehdistössä - osakseen sangen ankaria arvosteluja, joiden tarkoitusperänä oli sopimuksen ratifiointiin ehkäiseminen. Yhä edelleen jatkavat nämä sanomalehdet hyökkäyksiään sopimuksen solmimisen johdosta, kohdistuen ne suoraan Tanskaan ja Tanskan suhtautumiseen Norjaan.

Erikoista huomiota ovat täällä herättäneet seuraavat sanomalehtilausunnot (niitä lukuunottamatta, joista jo mainitsin kirjelmässäni No. 62 tammik. 15 p:ltä)

"SØFARTSTIDENDE": "Det norske Folk er ikke uenigt med Regeringen om, at Konflikter mellem Danmark og Norge skal afgøres paa fredelig Maade, men naar der rejser sig en stærk Stemning mod en Voldgifts- og Venskabstraktat med Danmark, saa er det, fordi vi mener, at Danskerne ikke behandler os venskabeligt. Man ser ogsaa, at Statsminister Mowinkel har en ond Samvittighed, idet han har meddelt, at disse Voldgiftstraktater har været forelagt Stortingets Udenrigskomiteé, og at man er blevet enige om, at de samlet og samtidig skal søges forelagt Stortinget. Man vil med andre Ord forsøge at bjerge den danske Traktat i Land ved at lade den finske og svenske Konvention tjene som Bjergningspontoner for den, og rimeligvis vil dette Forsøg lykkes.".....

.....

"Vi vil ikke Danmark nogetsomhelst. Det er ikke om norske Krav til Danmark, Striden staar, men om danske Krav til Norge. Vi vil have Fred for Danmarks Geskæftighed i Nordhavet. Dansk Imperialisme maa lade vore Fiskere og Fangstmænd i Fred, og danske imperialistiske Kredse maa lade Norge faa Fred for deres Propaganda i Ind- og Udland. De maa lade os faa Lov til at betragte vore indre

Anliggender som vedkommende os alene. De maa lade os faa Fred for de ustandselige Forsøg paa at indarbejde Skandinavien i Verdensopinionen og gøre København til Skandinaviens Hovedstad, hvor Generalagenter saavel som Ministre og Pressemand skal have deres Centraler. De maa lade os faa Fred for deres irriterende Forsøg paa Fordanskningsovergreb overfor vore Slægtninge paa Færøerne og for den Sags Skyld ogsaa paa Island. De maa respektere disse to smaa Nationers Selvbestemmelsesret....."

"TIDENS TEGN" : "Vi tvivler ikke et Øjeblik paa Retfærdigheden af vore Krav; men den Tid er desværre endnu fjern, da selv den mest vidtgaaende Voldgiftstraktat kan garantere, at der bliver dømt efter brede menneskelige Synspunkter. Ingen Voldgiftsret vil gøre Kieltraktaten om igen. Ingen Voldgiftsret vil aabne Havne for norske Fiskere paa Grønland. Ingen Voldgiftsret vil give os vore Arkivsager og Mindesmærker, vore gamle Krigstrofær igen. Ingen Voldgiftsret ~~vil give os~~ kan give Norge Ret til at blande sig i Forhold mellem Danmark og gamle norske Udbygder. Vi tror det i alt Fald ikke, og det alene er Grunden til, at vi idag ikke kan gaa med til en ubegrænset Voldgiftstraktat med Danmark.

Den Dag, Danmark forstaar, at det er nødvendigt

at gaa til et helt retfærdigt og omfattende Opgør med Norge for at grundlægge et godt Forhold i Norden vil Voldgiftstraktaten komme af sig selv; men før dette Opgør har fundet Sted, er Begrebet Norden kun en Hindring for, at Norge nationelt kan komme paa lige Fod med Sverige og Danmark".....

.....

I den dansk-norske Voldgiftskonvention siges, at Voldgiftsretten skal dømme "efter Ret og Billighed", vi ønsker ikke altid, at Udenforstaaende skal dømme i vore Hjerteanliggender, selv om det sker efter Ret og Billighed".....

"OSLO AFTENAVIS" : "Efter danske Presseudtalelser at dømme er Traktaten modtaget med almindelig Glæde og Tilfredshed i Danmark. Vi maa desværre sige, at det samme ikke er Tilfældet i Norge. I vide Kredse og indenfor de forskellige Befolkningslag vil Meddelelsen om, at denne Traktat nu er blevet undertegnet, ikke virke opløftende, men tværtimod vække en stærk Følelse af Forstemthed. Naar "Berlingske Tidende" udtaler, at Bladet opfatter Traktatens Undertegnelse som endelig Afslutning paa de Misstemninger, der vel sagtens som Følge af Fejl paa begge Sider frem-

kom i Anledning af Grønlands-Spørgsmaalet, maa og skal det derfor siges, at denne Opfattelse for saa vidt det angaar Norge hviler paa svigtende Grundlag. Den Misstemning, der paa norsk Side findes lige overfor Danmark, har saa dybe Rødder, at den ikke kan bringes til Ophør uden Neutralisering af de Kilder, hvorfra den henter sin Næring, og dette kan ikke ske ved en Voldgiftstraktat, men kun derigennem, at Danskerne tager deres Opfattelse af Mellemværendet med Norge op til Revision og toner et helt andet Flag, end de til Dato har gjort. Først da vil en norsk-dansk Voldgiftstraktat kunne blive hvad den tilsvarende svensk-norske er udlagt at være: "et Venskabspant hvorved ingen Magt i Verden kan rokke".....

Missä määrin nämä ynnä lukuisat muut, vielä räikeämmätkin julkiset lausunnot todella vastaavat Norjan kansassa vallitsevaa mielialaa, on minun täältä käsin vaikeata arvostella. Toivottavasti on niiden suuriäänisyys isompi kuin niiden kantavuus. Ei voi olla toteamatta, että kyseessäoleva osa Norjan sanomalehdistöä varmasti hyödyttäisi isänmaansa ja koko Pohjolan yhteisiä etuja hiukan säästämällä kiihkeitä ja hyökkäviä sanojaan. Syrjäisessä arvostelijassa ne eivät missään tapauksessa voi herättää luottamusta tahi myötätuntoisuutta Nor-

jan vaatimukseen nähden - päinvastoin on vaikeata olla niistä saamatta käsitystä, etteivät norjalaiset itsekään ole täysin varmoja vaatimuksiensa oikeutuksesta ja pätevydestä. Pitäisihän välitystuomiosopimuksessa määrätyn käsittelytavan tarjota kaikki mahdolliset ja tarpeelliset takeet jokaisen todella oikeutetun vaatimuksen voitollensaattamisesta. Käsittämättömäksi jää myöskin mitä hyökkäävät norjalaiset piirit oikeastaan tavoittelevat Tanskan ja Norjan välisten riitaisuuksien ratkaisemistapaan nähden. Yksimielisesti selittävät he - ja onhan se itsestään selvääkin - etteivät he missään tapauksessa halua sotaa Tanskan kanssa. Mutta kynsin hampain vastustavat he puolueettomien välitystuomarien tuomiota! Mitä jää siis jäljelle? Vapaehtoisen sopimuksen aikaansaaminen sovintomenettelyn tai suoranaisten diplomaattisten neuvottelujen kautta? Miten olisi ajateltavissa - tehtyjen havaintojen perusteella - että niin kärjistyneet ~~kärjistyneet~~ molempien maitten prestigeä koskevat riitakysymykset, kuin tanskalais-norjalaiset, sitä tietä voisivat tulla ratkaistuiksi - kaikkein vähimmin välitystuomiosopimuksen tultua hyljättyksi? Ehkä uskovat he taloudellisen sodan kautta voivansa saada Tanskan alistumaan vaatimuksiinsa? Ymmärtääkseni kuitenkin tuskin kukaan vastuunalainen norjalainen poliitikko voi ajatellakaan sellaisen johtavan Norjalle edullisiin tuloksiin.

- Kuten sanottu, jää siis syrjäiselle käsittämättömäksi, mitä käytännöllisiä, todella aikaansaataavissa olevia poliittisia päämääriä kyseessä olevat norjalaiset piirit tavoittelevat. Olen senvuoksi taipuvainen selittämään sanotut norjalaiset mielipahan purkaukset samalla tavoin kuin raportissani No. 10 koetin selittää tanskalais-norjalaisen epäsovun syitä yleensä: Norja on vielä nuori, itsenäisenä valtiona. Norjan kansa on vielä kehityskauden levottomuudentilassa, sen expansiivinen kansallisuustunne vaatii vihollista, jonka kanssa se voisi koetella voimiaan. Saatuaan v. 1905 suhteensa Ruotsiin haluamallaan tavalla lopullisesti järjestetyiksi on se nyt vanhoissa selvittämättä jääneissä väleissään Tanskaan löytänyt tervetulleita kiihoitusaineita, jotka ovat tulleet paisutetuiksi suuriksi prestige-kysymyksiksi, aiheuttaen sitten liioiteltuja, kiihkoisänmaallisia purkauksia. - Täten ovat mielestäni, kuten sanottu, kyseessä olevat hyökkäykset Tanskan kanssa solmitun välitystuomiosopimuksen johdosta selitettävissä.

Joskaan niiden merkitystä siis ei ole liioiteltava, on kuitenkin kieltämätöntä, että tällaisista karkeista hyökkäyksistä voi syntyä katkeruus ja todellinen

vihamielisyys, joiden kautta Tanskan ja Norjan välille viime vuosien kuluessa kehittynyt epäsope voi käydä todella vakavaksi - jota tähän saakka en ole ollut taipuvainen myöntämään. -

Toistaiseksi on Tanskan taholta suhtauduttu viimeisiin norjalaisiin hyökkäyksiin suorastaan imponeeraavalla rauhallisuudella. Yksimielisesti on kaikissa suurimmassa sanomalehdissä pidetty siitä kiinni, että parasta on jättää kyseessä olevat hyökkäykset ilman suurempaa huomiota, Tanskan kunnian hyvin voidessa kestää, että niihin Tanskan taholta jätetään vastaamatta. Tyypillinen on seuraava lausunto:....."For vor Del skal vi altsaa afstaa fra enhver Besvarelse af Angrebene og nøjes med at forsikre, at den danske Regerings Tilslutning til Traktaten udelukkende og uden nogen som helst Bagtanke er Udtryk for det danske Folks Ønske om at befæste Venskabet og Freden i Norden - et Bevis for Tillid til Norge og et Vidnesbyrd om Agtelse for Broderfolket."

Norjan pääministerin tekemät rauhoittavat selitykset ja norjalaisen hallitus-sanomalehdistön lausunnot alleviivataan ja korostetaan täällä tyydytyksellä. Yleensä luotetaan siihen, että loppujen lopuksi rauhallinen harkin-

ta ja terve järki pääsevät voitolle niin että puheena-oleva välitystuomiosopimus kaikista soraäänistä huolimatta kuitenkin saavuttaa suurkäräjien hyväksymisen - joskaan tämä ei tulle tapahtumaan niissä ystävällisissä muodoissa, jotka yleensä tällaisissa tapauksissa ovat tavaramu-
kaiset.

Jos näin tulee käymään ei voi olla asetta-
matta itselleen kysymystä siitä, mikä merkitys ja arvo
tulee olemaan niin vaikeasti ja vastoin niin suurta, ja kai-
kesta päättäen, verrattain laajojen piirien kannattamaa
vastustusta ~~xxx~~ aikaansaadulla välitystuomiosopimuksella?
Välitystuomiosopimuksen sisäisenä arvonahan yleensä on sen
perustana oleva molemminpuolinen todellinen rauhantahto
- rehellinen tahto vilpittömästi pitää siitä kiinni krii-
tillisten hetkien sattuessa. Mutta onko tämä tahto nyt
kyseessäolevassa tapauksessa todella olemassa? Eivätkö
kaikki ylläselostetut hyökkäykset ja vastustukset anna
aihetta vakaviin epäilyksiin tässä suhteessa? Sitä paitsi
puuttuvat vielä kaikki kokemukset siitä, missä määrin
ehdottomat ja poikkeuksettomat välitystuomiosopimukset voi-
vat kestää kokeen todellisesti vakavan riidan sattuessa.
Sen ensimmäinen ehto on tietysti, että molemmat riitapuo-

let tahä ainakin toinen niistä tahtoo ja uskaltaa vaatia välitystuomiota sellaisissakin tapauksissa, joihin nähden vanhoissa sopimuksissa aina tehtiin poikkeus. Ettei tässä suhteessa mitenkään voida olla varmoja, lienee epäilemätöntä. Itä-Grönlannin kysymykseen nähden oltiin sekä Norjassa että Tanskassa yksimielisiä siitä, että riitakysymyksen asettaminen välitystuomarien ratkaistavaksi oli suorastaan mahdotonta. "Den Ret er vor, og den gaar vi ikke til Domstolene med" selitettiin avoimesti molemmissa maissa. - Samaten voi helposti vastaisuudessa-kin käydä.

Välitystuomiosopimuksen tehokkuuden välttämättömänä ehtona on edelleen, että molemmat valtiot lojaalisesti tahtovat alistua välitystuomioon, huolimatta sen sisällyksestä. Voiko todella aina luottaa siihen? Voiko olla vakuutettu siitä, ettei myöskin muodollisesti poikkeuksettomiin välitystuomiosopimukseen nähden väitettäisi, että välitystuomarit ovat ylittäneet valtansa ja että tuomiosen vuoksi ei ole sitova? Muistettakoon vain niitä lukuisia virallisia, kansainoikeudellisia lausuntoja (Prof. Zorn, Lindhagen, Rode, Palmstierna, J.C. Christensen), joissa sanotaan, että tähän saakka välitystuomiosopimuksissa tavalli-

sesti valtioitten kunniaan, integriteettiin ja riippumattomuuteen nähden tehdyistä poikkeuksista huolehti voitaisiin luopua asettamatta niitä vaaranalaisiksi, koska nämä poikkeukset joka tapauksessa ovat kaikkien, myöskin muodollisesti ehdottomien ja poikkeuksettomien välitystuomiosopimusten julkilausumattomana edellytyksenä!

Siis eivät nämä ehdottomat ja poikkeuksettomat välitystuomiosopimuksetkaan tarjoa mitään absoluuttista taakua siitä, että kaikki mahdollisesti syntyvät riidat sopimuksentekijäin välillä todella tulevat lopullisesti ratkaistuiksi välitystuomion avulla. Mutta ne tietävät kuitenkin suuren ja kiitettävän askeleen ottamista oikeaan suuntaan. Ei siis voi olla hartaasti yhtymättä Tanskan vilpittämiin toivomuksiin, että sen Norjan kanssa nyt solmima välitystuomiosopimus saavuttaisi Norjan suurkäräjien hyväksymisen, ja että, ennenkaikkea, sen kautta parempia edellytyksiä kuin tähän saakka tulisi luoduksi näiden molempien maiden vastaiselle yhteiselämälle. Se olisi mitä suurimmasta merkityksestä yhteisymmärrykselle koko Pohjolessa.

Köpenhaminassa, tammikuun 31 p:nä 1926.

Falck

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cs.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 1.

Köpenhamina

22/2 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

No. 307.

ULKO.		
152	7/141 Sal.	26.
26/2-26.	?	
HYÖNÄ		JA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää raporttini No.1 joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Tanskan ja Saksan välisistä suhteista. (Siv. 1-6)
- II. Tanskalais-norjalaisia suhteita. (Siv.7-10)

Vastanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmin kunnioitukseni vakuutus.

Nyholm

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N. Setälä,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 1.

helmikuun 22 p:ltä 1926.

I.

ULKO- 7/141 Sal. D. 26		1375
26/2-26	?	Liit.
5.	C3.	ASIA

Tanskan ja Saksan
välisistä suhteista.

Viime vuosina ovat valtakunnan ra-
jan eteläpuolella asuvan tanskalaisen vä-
hemmistön kouluolot täällä antaneet aiheita tyytymättömyyteen.
Tanskalaisten väitteitten mukaan, joilta ei voitane kieltää
oikeutusta, ovat Saksa ja Tanska suhtautuneet aivan eri ta-
voin näihin valtioihin kuuluviin vähemmistöihin. Paitsi että
Tanskassa on 27 yleisillä varoilla ylläpidettyä/ koulua, on
siellä vielä 7 yksityiskoulua ja 11 kiertokoulua, jotka kaik-
ki saavat avustusta valtiolta. Saksassa ei siellä olevaa
tanskalaista vähemmistöä varten ole perustettu kuin yksi ai-
noa yleisillä varoilla ylläpidetty koulu. Paitsi tätä koulua
on myöskin olemassa kaksi yksityiskoulua, mutta nämä eivät
saa minkäänlaista valtiopua. Tanskankielisestä jumalanpalve-
luksesta ei Saksassa myöskään huolehdita. Sillävälän kuin
Tanskassa on kolmisenkymmentä kirkkoa, joissa jumalanpalvelus
myöskin toimitetaan saksaksi, ei Saksan puolella rajaa liene
ainoatakaan kirkkoa, jossa jumalanpalvelus tapahtuisi tanskan-
kielellä.

Sekä Tanskan hallitus että yleinen mielipide ovat-

kin tehneet voitavansa saadaksesen Slesvigin kouluolot tyydyttävällä tavalla järjestetyiksi. Nykyisen ulkoasiainministerin, kreivi Moltken aloitteesta, joka on ollut useat vuodet maansa edustajana Berlinissä, pidettiin Köpenhaminassa lokakuussa 1924 saksalaisten ja tanskalaisten kouluviranomaisten välillä neuvottelukokous, jossa asianomaisten välisen tuttavallisen keskustelun kautta koetettiin saada aikaan kumpeakin puolta tyydyttävä järjestely. Tanskassa oltiin yleensä tyytyväisiä neuvottelujen kulkuun. Jo sitä seikkaa, että saksalaiset suostuivat neuvottelemaan, pidettiin silloin suotuisana enteenä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut saada aikaan minkäänlaista varsinaista sopimusta Saksan kanssa. Mahdollista on, että saksalaiset olisivat olleet suostuvaisiakin sopimuksen solmimiseen. Ainakin eräät huomattavat saksalaiset, niinkuin esim. Saksan entinen Washingtonin suur-lähettiläs, kreivi Bernstorff, ovat muutamissa lausunnoissaan moittineet tanskalaisia siitä, etteivät nämä ole halukkaita kummankin maan välisellä sopimuksella järjestämään vähemmistö-kysymyksiä. Kaikki tanskalaiset puoleet ovat kuitenkin yksimielisesti tällaisen sopimuksen tekoa vastaan. Tanskalaiset pelkäävät, että Saksa täten saisi tulevaisuudessa sopivan aiheen sekaantua heidän sisäisiin asioihinsa. Tanskalta, niin arvellaan täällä, puuttuisi joka ta-

pauksessa realisia mahdollisuuksia saada Saksa noudattamaan solmineansa sopimusta, jos ei se sitä haluaisi tehdä. Ulkoasiainministeriössä ollaan myöskin tällä kannalla, joka ainakin ulkomaalaisesta tuntuu ehkä liiankin varovaiselta.

Tanskalaisten kanta on siis ollut se, ettei varsinaista sopimusta ole solmittava, vaikkakin sillä ehkä voitaisiin parantaa Saksassa asuvan tanskalaisen vähemmistön asemaa, vaan on Saksan täysin vapaasti omasta aloitteestaan annettava tanskalaiselle vähemmistölle oikeus saada kouluopetusta äidinkiellellään.

Nyt näyttääkin siltä niinkuin tanskalaisten toivo osaksi ainakin olisi täyttynyt. Kuluvan kuun 13 päivänä julkaisi Preussin hallitus asetuksen, jossa rajaseudulla asuvalle tanskankieliselle väestölle myönnetään oikeus määrättyillä ehdoilla saada tanskalaista opetusta. Tämän asetuksen mukaisesti ovat edellytykset tanskankielisen kansakoulun perustamiseksi Flensbergin kaupungissa ja maalaiskunnassa samoinkuin Etelä-Tönderissä olemassa, kun vähintään 24 kouluiässä olevan tanskankieliseen vähemmistöön kuuluvan lapsen vanhemmat tai holhoojat sitä anovat. Yksityinen koulu saadaan perustaa kun 10 lapsen vanhemmat tai holhoojat sitä pyytävät, ja on tällainen koulu oikeutettu saamaan valtiopua. Koko opetus näis-

sä kouluissa tapahtuu tanskankielellä, mutta saksankielen on oltava opetusaineena. Yksityisiin kouluihin voidaan ottaa opettajiksi sellaisiakin henkilöitä, jotka ovat suorittaneet opintonsa Tanskassa. Tanskankieliseen vähemmistöön kuuluviksi lasketaan ne, jotka ovat syntyneet edellämainituissa rajaseuduissa tai Tanskassa, tai joiden vanhemmat täyttävät nämä ehdot.

Tämä asetus ei siis koske etelä Slesvigiä, vaan ainoastaan lähinnä rajaa olevia seutuja. "Flensburg Avis" lausuukin käsityksensä, ettei nyt voimaansaattettua järjestystä voida pitää täysin tyydyttävänä, vaikkakin se Sønder-Jyllannin historiassa on kieltämätön merkkitapaus. Tanskalaiset lehdet ovat yleensä suurella tyydytyksellä tervehtineet Preussin hallituksen päätöstä. Slesvigin saksalaiset sitävastoin tuntuvat olevan tyytymättömiä uuteen järjestelyyn. Sanomalehdistön suurin osa lausuu pelkonsa siitä, että saksalaisuus rajaseuduilla tulee suuresti kärsimään, jos uutta järjestystä ruvetaan noudattamaan.

Tulevaisuus näyttää, mikä uuden asetuksen merkitys käytännössä tulee olemaan. Eräät tanskalaiset lehdet näyttävät olevan taipuvaisia uskomaan, että asetus jää ainoastaan "paperille".

Diplomaattikunnassa selittävät Entente-valtojen edustajat preussiläisen asetuksen synnyn siten, että saksalaiset, jotka ovat panneet käyntiin ankaran taistelun italialaisten Tyrolissa noudattamaa politiikkaa vastaan, ovat pakoitettut ainakin paperilla tekemään myönnytyksiä omille vähemmistöilleen.¹⁾

Tanskalaiset lehdet ovat erittäin ankarin sanoin tuominneet Mussolinin viimeaikaiset esiintymiset Saksaan ja saksalaisia vastaan. Italian tšekäläinen lähettiläs, ruhtinas Alliata on, niinkuin minulle luottamuksellisesti on kerrottu, useita kertoja kääntynyt ulkoministeriön puoleen pyynnöllä vaikuttaa sanomalehdistöön, jotta hyökkäykset Mussolinia vastaan lakkaisivat. Ulkoministeriö on kuitenkin aina vastannut välttelevästi, ettei se voi määrätä miten lehtien kulloinkin on kirjoitettava.

Tanskalaisten haluttomuus tehdä mitään asiassa on aiheuttanut eräänlaisen, ainakin hetkellisen, kylmenemisen kummankin maan välillä. Tanskalaisten kanta tuntuu itse asiassa jotenkin luonnolliselta. Nykyisen hallituksen, ja

1) Niinkuin tunnettua koettavat italialaiset m.m. uhkasakkojen avulla pakottaa niitä tyrolilaisia muuttamaan nimensä italialaisiksi, joilla alkuaan todistettavasti on ollut italialainen nimi, vaikka he sittenkin ovat saksalaistuneet.

sen ennen Berlinissä lähettiläänä toimineen ulkoministerin tärkeimpänä ulkopoliittisena tehtävänä on hyvien suhteiden aikaansaaminen Saksaan. Tanskan sosialistihallituksella ei sitäpaitsi ole mitään erityistä syytä ruveta suojelemaan Mussolinia.¹⁾

Köpenhaminassa, helmik. 22 p:nä 1926.

V. J. Linn

1) Ollessani eilen yhdessä Stauningin herrasväen kanssa, kertoivat nämä kruununprinssin äskeisellä Rooman matkallaan ei joutuneen mihinkään kosketuksiin Mussolinin kanssa.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No.1.

helmikuun 22 p^{itä} 1926.

7/141 Sal.	26.
26/2-26.	?
5.	C3.

II.

Tanskalais-norja-
laisia suhteita.

Pohjoismaiden, Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Norjan solmitut sovintotuomiomenet-

telyä koskevat sopimukset ovat yleensä otetut kaikkialla mielihyvällä vastaan. Ne ovat luonnollisia seurauksia näiden valtioiden välillä vallitsevista läheisistä suhteista ja antavat näkyvän muodon asiaintilalle, joka ilmankin sopimusten solmimista jo aikaisemminkin oli olemassa, nimittäin ettei riittain ja erimielisyyksien ratkaisu voi tapahtua pohjoismaiden välillä muuta kuin rahallista tietä.

Tanskan ja Norjan välisestä sovintomenettelyä koskevasta sopimuksesta neuvoteltaessa on kuitenkin täytynyt taistella viimeainitussa maassa eräillä tahoilla vallalla olevaa mielipidettä vastaan, joka ei hyväksy sellaisen sopimuksen solmimista Tanskan kanssa, joka alistaisi kaikki kummankin maan väliset erimielisyydet sovintotietä ratkaistaviksi. Syyntä norjalaisten nationalistien kantaan on ollut se, että he, niinkuin tunnettu, toivovat voivansa kerran tulevaisuudessa liittää Norjaan "entiset norjalaiset siirtomaat", Grönlannin, Islannin ja Färsaaret. Kun he itsekin

käsittävät, ettei tämä ole mahdollista täysin "rauhallista" tietä, haluavat he pitää avoimena ainakin mahdollisuuden toisellakin tavalla päästä päämääräänsä. Tällöin on heiltä kuitenkin jäänyt huomaamatta, että Norja ilmankin nyt kysymyksessä olevaa sopimusta useissa tapauksissa on sidottu rauhallisin keinoin järjestämään välinsä eteläisen naapurinsa kanssa. Kaikki neljä pohjoismaata ovat hyväksyneet pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen pakollisen tuomiovallan oikeusriitoihin nähden tuomioistuimen sääntöjen 30 artiklan mukaisesti. Tästä sitoumuksesta ei tehdä poikkeusta kunniaan, elin-etuja, koskemattomuutta tai itsenäisyyttäkään koskeviin asioihin nähden.

Siitä huolimatta ovat natsionalistit ankarasti ahdistaneet hallitusta väittäen sen luopuvan norjalaisten etujen ajamisesta. Niin kirjoittaa esim. "Oslo Aftenavis": "I vide Kredse og indenfor de forskelligste Befolkningslag vil Meddelelsen om, at denne Traktat nu er blevet undertegnet, ikke virke opløftende, men tværtimod vække en stark Følelse af Forstemthed."

Erittäinkin on Norjassa oltu tyytymättömiä siitä, etteivät norjalaiset ole saaneet vapaasti käydä kauppaa Grönlannilla. Tanskan hallitus on nimittäin alkuasukkaiden suojelemiseksi niiltä väärinkäytöksiltä ja turmiollisilta

vaikutuksilta, jotka aina ovat olleet seurauksena eurooppalaisten täysin vapaasta kaupankäynnistä alemmalla sivistystasolla olevien kansojen kanssa, antanut kaupankäynnin Grönlamilla erikoiselle tarkoitusta varten perustetulle kauppayhtiölle.

Ainoastaan määrätyt satamat ovat olleet avoinna muille, näiden harjoittaessa kalastusta niillä seu-
duin, joilla kalastuksen vapaa harjoitus on sallittu.
"Det danske Monopol", sanoi Norjan pää- ja ulkominis-
teri Mowinckel itsekin äskettäin eräässä "Bondeungdoms-
laget"issa pitämässään puheessa, "har holdt dette Land
afspærret, vel særligt af Hensyn til Grønlanderne; men
der er meget, der taler for, at Vest-Grønlands Aabning
ogsaa vil kunne løses, naar Tidens Fylde kommer, at
Danmark, naar Grønlanderne bliver mere modstandsdygtige,
ikke opretholder Lukningen, og da maa vi huske, at vi Nord-
mænd har store Muligheder for at virke paa Vest-Grøn-
land, hvis der bliver en mere saaben Politik."

Viime keväänä ryhtyi Norjan hallitus neuvot-
teluihin Tanskan hallituksen kanssa kolmen uuden sataman
avaamisesta länsi Grönlannilla, johon Tanskan puolelta
suostuttiinkin. Norjalaiset kalastaja-alukset ovat enemmis-

tönä Grönlannin rannikolla kalastusta harjoittavien laivojen
joukossa ja tanskalaiset tekevät epäilemättä viisaasti, kun
eivät aseta vaikeuksia tälle kalastukselle. Täten kiihko-
kansallisten norjalaisten piirien agitatsioni nyt solmit-
tavaa sopimusta vastaan menettää suuren osan merkitykses-
tään. Sekä Tanskan ulkoasiainministeriössä että Norjan täl-
käläisessä lähetystössä ollaankin taipuvaisia uskomaan, että
sovintomenettelyä koskeva sopimus vastustuksesta huolimatta tu-
lee ratifioiduksi.

Köpenhaminassa, helmik. 22 p:nä 1926.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cs.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 2.

Köpenhamina.

1/3 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

No. 314.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 8/141 Sal. D. 13 26.		
5/3 -26	2	LII.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää raporttini No.2, joka käsittelee kysymystä kansainliiton neuvoston pysyväisistä jäsenistä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

K. y. L. Luoma

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N. Setälä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 2. 8/14/26

573-26
maaliskuun 1 p:ltä 1926.

RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Kysymys Se kysymys, joka yhä enemmän kiinnittää huomiota puoleensa, on kysymys kansainliiton neuvoston pysyväisistä jäsenistä. Senjälkeen kun Saksalle on taattu oikeus saada pysyväinen edustaja neuvostoon ovat, niinkuin tunnettu, myöskin kolme muuta valtiota, Espanja, Puola ja Brasilia vaatineet itselleen samaa oikeutta. Ne, jotka vastustavat viimeksimainittujen valtioiden vaatimusta, moittivat usein Ranskaa siitä, että tällainen vaatimus yleensä on esitetty, väittäen jäsenten vaa-
kansainliiton lin tarkoituksena yksinomaan olevan hankkia Ranskalle suurem-
neuvoston py- paa kannatusta neuvostossa. Niin esim. Hollannin tšekäläinen
syväisistä jä- lähettiläs, Rappard, esikettiin käydessään luonani erittäin an-
senistä. karasti tuomitsi Ranskan menettelyn vakuuttaen koko "juonen"
olevan Pariisissa punotun ja osoittavan selvästi, ettei koko kansainliitolla ole mitään "realista merkitystä". Saksan anka-
ra vastustus herätettyä suunnitelmaa vastaan samoin kuin sen ilmoitus ja uhkaus olla ehkä kokonaan liittymättä kansain-
liittoon, jos neuvoston jäsenmäärää laajennetaan, on myöskin omiaan osottamaan, että Berlinissäkin käsitetään koko laajen-

nus ranskalaisten aikomaksi vastapainoksi Saksaa vastaan.

Saksan tarkoitus on epäilemättä kansainliittoon yhdyttyään koettaa saada aikaan erinäisiä muutoksia tai ainakin lievennyksiä Versaillesin rauhan määräyksiin ja pelkää se ilmeisesti, että kolme uutta ehdotettua jäsentä tulisivat vastustamaan sen pyrkimyksiä tässä kohden. Mitä Puolaan tulee, on Saksalla epäilemättä oikein. Puola tulee luultavasti ainakin useimmissa tapauksissa seuraamaan Ranskaa. Voidaanko sitävastoin Brasiliasta ja ennen kaikkea Espanjasta varmuudella sanoa, että ne aina tulisivat kannattamaan Ranskan toivomuksia ja esiintymään Saksaa vastaan, on hyvin epävarmaa. "Le Temps" kirjoittaa pääkirjoituksessaan 22 päivältä helmikuuta: "Jo kauan aikaa sitten on todettu olevan välttämätöntä reorganisoida neuvosto, jotta se voisi paremmilla edellytyksillä täyttää suuren tehtävänsä. Tämä kysymys on jo enemmän kuin kahden vuoden ajan ollut keskustelun alaisena Genevessä samoinkuin sanomalehdistöissäkin. Eikö ole täysin loogillista kun halutaan käyttää hyväkseen Saksan tuloa kansainliittoon ryhtymällä tähän reorganisointiin ja antamalla liiton toimeenpanevälle komitealle sen lopullinen muoto? Mitä luonnotonta on sellaisessa alotteessa, ja miten Saksan oikeudet tulisivat loukatuiksi sen kautta, et-

tä tunnustettaisiin muille suurille kansoille samat oikeudet, jotka halutaan tunnustaa Saksallekin? Ajatus, että tahdotaan neutralisoida Saksan vaikutus neuvostossa ja luoda neuvoston keskuuteen määrättyjä valtioryhmiä on mieleton ajatus, sillä kaikki kansat ovat oikeudellisesti tasa-arvoiset Genevessä. Kaikkien tulee voida siellä vapaasti puolustaa etujaan ja neuvoston on koetettava sovittaa näitä etuja oikeuden pohjalla voimassa olevien sopimusten puitteissa". Englannin ulkoministeri Chamberlain sanoi myöskin pari päivää sitten Birminghamissa pitämässään puheessa kysymyksen kansainliiton neuvoston laajennuksesta jo pitemmän aikaa olleen päiväjärjestyksessä.

Onko tämä väite oikea? Jo silloin kun kansainliiton liittosopimuskirja aikoinaan julkaistiin, oltiin monella taholla tyytymättömiä siihen, että neuvoston kokoonpanossa suurvalloille oli annettu niin määrävä asema. Kun Suomen hallituksessa käsiteltiin kysymystä Suomen liittymisestä kansainliittoon, kiinnittivät useat hallituksen jäsenet huomiota tähän seikkaan. Siinä esityksessä, jonka hallituksen kehotuksesta Eduskunnalle asiasta laadin, on myöskin koskettu tätä kohtaa. Kysymys neuvoston kokoonpanosta on siis kylläkin askaroittanut niiden mieltä, jotka ovat näiden

seikkain kanssa joutuneet tekemisiin. Toinen asia on, että ne, jotka ovat arvostelleet neuvoston yksipuolista kokoonpanoa, tuskin ovat ajatelleet puutteiden korjaamista luomalla uusia "vakinaisia" jäseniä, vaan ennemminkin enentämällä niiden lukumäärää, jotka vaalin perustalla saavat sijansa neuvostossa.

Mahdollista on, että ajatus neuvoston laajentamisesta tällä kertaa on Parisista lähtöisin. Mahdollista on myöskin, että nyt kysymyksessä olevat väestörikkaat valtiot itse omien etujensa ja oman asemansa vuoksi ovat alkuperäiset aloitteentekijät. Ehkäpä kummallakin on siinä osansa. Espanja pitää itseään espanjankielistä puhuvan maailman, 17 valtion, edustajana. Brasilia on Etelä-Amerikan suurin valtio. Puola on jo kauan pyrkinyt suurvaltain pariin, vaikkakin Ranska on ainoa suurvalta, joka sen on sellaiseksi tahtonut ~~sen~~ tunnustaa.

Tarkoitukseni ei ole ryhtyä arvostelemaan niitä syitä, joita mainitut maat voivat esittää vaatimuksiensa tueksi. Tämä kysymys ei mielestäni ole se, jonka mukaan asiaa Suomen kannalta viime kädessä on arvosteltava. Ei ole ollut mitään syytä toivoa, että neuvostoa olisi nyt ehdotetulla tavalla ruvettu reorganisoidaan. Vaatimukset on teh-

ty. Meidän on määrättävä kantamme niihin nähden. Kysymys meidän kannaltamme on itse asiassa siitä, mitä mahdollisuuksia näillä valtioilla on tulla otetuiksi neuvoston pysyväisiksi jäseniksi. Onko tilanne ehkä sellainen, ettei kansainliitolle ole varaa eikä voimia kieltää niiltä niiden itselleen vaatimaa oikeutta? Mille kannalle on meidän tässä tapauksessa asetettava? Onko meidän kansainliiton heikentämisenkin uhalla vastustettava niiden vaatimuksia?

Mielestäni Suomen asema on sellainen, että se voitaisiin intohimottomasti suhtautua kysymykseen. Meidän suhteemme ovat hyvät kaikkiin niihin suuriin maihin, jotka nyt haluavat paikkaa neuvostossa. Se seikka, että Puola, jonka kanssa meillä on useita yhteisiä etuja, valvottavana, on näiden valtioiden joukossa, puhuu sekin sen puolesta, ettemme ainoastaan, jos niin saa sanoa, teorettisten syiden vuoksi asetu vastustamaan vaatimusta, joka ehkä lopulta saavuttaa kansainliiton kannatuksen. Puolan jäsenyys voi olla meille eduksikin erittäinkin siinä tapauksessa, että Venäjä, niinkuin uskottavaa on, ennen tai myöhemmin liittyy kansainliittoon ja siis myöskin saa paikan neuvostossa. Jo oman etunsa vuoksi tulee Puola aina neuvostossa ollessaan vaatimaan tehokkaita toimenpiteitä Venäjää vastaan,

jos tämä loukkaa itäisten naapuriensa rauhaa. Valitettavasti on kansainliitossa useita valtioita, jotka eivät tahdo tunnustaa velvollisuutta asevoiminkin myötävaikuttaa liiton tarkoituksien toteuttamiseksi. Mitä Espanjaan ja Brasiliaan tulee, ovat ne aina neuvostossa ollessaan osottaneet hyväntahtoisuutta maattamme kohtaan. Ahvenanmaan asian viireillä ollessa kuuluivat nämä maat luotettavimpiin ystäviimme.

Ruotsin hallitus on julkisesti ilmoittanut vastustavansa esitettyjä vaatimuksia. Yleisesti tunnettua näyttää olevan, että Suomi, Norja ja Tanska ovat asettuneet samalle kannalle. Hollannin ja Sveitsin voidaan myöskin edellyttää olevan tätä mieltä. Saksan puolella viime sodassa olleet valtiot asettunevat samoin kannattamaan sen käsitystä. Mutta kaikkein useimmat valtiot ovat toistaiseksi olleet ilmoittamatta mitään kannastaan. Mahdollisesti eivät ne toistaiseksi ole sitä tahtoneet määrätäkään.

Erittäin kuvaava on Englannin kanta. Ilman epäilystä voitane sanoa, että englantilaiset mieluummin näkisivät, että neuvoston vahvan enemmistön yhä edelleenkin muodostaisivat suurvallat. Mitä erilaisimmilla perusteilla ovat kaikki, vanhoillisista lordeista Mac Donaldiin ja hänestäkin vasemmalla oleviin vastustaneet neuvoston laajennusta. Eng-

lamin hallitus ei sitävastoin sano mitään. Ulkoministeri Chamberlain, joka varmaankin on samaa mielipidettä kuin maamiehensä, pitää puheen, jossa hän valmistaa maamiehiään sellaisenkin ratkaisun varalle, että Puola, Espanja ja Brasilia tulisivat otetuiksi neuvoston pysyväisiksi jäseniksi. Chamberlainin puhetta ei käsittääkseni voida ymmärtää kuin yhdellä tavalla. Hän epäilee kansainliiton vastustuskykyä. Hän nähtävästi ei usko tai ei ainakaan ole varma siitä, että kansainliitto voi itseään vahingoittamatta ruveta vastustamaan kolmen näin vahvan ja tärkeän jäsenensä vaatimusta. Chamberlain ei senvuoksi myöskään tahdo lopullisesti sitoa hallituksen käsiä.

Niinkuin jo edellä mainitsin, ei Suomella minun käsittääkseni ole mitään pakottavaa syytä asettua kolmelle tähän asti suosiollista maata vastaan—ja joutua häviölle. Toinen asia on, jos ollaan varmoja siitä, että Ruotsin esittämä kanta voittaa. Mahdollista on, että Ruotsi joutuu jossain määrin ikävään asemaan, jos se yksinään tahtoo pysyä julistamallaan kannalla.¹⁾ Tämä ei kuitenkaan ole vältettävissä, vaan on se yksi niistä haitoista, joita pienellä maalla neuvoston jäsenyydestä voi olla ja joiden

1) Niinkuin Ministeriölle ilmoitin, ei ole sanottu, etteikö esim. Tanska muuttaisi kantaansa.

vuoksi eivät kaikki maat haluakaan tätä kunniaa.

Niinkuin sähkösanomastanikin Ministeriölle käy ilmi en ole vakuutettu siitä, etteivätkö Espanja, Puola ja Brasilia saa tahtoaan läpi ajetuksi. Meidän on muistettava, että jokaisella näistä maista on varmoja kannattajia, joihin ne voivat luottaa. Niiden kannattajat tulevat epäilemättä äänestettäessä yhtymään. Espanjan tšekäläinen lähettiläs d'Aguyera sanoi minulle pari päivää sitten: "Joko tulemme kaikki kolme neuvostoon, tai ei kukaan meistä".

Asema voi tulla sellaiseksikin, että kansainliitolle itselleen on edullisempaa vahvistaa neuvoston arvovaltaa nyt kysymyksessä olevalla tavalla, kuin olla suostumatta tehtyihin vaatimuksiin. Mahdollista on, että valettavienkin jäsenten lukumäärää tässä tapauksessa lisätäisiin. Suomen olisi käsittääkseni tarkoin seurattava aseman kehitystä ja toimittava sen mukaan.

Köpenhaminassa, maaliskuun 1 p:nä 1926.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₃.

ASIA: _____

Ministeri Luoman raportti no 3.

Köpenhamina.

12/3 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

12/3 - 1926.

No. 491.

Herra Ulkoasiainministeri.

. 10 1926 Sal. D. 126		
20/3-26	E	U
S.	C.B.	

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää ra-
porttini No. 3, joka käsittelee pysyväisiä neuvosto-
paikkoja.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

Nylander

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. Setälä.

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No.3.

12/3 - 1926.

18/142 Sar. 26

20/3-26

Vieläkin pysyväisistä

neuvostopaikoista.

Eilen, kuluvaan kuun 11 päi-

vänä, lähetin näinkuuluvan sähkösanoman:

"Luottamuksellisesti. Iltalehdissä olevien Genève-vestä saapuneiden uhkaavien uutisten johdosta katson syytä ilmoittaa Ranskan lähettiläs kertanut minulle Tanskan ei olevan yhtä jyrkällä kannalla kuin Ruotsin, joka osottanee Tanskan ulkoasiainministeriön jo valmistavan maaperää odottamalleni suunnan muutokselle. Diplomaattisissa piireissä moititaan Undenia siitä, että pyynnöistä, neuvoista huolimatta antanut eduskunnan sitoa kätensä tehden itselleen mahdottomaksi myötävaikuttaa konfliktin selvittämiseen. Eikö olisi syytä ilmoittaa suurvalloille Suomi kansainliiton vuoksi valmis kannattamaan kaikkia asian onnelliseen päätökseen saattamista tarkoittavia järjestelyjä. Katkeruus suuri Ruotsia kohtaan."

Niinkuin sähkösanomassani mainitsin,

oli sen lähettämisen lähimpänä aiheena ne Genèvestä saapuneet hälyyttävät tiedot, jotka luin saman päivän iltalehdistä. Niissä kerrottiin kansainliitossa edellisenä iltana sattuneesta kohtauksesta, jolloin ulkoministeri Undén, niinkuin tanskalaiset lehdet kertovat, "under levende Tilslutning fra de neutrale europæiske Staters Repræsentanter" esitti Ruotsin kannan. Lehtien

mukaan luultiin jo, ettei kenenkään aikomuksena ollut sanoa vastaan, vaan että "asia olisi selvä", ja että Chamberlain'kin "vilde affinde sig med Situationen", kun Brasilian ja Espanjan edustajat, Mello Franco ja Quinones de Leon, joka viimeainittu kansainliiton perustamisesta asti on kuulunut sen neuvostoon, tekivät tunnetut ilmoituksensa, että he aikoivat käyttää samaa veto-oikeutta kuin Ruotsikin, jotka ilmoitukset näyttivät jokaiselle nykyisen kriisin vakavuuden. Missä määrin tanskalaisten lehtien esitykset yksityiskohdissaan ovat oikeat, en tiedä. Joka tapauksessa on kansainliitto nykyään siinä tilassa, että sen olemassaolo on vaarassa, jollei kriisiä saada vältetyksi.

Kun en tiedä, mitä keskusteluja Helsingissä asiassa on käyty ulkoasiainministeriön ja vieraiden valtain edustajain välillä, ja mitä ohjeita viime päivinä edustajallemme kansainliiton kokouksessa on annettu, oli ehkä tarpeetonta ruveta tekemään mitään ehdotuksia. Itsestään selvää on, ettei tarkoitukseni ole ollut, että meidän puoleltamme mitään erikoista virallista ilmoitusta annettaisiin, vaan että esim. ulkoasiainministeri ja lähettiläämme saisivat keskusteluissaan ainakin Europan johtavien valtojen edustajain kanssa lau-

sua Suomen puolestaan olevan valmiin myötävaikuttamaan sellaisen ratkaisun löytämiseen, jonka kautta nykyinen kriisi saataisiin vältetyksi. Tällainen lausuntohan ei itsessään sisällä juuri mitään, mutta osottaisi se sopivalla tavalla harrastustamme kansainliittoa kohtaan, samoin kuin valmiuttamme ottamaan huomioon yleisen, kansainliiton, edun, joka ei itse asiassa ole eikä voikaan olla ristiriidassa Suomenkaan edun kanssa. Tällainen menettely olisi omiaan helpottamaan Suomen ulkomaalla olevien edustajien keskusteluja ulkomaalaisten valtiomiesten kanssa ja antaisi se hyvän kuvan maastamme.

Ehdotusta tehdessäni olen lähtenyt siitä edellytyksestä, josta alusta alkaen olen lähtenyt, ~~että~~ ettei nimittäin kansainliitto, valitettavasti, voi kokonaan olla ottamatta huomioon nyt esitetyjä vaatimuksia. Suomen ei siis myöskään kannata riitaantua minkään valtion kanssa tämän asian tähden, vaan voimme asettua tyynelle, sovittavalle kannalle,

Ruotsin ulkoasiainministeri tunsikin ehkä Ge-
nèveen lähtiessään tarvitsevansa eduskuntansa tukea ja
piti sen vuoksi siellä tunteen puheensa, joka saavut-

ti kaikkien ruotsalaisten puolueiden jakamattoman kannatuksen. Huonompaa palvelusta hän tuskin saattoi tehdä itselleen kansainliiton neuvoston jäsenenä. Tiedän myöskin ainakin eräiden Tukholmassa olevien lähetystöjen pyytäneen häntä olemaan sitomatta käsiään. Tulee tahtomattaan ajatelleeksi erästä toista neuvoston jäsentä, Chamberlainia ja hänen vastaavassa tilanteessa noudattamaansa menettelytapaa. Undén tahtoo saada kätensä sidotuiksi, Chamberlain kieltäytyy laisinkaan menemästä Genèveen, jos hänen kätensä sidotaan. Seurauksena on, että jälkimäinen voi tehdä jotain positiivista vaikean tilanteen selvittämiseksi, sillävälin kuin edellisen on rajoituttava negatiiviseen oman kantansa julistamiseen.

Tämä on ainakin se käsitys, joka näyttää olevan jotenkin yleinen ulkomaalaisten diplomaattien kesken. Mieliä useissa piireissä onkin ollut Ruotsia kohtaan katkera. Eräät ruotsalaiset tuntuvat itsekin olevan tyytymättömiä asiain käänteeseen, mikä joskus ilmenee moitteissa Saksaakin vastaan siitä, ettei se koko ajan ole ollut täysin johdonmukainen. Tanskalainen sanomalehdistö on eräitä poikkeuksia lu-

kuunnottamatta (esim. Nationaltidende) tukenut Ruotsia. Yksityisten henkilöiden sitävastoin kylläkin kuulee lausuvan sen suuntaisia arvosteluja, että Ruotsin politiikka heistä on "kömpelö" y.m. Myöskin Folke-tingetissa on eräs edusmies arvostellut hallitusta siitä, että se kysymyksessä olevassa asiassa on kannattanut Ruotsia. Suurin piirtein katsottuna on kuitenkin sanottava, että Tanskan yleinen mielipide on ollut samalla kannalla kuin Ruotsinkin.

Senjälkeen kun edellä oleva oli kirjoitettu, keskustelin tänään ulkoministeriössä asemasta kreivi Reventlowin kanssa. Ulkoasiainministeri, kreivi Moltke, ei ollut ministeriössä, joten en ollut tilaisuudessa tapaamaan häntä. Reventlow mainitsi tällöin niistä yhteisistä neuvotteluista, joita Suomen, Tanskan, Norjan, Hollannin ja Sveitsin edustajilla oli ollut ministeri Undénin kanssa Genèvessä. Omana käsityksensä hän kuitenkin lausui olevansa vakuutettu siitä, että kansainliiton myöhemmin on suostuttava neuvoston laajenemiseen. Siinä tapauksessa että Saksan vuoksi nyt olisi asetettava komitea, jossa periaatteessa päätettäi-

siin neuvoston kokoonpanoon myöhemmin tehtävistä muutoksista, ei hänen käsityksensä mukaan Tanskan olisi osanotosta siihenkään kieltädyttävä. Se seikka, että ulkoministeri Undén oli sidottu, teki vaikeaksi lopullisesti päättää mitään tällä kertaa. Lähetin Ministeriölle keskusteluni jälkeen näin kuuluvan sähkösanoman:

"Meidän 32. Keskustellut asemasta ulkoministeriössä Moltken poissaollessa Reventlow luottamuksellisesti sanoi henkilökohtaisena käsityksensä syksyllä suostuttava neuvoston laajennukseen. Mikäli Genèvessä asetettaisiin komitea määräämään minkä periaatteiden mukaan, miten neuvosto laajennettava myöhemmin ei Tanskan mielestä olisi kieltädyttävä ottamasta osaa. Koska Suomen edustaja ollut yhteistoiminnassa Ruotsin kanssa Genèvessä, jota en tietänyt, raukee eilinen ehdotukseni."

14/3.1926. - Mikäli lehdiissä olevat tiedot ovat oikeat, että Undén on tarjonut Ruotsin paikkaa neuvostossa Puolalle, tulee se epäilemättä mitä suurimmassa määrässä hälventämään katkeruutta Ruotsia kohtaan. Tämä oli ainoa kompromissi, mihin hän saattoi

ryhtyä, ja on hän asettumalla tälle kannalle epäile-
mättä tehnyt palveluksen maalleen ja kansainliitolle.

Vyldman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C3

ASIA:

Ministeri Edunin raportti no 4.

Kapteenherra

16/30925

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

16/3 - 1926.

No. 433.

ULKOASIAINMINISTERIO		
N:o 11/142 Sap. D. 1326.		
20/3-26	e	Lit.
OSASTO	OSASTO	ASIA
5.	68.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 4, joka käsittelee aseistariisumis-
ehdotuksen käsittelyä Folketingissa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N.Setälä.

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No.4.

16/3 - 1926. 20/3-26.

ULKOASIAIN	
11/142 Sac.	26
5.	03.

Aseistariisumis-
ehdotuksen käsit-
tely Folketingissa.

Näinä päivinä on Tanskan Fol-
keting käsitellyt kysymystä armeijan

lakkauttamisesta. Jos eivät suuret ulkopoliittiset tapah-
tumat olisi siinä määrin kiinnittäneet yleisön huomiota
puoleensa, kuin on ollut asiainlaita, olisi asian kä-
sittely epäilemättä saanut osakseen suurempaa mielenkiin-
toa ulkomaalla. Hallituksen esitys hyväksyttiin viime
perjantaina kolmannessa käsittelyssä ¹⁾ 75 äänellä 71
vastaan. Keskustelut Folketingissä eivät tarjonneet eri-
koisen suurta mielenkiintoa. Alusta alkaen oli jokaisen
kanta määrätty, eikä kukaan siis voinut toivoa lausun-
noillaan saavansa muita vakuutetuiksi.

Vanhoillisten edustajat Fürschel, Møller ja
Holger Andersen ²⁾ samoin kuin entisen hallituksen sota-
ministeri Brorsen "Venstren" edustajana vastustivat eh-
dotuksen hyväksymistä. Lienee ehkä syytä lyhyesti selos-

1) Esityksestä on Lähetystö aikaisemmin tehnyt selkoa.
Vrt. raportti N:o 3, v. 1925.

2) Yksi Tanskan edustajista kansainliiton yleiskokouksessa.

taa viimeainitun lausuntoa, koska se antaa täydellisen kuvan niistä väitteistä, joita vastustuspuolueiden taholta esitettiin. Herra Brorsen huomautti ensinnäkin, että ulkopoliittinen asema kehotti varovaisuuteen. Tanskan hallituksen ei olisi nyt esitettävä ehdotustaan, koska Tanska täten erottautuu siitä kansainliiton alotteesta liitossa tapahtuvasta työstä asevarustusten vähentämiseksi, joka juuri on pantu alulle. Kansainliitto vaatii jäseniltään lojaalisuutta ja solidariteettia, mutta nyt kysymyksessä olevan ehdotuksen kautta Tanska kokonaan eristäytyy muista valtioista. Puhuja oli ollut tilaisuudessa tutustumaan Tanskan ulkomaalla olevien edustajien kertomuksiin. Ei kukaan vastuunalaisessa asemassa oleva valtiomies ollut antanut kannatustaan ehdotukselle, eikä hän senvuoksi käsittänyt, että mikään tanskalainen hallitus ja kukaan tanskalainen ulkoasiainministeri saattoi ottaa kannettavakseen edesvastuuta ehdotuksen hyväksymisestä. Siitä huolimatta, että aseistariisumiskonferenssi on suunniteltu kokoonkutsuttavaksi toukokuussa, halutaan nyt aivan mitättömän enemmistön avulla saada ehdotus läpiajetuksi. Tanskalle on kansainvälisiä velvollisuuksia, joiden laiminlyöminen voi tuoda mukanaan vastaavien oi-

keuksien menettämisen. Ehdotuksen hyväksymisellä "vil vil vi lægge Landet blot for den første og dristigste Eventyrer."

Radikaalien ja sosialistien taholta (puhujana esiintyi m.m. maailmansodan aikuisen, vapaamielisen hallituksen sotaministeri Munch) huomautettiin, että saataisiin ehkä odottaa hyvinkin kauan, jos ruvettaisiin odottamaan kokoonkutsuttavaksi aiotun kansainvälisen aseistariisumiskonferenssin tuloksia. Tanskan asema oli sellainen, että se saattoi olla uran uurtajana muille tietä näyttämässä.

Huomiota herätti hallituksen puolueettoman ulkoasiainministerin, kreivi Moltken lausunto. Oppositioiden taholta tehtyyn kysymykseen, katsoiko hänkin mahdolliseksi puoltaa hallituksen aseistariisumisesitystä, vastasi Moltke myöntävästi. Oli tullut muotiasiaksi, sanoi hän, väittää "Locarno-hengen" olevan kuolleen, johon väitteeseen ei ollut mitään ayytä. Tätä nykyä eletään murrosaikaa monine vaikeuksineen, mutta ^{se/}ei mitenkään estänyt kysymyksessä olevan esityksen hyväksymistä. Tanskalla on ollut kriittillisiä aikoja elettävänä m.m. sodanaikana, mutta kaikki suuret kysymykset ovat koskeneet elinkeinoelämää, ja se, mitä tässä kohden on saatu aikaan, on saavutettu ilman sotalaitosta. Ulkoasiain-

ministeri katsoi senvuoksi voitansa olla mukana esittämässä
ehdotusta hyväksyttäväksi.

Siihen nähden, että hallituksella ole enemmistöä
Lands tingissä, ei ole olemassa toiveita saada ehdotusta ai-
naan tänä keväänä eduskunnassa hyväksytyksi.

Köpenhaminassa, maalisk. 16 p:nä 1926.

Nylander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 5.

Köpenhamina

22/3 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Maalisk. 22 p:nä 1926.

No. 498.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No. 12/142 Sac D. 10 K.		
26/3-26	10	LII
FINLAND	OF FINL.	ASIA
S.	Cs.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää rap-
porttini No. 5, joka käsittelee leskikuningattaren
kuolemaa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. Setälä.

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 5.

22/3 - 1926.

ASIAINMINI		
12/142 Sac. 26		
26/3-26	Li	Li
	OSASTO	ASIA
S.	e 3.	

H. M. Leskikuningatta-
ren kuolema.

Leskikuningatar Louise sairastui jo-
ku aika sitten bronchitikseen, jos-

ta hän jo pitemmän aikaa silloin tällöin on kärsinyt, ilman että sairaus aluksi antoi aihetta erikoiseen levottomuuteen. Vasta kuoleman edellisen päivän iltana - 19 päivänä maaliskuuta - tapahtui sairaan tilassa käänne parempaan päin. Siinä sairaskertomuksessa, joka lauantaina, 20 päivän aamulla julkaistiin, ensi kerran todettiin sairaan tilan olevan vakavan, ilman että sitä vielä oli syytä pitää kriittillisenä. (Lähetystön sähkösanoma Nr. 37). Samoin - kuin viime talvenakin leskikuningattaren sairauden aikana, kutsuttiin nytkin tänne ne hänen lapsistaan, jotka eivät asu Köpenhaminassa, nimittäin Norjan kuningas Haakon, ruotsalaisen prinssi Carl'en puoliso Ingeborg ja prinsessa Thyra, joka on naimisissa erään tanskalaisen, hovijahtimestari Castenskiöldin kanssa. Lauantain kuluessa huononi sairaan tila nopeasti. Noin viiden aikaan iltapäivällä soit-

ti minulle ulkoministeriön johtaja, kreivi Reventlow, jota olin pyytänyt ottamaan selvää sairaan tilasta ilmoittaen sen edelleenkin olevan vakavan, mutta että kuningattaren vahvaan ruumiinrakenteeseen katsoen saatettiin toivoa käännettä parempaan. Pari tuntia tämän jälkeen ilmoitti ulkoasiainministeriön juhlamenoosoiden hoitaja puhelimitse kuoleman tapahtuneen. (Lähetystön sähkösanoma tämän kunn 20 päivältä). Kuolema oli tapahtunut aivan äkkiä. Köpenhaminassa olevat kuningasperheen jäsenet olivat juuri aterialla, kun heidät kutsuttiin leskikuningattaren huoneeseen. Kuningas Haakon ja prinsessa Ingeborg eivät olleet ehtineet saapua Köpenhaminaan.

Kuningatar oli kuollessaan 74 vuoden vanha. Hänen isänsä oli Ruotsin kuningas Kaarle XV ja äitinsä hollantilainen prinsessa. Louise nimensä oli hän saanut äidinäidinäitinsä, tunnetun Napoleonin vastustajan, Preussin kuningattaren Louisen jälkeen. Hänen avioliittonsa silloisen Tanskan kruununprinssin Fredrikin kanssa solmittiin vuonna 1869. Paitsi Tanskan ja Norjan kuninkaita, jäi häneltä eloon kaksi poikaa ja kolme tytärtä.

N. s. maasurna ei ole määrätty, vaan ainoastaan kolmikuukautinen hovisuru. Ulkoministeriössä ei olla vielä selvillä, missä määrin kuningattaren kuolema ehkä tulee vaikuttamaan Presidentin täällä käyntiin. Mahdollista on, että kuningas tulee lausumaan toivomuksen käynnin lykkäämisestä.

Seuraavat "Berlingske Tidende"n muistokirjoituksesta lainatut lauseimat antanevat jotenkin hyvän kuvan tanskalaisen yleisön suhtautumisesta kuningatarvainajaan: ". . . Enkedronning Louise hørte altid til de stille i Landet. Hun, der som Kronprins Fredriks svenske Brud fik en Lysalfs Velkomst i vort da saa haardt prøvede Fædreland, havde ikke bundet sin Brudekrans med politiske Traade. Hun gik ind i sin Mand's Hus som en Kvinde, der attraaede Hustruens og Moderens Lykke, og hun ønskede af hele sit Hjerte at blive ogsaa det Folk, hvis Dronningkroner hun skulde bære, en stilfærdig Tjenerinde med moderlig Haand.

Og det blev hun.

Hun var ikke en Fyrstinde, hvis Diadem blegtede i

Glansen af hendes Smil. Hun lagde ikke et Folk for sine Fødder, hendes Navn er ikke som en Stjerne, der slukkes efter at have funklet højt og længe. Snarere er det at ligne ved en langsomt groende Plante, der, medens den sænker og spreder sine Rødder for at blive sikker paa sit Sted, fuldt saa meget maa prøve Vindens Rusk og Kuldens Bid som Solens Kys og Sommerens Luning. Men tilsidst udfolder den sin Blomst, modner den sin Frugt. Saaledes staar Kongens Moder for os. Hun var os nærmest, da hendes Alderdom tvang hende til at leve os fjernest. Hun var smukkeste i Folkets Øjne, da Alderen havde furet hendes Ansigt og Skrøbelighed bleget dets sore Træk."

Köpenhaminassa, maaliskuun 22 p:nä 1926.

Vij. Linnau

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cs.

ASIA: _____

Ministeri Edusmin raportti no 6.

Hörsenhamina

24/3 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

maalisk. 24 p:nä 1926.

No. 572.

ULKOASIAINMINISTERIO		
13/142 Sac.		26
22/3-26		L.H.
5.	C.S.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No.6, joka käsittelee professori Hirnin
esitelmiä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N. Setälä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan Ministerin raportti No.6. 26.

24/3 - 1926.

13 142 Sab
27/3-26
S. C.S.

Professori Hirnin
esitelmät.

Näinä päivinä on Köpenhaminassa

vieraillut professori Yrjö Hirn tanskalain-suomalaisen yhdistyksen vieraana. Mainitun yhdistyksen kokouksessa piti hän esitelmän "Nationalitetsfølelse i Finland og Nationalbiblioteket", jota kuulemaan oli saapunut useita huomattavia tanskalaisia tiedemiehiä, niin kuin esim. professorit Höffding, Nyrop, Wilh. Andersen ja Kuhr. Yhdistys "Det kgl. Teaters Venner" pyysi professori Hirniä esitelmöimään myöskin kuninkaallisen teatterin lämpiössä näyttelijöille ja muille teatteria lähellä oleville henkilöille suomalaisista teatterioloista, minkä hän tekikin. Erittäinkin sai puhujan esitys Suomessa toimivista työväenteattereista osakseen ansaittua huomiota ja ovat useat sanomalehdet selostuksissaan korostaneet näiden teatterien olemassaolon osottavan Suomen kansan suurta taiteellista harrastusta. Yliopistossa piti prof. Hirn kaksi luentoa tunnetusta englantilaisesta kirjailijasta Lawrence Sterne'stä, jonka kirjallisessa tuotannossa teoksella "The sentimental journey" on niin huomattava sija.

Tämän tapaisilla tunnettujen tiedemiesten

pitämällä esitelmillä on mitä suurin merkitys kansojen toisiinsa lähentämisessä. Valitettavaa on, että kuulijoiden lukumäärä esitelmätilaisuuksissa oli niin vähäinen. Se oli sitäkin valitettavampaa kun ottaa huomioon sen huolellisuuden, jolla Hirn valmistaa esitelmänsä jaluentonsa. Tanskalais-suomalaisen yhdistyksen kokouksessa läsnäolleiden harvalukuisuus johtui epäilemättä osaksi siitäkin, että leskikuningatar kuoli edellisenä iltana, joten monet ehkä odottivat esitelmän peruuttamista. (Yhdistyksen puheenjohtaja Gram ei kuitenkaan katsonut olevan syytä siihen, kun ei kuninkaallisessa teatterissakaan perutettu näytäntöä). Olin itse vilustumisen vuoksi estetty olemasta läsnä muuta kuin viimeisessä luentotilaisuudessa yliopistossa, missä kuulioiden joukko - siellä näkyi m.m. yliopiston rehtorikin, professori Fibiger - oli verrattain lukuisa. Luennon jälkeen filosofian professori Kuhr kiitti professori Hirniä hänen Köpenhaminassa pitämistään esitelmistä, lausuen samalla toivomuksen, että hän tulisi toiseenkin kerran luennoimaan Tanskaan.

Ennen professori Hirnin lähtöä järjestin

lähetystöön vähäiset kutsut, joissa paitsi tanskalais-suo-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

-3-

malaisen yhdistyksen jäseniä, myöskin olivat läsnä yli-
opiston rehtori ja muutamia muita yliopistomiehiä.

Köpenhaminassa, maaliskuun 24 p:nä 1926.

Nylander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 7.

Köpenhamina

29/3/1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

No. 564.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 14/142 Sal. D. 13 26.		
4-26	?	Liit.
HMA	OSASTO	ASIA
S.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 7, joka sisältää seuraavat osastot:

I. Huippuvuoria koskeva konferenssi Köpenha-
minassa (siv. 1-6)

II. Ent. valtakunnankansleri Seipel Itävallan
liittymisestä Saksaan. (siv. 7)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

29/3 - 1926.

I.

14/142 Sac. D. 7 26

14-26	fi	Liit.
OSAA	ORAS	ASIA
S.	OS.	

Huippuvuoria koskeva
konferenssi Köpenha-
minassa.

Siihen nähden, että Suomi vii-
mekuluneen heinäkuun 6 päivänä liittyi Huippu-
vuoria koskevaan kansainväliseen sopimukseen, lienee syytä
kosketella erästä Köpenhaminassa äskettäin pidettyä konfe-
rensia. Tähän konferenssiin ovat ottaneet osaa niiden
valtioiden edustajat, joiden alamailla on ollut talou-
dellisia etuja Huippuvuorilla ennen saariryhmän joutumis-
ta Norjan haltuun. Käytyjen neuvottelujen tarkoituksena
on ollut koettaa sovittaa vastakkaisia etuja ja toisten-
sa kanssa ristiriitaisia vaatimuksia.

Huippuvuoria koskevan sopimuksen 7 artiklan
mukaan on Norja sitoutunut myöntämään kaikille sopimus-
puolen kansalaisille täydelliseen yhdenvertaisuuteen perus-
tuvan kohtelun. Sopimuspuolten kansalaisten itselleen ai-
kaisemmin hankkimat oikeudet ovat, saman sopimuksen 6
artiklan mukaan, tunnustettava päteviksi. Ne vaatimukset,
jotka koskevat ennen sopimuksen allekirjoittamista tehty-
jen hallintoonottamisten ja valtamisten kautta syntynei-
tä oikeuksia, ovat järjestettävät sopimukseen kuuluvassa

liitteessä mainitulla tavalla.

Jo ennen maailmansotaa antoi saarilla tehtyjä valtauksia koskeva kysymys aiheutta erimielisyyksiin. Yksityisten henkilöiden ja yhtiöitten siellä toimittamat valtaukset eivät aina olleet niin selviä, että niiden olisi voitu katsoa olevan saantojen oikeusperusteena. Niissä konferensseissa ja toimikunnissa, jotka ennen sotaa valmistivat Huippuvuoria koskevaa kansainvälistä sopimusta, oli tälle seikalle omistettu suurta huomiota. Viimeinen ennen sotaa tehty asiaa koskeva sopimusluonnos oli se, jonka Ruotsin, Norjan ja Venäjän edustajat yhdessä valmistivat, ja joka oli käsittelyn alaisena kesällä 1914 Kristianiassa pidetyssä kansainvälisessä konferenssissa, joka sodan puhjettua hajautui saamatta enää koskaan tilaisuutta uudestaan kokoontua.¹⁾

Edellämainitussa sopimusliitteessä on säädetty, että kaikki maa-alueita koskevat vaatimukset, jotka eri valtioiden hallituksille ovat esitetyt, ovat hakijoiden hallitusten toimesta ilmoitettavat näitä vaatimuksia tutkimaan asetetulle komisariolle. Tämä komisariona on ol-

1) Hajaantuessaan arveli konferenssi voivansa ryhtyä jatkamaan töitään keväällä 1915!

tava Tanskan kansalaisuuden omaava tuomari tai oikeusopinut, jolla on siihen vaadittavat edellytykset ja jonka Tanskan hallitus määrää. Komisarion on tutkittava hänelle ilmoitetut vaatimukset. Tätä varten hän voi turvautua välttämättömäksi katsomaansa teknilliseen avustukseen ja tarpeen vaatiessa toimituttaa paikalla tapahtuvan tutkimuksen. Tutkituun vaatimukset on komisarion laadittava raportti, jossa tarkasti määritellään ne vaatimukset, jotka hänen mielestään olisi heti tunnustettava oikeutetuiksi, sekä ne jotka hänen mielestään, joko niiden riidanalaisuuden tai jonkun muun syyn takia, olisi alistettava välitystuomiolla ratkaistavaksi.

Sopimuksen määräysten mukaisesti on Tanskan hallitus nimittänyt komisarioksi professori Sindballen, jonka johdolla täällä nyt kokoontunut konferenssi on työskennellyt. Kaikkien maiden edustajat eivät ole yhdessä ottaneet osaa kaikkien asioiden käsittelyyn, vaan on noudatettu sitä tapaa, että ainoastaan ne, joiden edut ovat ristiriidassa keskenään, ovat ottaneet osaa asian käsittelyyn professori Sindballen kanssa. Tällainen menettely on, paitsi että se on sopusoinnussa sopimuksen määräysten kanssa, myöskin ollut ainoa mahdollinen, kun eivät kaikki sopimusvaltiot ole ot-

taneet osaa neuvotteluihin. Konferenssin tarkoituksena on ensisijassa ollut koettaa saada aikaan sovintoa asianosaisten kesken.

Mainittakoon, että myöskin Venäjän Neuvosto Tasavalta^{on/} ollut osallinen neuvotteluissa. Niinkuin tunnettu vastusti Venäjä ennen sotaa Huippuvuorten luovuttamista Norjal-
le, katsoen itsellään olevan suurimmat oikeudet kysymyksessä olevaan saariryhmään m.m. sen perustuksella, että Venäjä on ainoa valtio, jolla on ollut sotaväkeä siellä. Norja saakin epäilemättä kiittää Venäjällä valtaan päässyttä bolshevismia siitä, että sen nyt on onnistunut saada haltuunsa tämä maan-
tieteellisesti katsoen Norjaan kuuluva alue. Samalla kertaa kun Norja v. 1924 tunnusti Venäjän Neuvosto Tasavallan, ilmoitti viimemainittu tunnustavansa Norjan suvereniteetin Huippuvuoriin. Venäjän nyt pidetyissä neuvotteluissa esittämät vaatimukset koskevat eräitä kaivosoikeuksia.

Konferenssissa käsitellyt asiat eivät ainoastaan koske ennen tehtyjen valtausten lainmukaisuutta, vaan ovat niin yksityiset kuin yhtiötkin esittäneet siellä mitä erilaisimpia vaatimuksia. Niin on esim. olemassa eräs skontlantilainen yhtiö "Scottish Spitzbergen Syndicate", joka on ryhtynyt suurenmoisiin tutkimuksiin ja kaivauksiin saadaksesen selville

onko Huippuvuorilla kuparia ja sinkkiä. Eräs saksalainen merenkalastusta harjoittava yhtiö haluaa saada tukikohtia Huippuvuorten rannoilla. Laivayhtiöillä on matkailijaliikennettä koskevia etuja valvottavina. Niin vaatii esim. "Norddeutsche Lloyd" itselleen viittä rantakaistaletta. Lindenburgin aëronauttinen observatorio on aikeessa perustaa suuren yhtiön, joka ryhtyisi tieteellisiin tutkimuksiin ilmalaivojen avulla ja tulisivat Huippuvuoret olemaan näiden retkien tukikohtana. Observatorio haluaa senvuoksi saada mainittua tarkoitusta varten sopivan maa-alueen. Tunnettu kreivi Zeppelin tahtoo samaa tarkoitusta varten saada paltan siellä. Kaikkiaan on konferenssissa käsitelty 62 eri vaatimusta.

Sopimuksen mukaan on Norjan hallituksen kolmen kuukauden kuluessa ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta ne hakijat, joiden vaatimukset komisario on tunnustanut oikeutetuiksi, saisivat saantotodistuksen, joka vakuuttaa heille yksinomaisen omistusoikeuden kysymyksessä olevaan alueeseen, Niissä tapauksissa, joissa on osottautunut mahdolliseksi saada aikaan sovintoa riitapuolten kesken tai näiden ja Norjan hallituksen välillä, lykätään asia sovintotuomioistuimeen. Komisario, professori Sindballe, on tuomio-

istuimen puheenjohtajana, ja on siinä yksi tuomari jokai-
sesta kysymyksessä olevasta maasta. Tuomioistuin kokoontuu
Köpenhaminaan harkitakseen sen tutkittavaksi alistettuja
vaatimuksia. Professori Sindballe toivoo voivansa ensi syk-
synä esittää lopullisen raportin Norjan hallitukselle.

Köpenhaminassa, maaliskuun 29 p:nä 1926.

V. G. Lindman

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

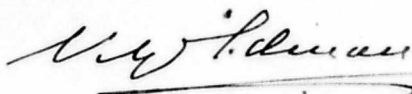
29/3 - 1926.

II.

Ent. valtakunnankansleri Itävallan entinen valtakun-
Seipel Itävallan liittymisestä Saksaan. nankansleri Seipel on äskettäin

Köpenhaminassa käydessään lausunut käsi-
tyksensä lehdille otsikossa olevasta asiasta. Haastatteli-
joiden kysymykseen oliko Seipel kuulunut "Anschluss" suun-
nitelman kannattajiin, vastasi tämä kieltävästi. "En, sitä
en ollut. Ajatus oli saanut alkunsa onnettomasta asemas-
tamme. Me olimme yht'äkkiä pieni maa liian suurine päi-
neen. Kolmas osa Itävallan väestöstä asuu Wienissä, ja
meidän on tuotettava suuret määrät elintarpeita, koska ei
meillä itsellä ole niitä. Meidän viljamme oli äkkiä Ru-
maniassa, kivihilemme Tsekkoslovakiassa, petroleumimme Puolas-
sa j.n.e. Senvuoksi arveltiin, että yhtyminen Saksaan voi-
si auttaa meitä. Minun politiikkani tarkoituksena oli
välttää se ja järjestää oloimme niin hyvin kuin voimme
sillä alueella, joka oli käytettävänäimme. Ja nyt olemme jär-
jestäneet oloimme. Ei, minä pidän paljon enemmän liittymisestä
kaikkiin Euroopan valtioihin, kuin yhteen niistä."

Köpenhaminassa, marraskuun 29 p:nä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

v. a. Asiantuntija Palinin raportti no 15.

Nöyryys

20/4 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Huhtik. 20 p:nä 1926.

No. 666.

MINISTERIÖ		
15/143 Sal. D. 1216		
23/4-26	?	LKL
RYHMÄ		ASIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettynä saan kunnioittavimmin lähettää raporttini No. 15, joka käsittelee Tanskan taloudellista tilannetta pääomataseen mukaan.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. H. Launi

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitaja ~~Palinin~~ raportti No. 15

huhtikuun 20 päivältä 1926

MINISTERIO		
15/1143 Sa. D. 126		
23/4-26	?	LIL
KYHMA		ADA
S.	E. 3.	

Tanskan taloudellinen tilanne
pääomataseen mukaan.

Viimeiset laskelmat Tanskan

veloista ja saatavista vuoden 1925 lopulla antavat ensi silmäyksellä verrattain suotuisan kuvan Tanskan taloudesta vuonna 1925, johtuen siitä, että Tanskan nettovelka niiden mukaan on laskenut 275 miljoonalla kruunulla. Tanskan kokonaisvelka nousi näet vuoden 1925 lopulla 1.640 miljoonaan kruunuun ja vuoden 1924 lopulla 2.025 miljoonaan kruunuun, sillävälin kun sen saatavat ensinmainitun vuoden päättyessä tiesivät 640 miljoonaa kruunua ja viimeainitun vuoden päättyessä taasen 770 miljoonaa kruunua. Nettovelka vuoden 1924 lopulla nousi siis 1.275 miljoonaan kruunuun, jotavastoin se nyt ainoastaan nousi 1.000 miljoonaan kruunuun.

Vuoden 1916 jälkeen on nyt ensimmäistä kertaa tapahtunut vähennys Tanskan velkasummaan nähden. Viimemainittuna vuonna oli Tanskalla noin 100 miljoonan kruunun suuruinen nettosaatava, mutta sodan jälkeen muuttui Tanskan taloudellinen tila negatiiviseksi. Vuonna 1920 tiesi Tanskan nettovelka 660 miljoonaa kruunua. Seuraavina vuosina kohosi se 750, 1025, 1225 ja 1275 miljoonaan kruunuun. Syynä tähän kohoamiseen ei kuitenkaan ainoastaan ollut uusien velkojen otto,

vaan ensi sijassa ~~Franskan~~ ^{Tanskan/} sanottuina vuosina tapahtunut/ krun-
nun arvon laskeminen. Se osa Tanskan kokonaisvelasta, joka
oli asetettu maksettavaksi ulkomaan rahassa, kasvoi tietysti
samassa määrin kuin Tanskan kruunun kurssi laski.

Nyt on vastakkainen liike huomattava. Vuoden 1925
kuluessa ei Tanskan kokonaisvelasta maksettu enempää pois, kuin
mitä uudet velat yhteensä tekivät. ^{x)} Että Tanskan velallisuus
kumminkin väheni 275 miljoonalla kruunulla riippui siis yksin-
omaan siitä, että Tanskan ulkomaan rahassa maksettavaksi asetet-
tu velka vuoden 1925 lopulla oli muunnettava Tanskan kruunuik-
si 4.05 suuruisen dollarikurssin mukaan, jota vastoin se vuom-
na 1925 tapahtui dollarikurssin 5.69 mukaan.

Tämän velan vähenemisen perustalla esiintyvä kuva
Tanskan taloudellisista oloista ei kuitenkaan todellisudessa
ole niin suotuista kuin miltä se ensisilmäyksellä näyttää. Sil-
lä samalla kuin kruunun nousu on aikaansaanut, että Tanskan ul-
komaan rahassa maksettavaksi asetettu velka on tullut helpom-
maksi kantaa on se tietysti toiselta puolen aiheuttanut sen,
että Tanskan kruunuissa maksettavaksi asetettu velka on tullut
sitä raskaammaksi. Tämän yhteydessä on huomioonotettava, että

x) Vuonna 1925 on Tanskan valtio lainannut 30 milj. kruunua, Tanskan
kunnat 40 milj., Hypotheksbanken 20 milj., ja yksityiset liikkeet 15 milj.
kruunua - yhteensä 105 milj. kruunua.- Ainoa vuoden kuluessa tapahtunut
velan takaisinmaksu oli n.k. "Kursegaliseringsfonden", mikä tiesi 110 milj.
kr. (raporttini No. 13)

ne 1.275 milj. paperikruunua, jotka Tanskan nettovelka käsitti vuoden 1924 lopulla, silloin vastasivat noin 835 miljoonaa kultakruunua, mutta että 1925 vuoden 1.000 miljoonan paperikruunun suuruinen nettovelka 1925 vuoden päättyessä vastasi noin 925 miljoonaa kultakruunua (ja tätä nykyä vielä melkoisesti enemmän, eli noin 975 miljoonaa kultakruunua). Itse asiassa on siis Tanskan velkataakka tullut huomattavasti raskaammaksi kruunun kohoamisen kautta, sillä määrävänä tässä suhteessa ei tietenkään ole nettovelan paperikruunumäärä, vaan se tavaramäärä, ~~jota~~ jota se vastaa - ja se taasen saa oikean ilmaisunsa kultakruunumäärässä.

Köpenhaminassa, huhtikuun 20 päivänä 1926.

Painu

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

v. a. Asiantuntijan Salinin rap. no 16.

Höfenshamina

29/4 1926.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Huhtik. 29 p:nä 1926.

No. 696

Herra Ministeri,

ULKOASIAINMINISTERIO		
No. 16/193 Sae. D. 1926.		
8/5-26	9	Liit.
AMMA	KAATO	ASIA
S.	CS.	

Täten saan kunnioittavimmin Teille,
Herra Ministeri, lähettää raporttini No. 16,
joka koskee Tanskan maanviljelystuotteiden ny-
kyisiä vientimahdollisuuksia Saksaan.

Suvaitkaa, Herra Ministeri, vas-
taanottaa erinomaisimman kunnioitukseni vakuu-
tukset.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

HELSINKI.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan Palinin
raportti No. 16.

Huhtikuun 27 päivältä 1926. 5. Es.

UUNTAALININ KÄSIKIRJA		POSTINUMERO
N:o 16/143 Sal. D. 1926		
3/5-26	9	Litt.
	ASIA	

Tanskan maanviljelystuotteiden Muutamissa tiedoituksissani
nykyiset vientimahdollisuudet tein viime syksyn kuluessa
Saksaan.

selkoa niistä vaaroista, jotka siihen aikaan ilmaantuivat Tanskan maanviljelystuotteiden vientiin nähden sekä Englannin markkinoilla - Englannin dominions'ien siihen aikaan yhä voimakkaammaksi käyvältä näyttävän kilpailun johdosta - että Saksan markkinoilla - uuden saksalaisen, lokakuun 1 päivänä voimaanastuneen tullilain johdosta. Varsinkin viimeainittu antoi ja antaa edelleenkin aihetta vakaviin huoliin.^{x)} Uudet saksalaiset tullimääräykset kohdistavat näet kärkeensä ilkeällä ja tuntuvalta tavalla juuri suoraan Tanskan maataloustuotteiden vientiin, jolla, kuten tunnettua, on erinomaisen suuri merkitys maan kauppaseessa ja etenkin sen kauppasuhteissa Saksaan. Uudet tullit tekivät heti lopun viime syksyyn saakka vielä verrattain tyydyttävästä hevosten viennistä Saksaan^{xx)} ja vähensivät kaiken muun aikaisemmin niin kukoistavan maata-

x) Sen sisällyksestä on tietenkään edustuksemme Saksassa aikoinaan tehnyt selkoa, joten ei liene tarpeellista sitä lähemmin tässä selostaa.

xx) Mainittakoon, että tulli hevosista ennen sotaa oli 72 Rmk. eli 10 o/o hinnasta - nyt korotettiin se 500 Rmk:aan eli n. 60 o/o:iin hinnasta.

loustuotteiden viennin sinne noin 1/2:ksi entisestä määrästä. Selvä on, ettei tämä voinut olla herättämättä levottomuutta ja katkeruutta täällä, vaikkakin kyllä oivallettiin, että uusi saksalainen tullilainsäädäntö ei johtunut ilkeämielisyydestä Tanskaa kohtaan, vaan tiesi Saksan ehdontahtoista varustautumista eri maitten kanssa odotettavissa olevia kauppasopimusneuvotteluja varten ja itse asiassa siis tiesi kehoitusta ruveta neuvotteluihin molemminpuolisten helpoitusten suomisesta "do ut des" periaatteen mukaan. Agraari-suojeluksellisine määräyksineen antoi tämä uusi tullilaki kumminkin Saksalle siinä määrin paremman ja vahvemman tukipisteen, kuin mitä vapaata kauppaa suosivalla Tanskalla oli, että Tanskan tilanne tuntui sangen vakavalta. Ymmärrettävissä oli siis, että levottomuus yltyi ja että "aktiivisen tanskalaisen kauppapolitiikan" vaatimus kasvoi voimakkaaksi. Selvä ei kumminkaan ollut, mitä "aktiivisella kauppapolitiikalla" oikeastaan tarkoitettiin. Ainoastaan konservative-puolueen taholla selitettiin avoimesti, että sen ehdottomasti piti tietää tähän astisen vapaakauppapolitiikan lopettamista ja suojelustullien säätämistä. Tätä vastustivat kumminkin jyrkästi kaikki muut puolueet - suojelustullijärjestelmä kun oli ristiriidassa sekä sosialistien että radikaalien ja venstre-puolueen vanhojen periaatteiden kanssa.

Saksa kohtaan tähdätyillä teollisuussuojelutulleilla käytävä tullisota tuntui myöskin monesta liian vaaranalaiselta. Yleensä oli vastustus taistelutullien säätämistä vastaan hämmästyttävän suuri. Ilman niitä olisi heti vaa- ryhdyttävä neuvotteluihin, ainakin koetteeksi. Olihan sekä Belgian että Sveitsin onnistunut neuvottelutietä hankkia itselleen Saksalta melkoiset huojenukset juuri maatalous- tuotteiden vientiin nähden. Mutta nämä olivat siten mää- ritellyt, ettei Tanska, huolimatta sen Saksan kanssa voi- massa olevan kauppasopimuksen suomasta suosituimmudesta, oo ipso päässyt nauttimaan niitä hyväkseen. Saksa oli näet ymmärtänyt tehdä suosituimmusklausulin melkein sisäl- lyksettömäksi. Tyypillisiä esimerkkejä tässä suhteessa on Belgialle myönnetty tullialennus belgialaista rotua olevien hevosten tuontiin nähden, joka siis ei tule tanskalaista rotua olevien hevosten hyväksi, sekä aikoinaan Sveitsille myönnetty tullialennus sellaisten maitotuotteiden tuontiin nähden, jotka saadaan lehmistä, jotka elävät 2.000 met- rin korkeudella merenpinnan yläpuolella - mitä, kuten tunnettua, tanskalaiset lehmät eivät tee. Täten määritel- tyjen tullialennusten myöntämisen kautta oli Saksa, kuten sanottu, tehnyt suosituimmusperiaatteen tyhjäksi - aina-

kin Tanskan maataloustuotteiden vientiin nähden. Tanskan tilanteen parantamiseksi oli sen johdosta - maatalouden mielestä, - kuten yllä huomautin, viipymättä ryhdyttävä neuvotteluihin helpoitusten aikaansaamiseksi. Sekä sanomalehdissä että valtiopäivillä esitettiin tässä suhteessa jyrkkiä vaatimuksia. Mutta asianomaisissa ministeriöissä olivat johtavat virkamiehet sangen epäröivällä kannalla - mikä peittelemättä selitettiin minulle useissa keskusteluissa. Kun kerran ei uskallettu eli tahdottu ryhtyä tullisotaan - sanottiin - millä keinoin ajateltiin siten Tanskan neuvottelijain voivan saavuttaa jonkunlaisia tuloksia.² Eihän heillä ilman tanskalaisia taistelutulleja tulisi olemaan tarjottavana vastikkeeksi mitään sellaisia helpoituksia, joihin Tanska voisi suostua haittamatta omaa asemaansa vielä enemmän! "Selv med den allerbedste Tillid til vort diplomatiske Korps maa man dog ikke forlange Urimeligheder". Keskusteluissa ulkoministerin ja maatalousministerin kanssa sain selvän käsityksen siitä, että myöskin hallituksessa oltiin sitä mieltä, ettei neuvotteluihin ryhtyminen, ylläsanotuista syistä, hyödyttäisi lainkaan, vaan päinvastoin helposti voisi johtaa diplomaattiseen tappioon - mitä kreivi Moltken suuren varovaisuuden mukaan ennen kaikkea olisi vältettävä.^{x)}

x) Vielä marraskuussa selitti kreivi Moltke valtiopäivillä, "ettei kysymys neuvotteluihin ryhtymisestä Saksan kanssa sen uusien tullimääräysten johdosta ollut aktuaalinen."

Tilanne kehittyi kumminkin yhä vakavammaksi ja painostus, etenkin Venstren taholta, kävi niin ylivoimaiseksi, että ulkoministeriö kuluvan vuoden alussa kaikessa hiljaisuudessa taipui ryhtymään vaadittuihin neuvotteluihin rauhoittaakseen maanviljelijäin piireissä vallitsevaa kiihtynyttä mielialaa, kuitenkin aivan selvillä siitä, ettei suurempia tuloksia olisi saavutettavissa. Yleisö tiesi tuskin mitään tästä, sanomalehdet olivat ainakin kokonaan kirjoittamatta asiasta, siitä ei pitkään aikaan kuulunut mitään, kunnes ulkoministeriö yhtäkkiä viime kuun lopulla julkaisi näin kuuluvan kommunikén: "I den sidste Tid har der i Berlin været ført Forhandlingar mellem Delegerede for den danske og den tyske Regering angaaende en ændret Toldbehandling af visse danske Landbrugsprodukter. Forhandlingerne er resulteret i, at man fra tysk Side har imødekommet de danske Ønsker om Nedsættelse af den Tyske Told paa danske Heste af jysk og belgisk Race, paa letsaltet Slagteriaffald, samt paa visse danske Ostesorter. Overenskomsten træder i Kraft 10 Dage efter, at den er ratificeret af den tyske Regering. - Samtidig er der mellem de to Regeringer truffet Aftale om visse Lempelser i de gældende Regler om fremmede Handelsrejsendes Virksomhed her i Landet og om Nedsættelser af Gebyrene for saadanne Handelsrejsende."

Myöntämällä muutamia, oheenliitetystä laista^{x)} ilmi-
käyviä helpoituksia kauppamatkustajille oli siis Tanskan
onnistunut hankkia itselleen pari huojennusta maataloustuot-
teidensa viennille. Käytännöllisesti ei niiden merkitys
kumminkaan tule olemaan suuri - se myönnetäänkin avoimes-
ti Ministeriössä. Mutta psykologisesti ovat ne ainakin
jossain määrin vaikuttaneet rauhoittavasti maanviljelyspii-
reihin. Suurimmalla tyytyväisyydellä todetaan maanviljeli-
jain taholla hevosille asetetun tullin tulleen alennukseksi
500 Rmk:sta 140 Rmk:aan eli samaan määrään, jonka Saksa
oli myöntänyt Belgialle. Tämä tullialennus koskee kummin-
kin ainoastaan raskaita jyllantilaisia hevosia, mutta sitä
vastoin ei n.k. Frederiksbergin rotua olevia kevyitä he-
vosia, eikä tanskalaista sekarotua olevia, minkä suhteen
tietysti tyytymättömyyttä vallitsee. Mutta ymmärtääkseni ei
jyllantilaisille hevosillekaan myönnetty tullialennus voi
vaikuttaa suuremmassa määrin elvyttävästi hevosten vientiin
Saksaan. Huomioonotettava on näet, että hevuskanta ja he-
vosten tuotanto Saksassa on suunnilleen yhtä suuri kuin
ennen sotaa, sillä välin kuin kysyntä melkoisesti on vä-
hentyntä. Saksan armeijan hevosten tarve on tietysti mel-
koisesti pienempi kuin ennen sotaa, ja sekä kaupungeissa

x) aikaisemmin jo lähetetty Ministeriölle kirjelmäni 25/4 No.680 ohella.

että maaseudulla käytetään nykyään paljon enemmän konevoimaa kuin ennen, autoja, traktoreja j.n.e. Luonteenomaista on, että Belgia, jolla sille myönnetyn tullialennuksien johdosta hevosten vientiin nähden Saksaan tähän saakka on ollut aivan erikoisasema, on voinut myydä Saksaan vaan aivan mitättömiä määriä.

Suurempi merkitys tulee kai niillä alennuksilla olemaan, jotka Tanskan neuvottelijain onnistui hankkia suolatuille teurastusjätteille (60 Rmk:sta 24 Rmk:aan 100 kilolta) ja muutamille kuiville juustolajeille, joita ei valmisteta Saksassa (40 Rmk:sta 30 Rmk:aan 100 kilolta). Mahdotonta on kuitenkin näin edeltäpäin tarkoin määrittellä näiden alennusten todellista arvoa. Joka tapauksessa on myönnettävä, että saavutetut alennukset ovat odottamattoman suuret verrattuina Tanskan antamaan vastikkeeseen. Kuitenkin on tyytymättömyys kaikkeen siihen, jota ei saavutettu, vieläkin suuri maanviljelijäin piireissä. Varsinkin ollaan tyytymättömiä sen johdosta, ettei mitään tullialennuksia saatu myönnetyiksi lihan ja elävien eläinten vientiin nähden. Tällä viennillä on näet ollut sangan suuri merkitys - on ollut vuosia, jolloin sanottujen tavaroitten vienti on noussut yli 100 milj. kruunua. Mitä

etenkin lihatulliin tulee, on sitäpaitsi huomioonotettava, että nykyinen tullimäärä, eli 24 Rmk., joka jo sinänsä on melkoisesti haitannut tätä vientiä, uuden tullilain mukaan ensitulevan elokuun 1 päivästä lukien tulee korotetuksi 45 Rmk:aan, minkä väitetään tietävän lihaviennin täydellistä tuhoamista, jos se todella toimeenpannaan. ~~Star~~ Ettei tätä koroitusta saatu ehkäistyksi on herättänyt erinomaista tyytymättömyyttä ja huolestumista. - Elokuun 1 päivänä koroitetaan myöskin voitulli 22 1/2 Rmk:sta 30 Rmk:aan 100 kiloa kohti. Ei tätäkään koroitusta saatu ehkäistyksi, mikä tietysti myöskin on aiheuttanut tyytymättömyyttä. Joskin saavutetut tullialennukset jossain määrin kylläkin ovat rauhoittaneet maanviljelijäin kiihtymystä hallituksen/^{aikaisemman/} passiviteetin johdosta, ei maanviljelijäin taholla siis kumminkaan peitetä, etteivät ne helpoitukset maataloustuotteiden vientiin nähden, jotka ulkoministeriön onnistui saavuttaa neuvotteluissa Berlinissä, ollenkaan vastaa maanviljelijäin toivomuksia - etenkin huomioonottaen molemmat yllämainitut elokuun 1 päivänä tapahtuvat tullikoroitukset. Jyrkästi vaaditaan sen johdosta, että ulkoministeriö viipymättä ryhtyisi uusiin neuvotteluihin! Sivullinen ei kumminkaan voi olla aset-

tautumatta epäilevälle kannalle niiden onnistumismahdollisuuksiin nähden: nykyisten olosuhteiden vallitessa näyttävät epäilemättä - maanviljelyksen kannalta valitettavasti - ylläselostetut helpoitukset tietävän Tanskan saavutettavissa olevaa enimmäyttä.

Ulkoministeriössä ollaankin jyrkästi uusia neuvotteluja vastaan. Mitä etenkin liha- ja voitullien elokuun 1 päivänä tapahtuviin koroituksiin tulee, on minulle Ministeriössä selitetty, että tarkoituksellisesti niihin Tanskan puolelta virallisesti ei yhtään kajottu, kolmesta syystä: 1:o koskei mitään niitä vastaavaa, sopivaa vastiketta Tanskalla ollut tarjottavana; 2:o koska luotetaan siihen, että Saksa, niissä kauppasopimusneuvotteluissa, jotka nyt ovat käynnissä sen ja Ruotsin, Suomen, Puolan y.m. välillä, tulee pakoitetuksi luopumaan näiden koroitusten toteuttamisesta, jolloin Tanska, suosituimmuutensa perusteella, myöskin pääsee nauttimaan muitten maitten saavuttamista eduista hyväkseen, - kun Saksa näissä tapauksissa tuskin tulee voimaan tehdä suosituimmuusklauusia tyhjäksi; 3:o koska arvellaan, että joskaan ylläsanotut, käynnissä olevat neuvottelut eivät vielä elokuun 1 p:ään mennessä olisi ehtineet viedä muihin tuloksiin, Saksa

sisäpoliittisista ja yhteiskunnallisista syistä ei kum-
minkaan tule voimaan toteuttaa kyseessä olevia tärkei-
ten elintarpeiden tulleja, koska ne johtaisivat tuntu-
vaan elintarvehintatason korottamiseen valtakunnassa.

Näihin korotuksiin nähden ollaan siis
ulkoministeriössä rauhallisia ja selitetään maanviljeli-
jäpiireissä vallitsevan tyytymättömyyden ja ~~huolestuneisuuden~~
huolestuneisuuden johtuvan asiantuntemattomuudesta. Sitä
vastoin ollaan ulkoministeriössä hiukan hermostuneita
sen johdosta, että yhä on epätietoista, koska Tanska
todellisuudessa tulee pääsemään nauttimaan hyväkseen
edes niitä sille myönnettyjä tullialennuksia, jotka
viime neuvotteluissa saavutettiin. Niitä koskeva sopimus
sisälsi näet määräyksen, että se astuisi voimaan 10
päivää Saksan ratifiointin jälkeen. Mutta mistään määrä-
ajasta, jonka kuluessa ratifiointi tulisi tapahtua,
ei sovittu. Ja tämän kuun alussa hajosivat Saksan val-
tiopäivät ilman että kyseessä oleva sopimus oli ehtinyt
tulla ratifioiduksi. Tanskan Lähetystö Berlinissä lienee
koettanut taivuttaa Saksan hallitusta hallinnollista tie-
tä saattamaan sovitut tullialennukset voimaan - mutta
onnistumatta. (Vastustus niitä vastaan lieneekin Preussis-

sä vahva!) Itse oli Tanska heti ratifioinut sopimuksen, ja valtiopäivien viimeisessä istunnossa hyväksyttiin lakimuutos kauppamatkustajiin nähden, joka heti ^{oli} astutt^u voimaan. Mutta itselleen myönnettyjä tullihelpoituksia ei Tanska vielä ole päässyt nauttimaan hyväkseen - tois- taiseksi ovat ne ainoastaan olemassa paperilla. Touko- kuussa kokoontuvat taas Saksan valtiopäivät ja Tanskan taholta tullaan silloin tietysti panemaan kaikki voimat liikkeelle pikaisen ratifioimisen aikaansaamiseksi, jo ulkoministeriön prestigen vuoksi. Sitä paitsi ovat myön- netyt tullialennukset, joskaan ei ollenkaan niin suuria kuin toivottavissa tietysti olisi ollut - kuitenkin ai- nakin jossain määrin omiaan helpoittamaan Tanskan tätä nykyä niin vaikeassa asemassa olevaa maataloutta.

Katsoen siihen suureen merkitykseen, joka maataloustuotteiden viennillä on Tanskan maanviljelykselle ja siis maan koko taloudelle, ovatkin tietysti kaikki voimat ponnistettavat sen auttamiseksi ja elvyttämiseksi - myöskin pienien etujen saavuttamiseksi. Varmasti tekee- kin Tanskan ulkoministeriö tässä suhteessa kaiken voi- tavansa, niinkuin se tähän saakkakin on tehnyt. Se Tanskalle sangen epäedullinen suunta, johon sen tavarain-

vaihto Saksan kanssa viime aikoina on kehittynyt, on myöskin alituisena vakavana mementona tässä suhteessa. Mutta mahdottomuuksia ei voi vaatia. Tanskan asema on, kuten sanottu, näissä asioissa sangen heikko verrattuna Saksaan. Toivorikkaalta siis tulevaisuus ei näytä Tanskan maataloustuotteiden vientimahdollisuuksille Saksaan.

Köpenhaminassa, huhtikuun 27 p:nä 1926.

Pain

Forslag til Lov

om

Ændring af de ved Lov Nr. 69 af 29. Marts 1924 fastsatte Kendelser for Adgangsbeviser for udenlandske Firmaers Handelsrejsende.

(Som vedtaget af Folketinget ved 3die Behandling den 30. Marts 1926.)

§ 1.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart bemyndiges til at nedsætte de ved § 1 i Lov Nr. 69 af 29. Marts 1924 fastsatte Kendelser for Adgangsbeviser for udenlandske Firmaers Handelsrejsende, saaledes at Kendelsen for et Hovedadgangsbevis kan nedsættes til 300 Kr., naar Beviset udfærdiges med Gyldighed for et Aar, og til 100 Kr., naar Beviset udfærdiges med Gyldighed for en Periode af 45 Dage.

For de i § 1, 2det Punktum, i fornævnte Lov af 29. Marts 1924 omhandlede næringsdrivende udgør Kendelsen Halvdelen af det i øvrigt for Hovedadgangsbeviser fastsatte Beløb. Det samme gælder Kendelsen for Tillægsbevis, i Tilfældet hvor saadant skal løses.

§ 2.

Denne Lov træder i Kraft straks.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edusain raportti: no 7. (8?)

Köpenhamina

5/5 1926

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Toukok. 5 p:nä 1926.

No. 711.

UKKOLA		
No: 171143. Sal. 10. 26		
8/5-26	?	USA.
5.	CS.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää ra-
porttini No. 7, joka käsittelee Unkarin ulkopolitiik-
kaa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

W. G. Lindman

Herra v.a. Ulkoasiainministeri, Professori L. Ingman.

Helsinki.

17/143 Sal. D. V. 26
895-26 No. 7
S. C. 3.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti

5/5 - 1926.

Unkarin ulkopo-
litiikasta.

Unkarin, samoinkuin jokaisen muunkin

maan ulkopolitiikan on ensi sijassa tehtävä itsel-
leen selväksi ne periaatteet, joita se noudattaa suhteissaan
naapurivaltioihin. Jokaisen maan on jo taloudellisten etujensa-
kin vuoksi koetettava saada aikaan siedettävät välit niihin
maihiin, joiden kanssa se on, jos niin saa sanoa, jokapäiväi-
sessä tekemisessä. Mitä Unkariin tulee, on sen asema ollut
vaikeampi kuin ehkä minkään muun maan, koska ne sen naapu-
reista, Rumania, Tsekkoslovakia ja Jugoslavia, joiden kanssa
se olojen pakosta on läheisimmissä suhteissa, ovat kaikki sil-
le vihamielisiä. Luonnollista on, ettei Unkarissakaan mieliala
ole ollut suopea äsken mainittuja valtioita kohtaan. Suurten
alueluomenetysten ja jo itsessään ankaran rauhansopimuksen usein
mielivaltainen tulkitseminen, esim. mautilojen korvauksetta val-
tion haltuun ottaminen, ovat luoneet ilmapiirin, joka ei myös-
kään ole ollut omiaan helpottamaan uusien, sekä Unkarille et-
tä kysymyksessä oleville maille välttämättömien järjestelyjen
aikaansaamista.

Itävalta-Unkarin hajoaminen eri valtioihin oli
epäilemättä ainoastaan ajan kysymys. Poliittisista syistä se

tuskin olisi enää kauankaan ollut estettävissä. Mutta tämä hajoaminen rikkoi taloudellisessa suhteessa harvinaisen eheän ja onnellisen yhteyden, jonka korvaaminen uusien valtioiden välisillä sopimuksilla on osottautunut erittäin vaikeaksi.

Mitä erikoisesti Unkariin tulee, oli luonnollista, ettei sillä ollut helppoa ensi hetkellä tehdä edes itselleen täysin selväksi millaisten sopimusten ja järjestelyjen kautta olisi mahdollista parantaa sen alueen rikkirepimisen kautta aiheutuneita vaurioita. Toiselta puolen ovat Rumania, Tšekkoslovakia ja Jugoslavia Trianonin rauhan kautta saaneet niin suuren osan Unkarin puhtaasti unkarilaisestakin väestöstä rajojensa piiriin, että niillä on syytä pelätä taloudellisesti vahvaa Unkaria. Varmaa on, että tämäkin seikka puolestaan on tehnyt ne vähemmän halukkaiksi solmimaan Unkarin kanssa sopimuksia, jotka tietäisivät viimeainitulle maalle sen taloudellisen eristäytymisen lakkaamista, jossa se tätä nykyä muihin nähden on. Toistaiseksi ei ole olemassa varsinaista kauppasopimusta minkään kysymyksessä olevan maan kanssa, joskin yksityisempää laatua olevien sopimusten kautta on koetettu helpottaa kauppasuhteiden aikaansaamista näiden ennen niin läheisessä yhteydessä olevien maiden välillä.

Budapestissa ollessani alkoivat ^{kauppa-/}sopimusneuvottelut Belgradissa Unkarin ja Jugoslavian välillä. Kauppasopimusneuvottelujen alkaminen Jugoslavian kanssa johtuu epäilemättä mistäkin syistä kuin taloudellisista. Näiden neuvottelujen alkaminen on ainoastaan renkaana siinä voimasuhteiden uudessa muodostelussa, joka tätä nykyä on tapahtumassa Balkanilla. Unkarin ja Jugoslavian välillä on tätä nykyä huomattavissa eräänlainen poliittinen lähentyminen.

Ensi hetkestä alkaen oli selvää, että Rumanian ja Unkarin suhteet eivät olleet parannettavissa. Ei ollut eikä ole olemassa minkäänlaisia syitä, jotka puhuisivat sen puolesta, että Unkari koettaisi lähentyä Rumaniaa. Viimemainittu maa on saanut Unkarin entisestä alueesta suuremman osan kuin se "tynkä-Unkari", mikä nykyään on olemassa. Rumanian kireät välit Venäjään antavat unkarilaisille aihetta toivoa ainakin osan takaisinsaamista sinä päivänä, jolloin Venäjä, vapautuneena nykyisestä sekasorron tilasta, esittää vaatimuksensa Bessarabiaan.

Mainittakoon tässä yhteydessä, etten ole Budapestissä tavannut ainoatakaan ulkomaalaista diplomaattia, joka näyttäisi uskovan sovinnon aikaansaamisen mahdollisuuteen Venäjän ja Rumanian välillä Bessarabian kysymyksessä. Englannin

lähettiläs Sir Colville Barclay sanoi minulle eräänä päivänä pelkäävänsä, ettei Rumania voi tulevaisuudessa olojen Venäjällä järjestytyä tehdä muuta kuin antaa venäläisten joukkojen ilman muuta ottaa Bessarabia haltuunsa, sillä hän ei ainakaan käsitä kuka voisi toden teolla auttaa Rumaniaa. Sir Colvillen lausunto johtui osaksi ainakin siitä nykyään tapahtuvien voimasuhteiden järjestymisestä Balkanilla, johon äsken viittasin.

Hyvien suhteiden aikaansaaminen Tsekkoslovakiaan kohtaa myöskin suuria vaikeuksia. Se seikka, että tsekkiläiset ja unkarilaiset ennen kuuluivat samaan valtakuntaan, tekee jo puhtaasti psykologisista syistä hyvien välien aikaansaamisen niiden välillä vaikeammaksi. Niinkuin valtionhoitaja Horthy ja monet muutkin unkarilaiset useasti ovat minulle huomauttaneet, on helpompi tehdä sovinto rehellisen vihollisen kuin henkilön kanssa, joka vaaran hetkellä asettuu vihollisen puolelle omaa valtiota vastaan. Pikku Ententen johtajana on Benes sitäpaitsi, niin ainakin väitetään, koko ajan osottanut mitä suurinta vihamielisyyttä Unkaria kohtaan.

Näin ollen on jäänyt jäljelle ainoastaan mahdollisuus lähestyä Jugoslaviaa. Tätä lähentymistä helpottavat useat seikat. Unkarin yleinen mielipide on monestakin syystä suosiollinen Jugoslaviaan lähentymistä kohtaan. Tämä johtuu

ennen kaikkea psykologisista syistä. Unkarilainen kunnioittaa serbialaista enemmän kuin rumanialaista tai tsekkiläistä. Serbialaiset olivat sodassa vihollisia koko ajan. Rumanialaiset olivat alussa liittolaisia, ja tsekkiläiset saman valtakunnan alamaisia. Olen myöskin sotilaspiireissä havainnut mitä suurimmalla kunnioituksella puhuttavan serbialaisten urhoollisuudesta. Jo ensi kertaa Budapestissa käydessäni sanoi valtionhoitaja Horthy minulle asettavansa serbialaisen sotilaan erittäin korkealle. Samaa ovat minulle myöhemmin vakuuttaneet muutkin unkarilaiset upseerit. Paitsi sitä, että unkarilaiset siis sinänsä pitävät serbialaista sopivana liittolaisena, voivat he varmuudella laskea, ettei Jugoslavia tulisi Rumanian vuoksi ryhtymään sotaan Venäjää vastaan.¹⁾ Unkarin ja Jugoslavian välisestä lähentymisestä on myöskin omiaan edistämään se seikka, että viimeainitun maan ja Italian suhteet viime aikoina ovat suuresti parantuneet.

Italia rupesi, niinkuin tunnettu, heti sodan päätyttyä määräperäisesti lähentymään Unkaria.²⁾ Sen silloin te-

1) Ulkoministeriön johtaja Knuen-Hedervary sanoi kerran minulle odottavansa Pienen Ententen hajoamista heti järjestyneiden olojen palattua Venäjälle.

2) Osoituksena siitä, miten päämäärästään tietoisena Italia ajaa politiikkaansa Unkarissa, mainittakoon tässä pari esimerkkiä. Eräänä päivänä olin kutsuttuna aamiaisille Italian lähetystöön yhdessä arkkiherttua Fransin ja hänen puolisonsa kanssa. Paitsi minua ei ollut läsnä ainoatakaan diplomaattikunnan jäsentä. Eräissä toisessa yhteydessä kertoi lähettilään puoliso, kreivitär Durini minulle heidän ei seurustelevan Pikkulententen edustajien kanssa Budapestissa. Huomautettakoon tässä, etteivät serbialaisetkaan millään tavoin ole "persona grata" Unkarissa, eikä Jugoslavian edustaja saattaisi esim. olla jäsenenä n.s. magnaattiklubissa Budapestissa.

pahtunut lähentyminen johtui ensi sijassa siitä, että se tarvitsi vastapainon Jugoslaviaa vastaan. Italia tahtoi ennen kaikkea saada entiset italialaiset alueet Adrianmeren luona haltuunsa. Senjälkeen kuin se on saanut päämääränsä toteutetuksi, on se koettanut saada välinsä Jugoslaviaan mahdollisimman hyväksi. Tätä on myöskin helpottanut se, että Jugoslavia puolestaan on ainakin toistaiseksi täydellisesti alistanut kohtaloonsa ja siihen ratkaisuun, minkä Fiumen kysymys sai. Sen ulkoasiainministeri on, niinkuin tunnettu, itse selittänyt Jugoslavian ei käsittäneen ja oikein arvioineen kansainvälistä asemaa silloin kun se rupesti vastustamaan Italian pyrkimyksiä.

Italian ajama politiikka tähtää nykyään jonkinlaisen sopimuksen aikaansaamiseen sen, Unkarin ja Jugoslavian välillä. Diplomaattikunnassa tunnutaan pidettävän näiden kolmen valtion välistä lähentymistä tosiseikkana, joka nyt jo on otettava huomioon kansainvälisessä politiikassa. Niin esim. tuntuu Englannin lähettiläs Barclay antavan uudelle ryhmittymiselle mitä suurimman merkityksen.

Italian tästä lähentymisestä odottama hyöty on kahdenlainen. Paitsi suurempaa vaikutusvaltaa Balkanilla, odottaa se yhtymästä myöskin tukea niitä pyrkimyksiä vastaan, jotka tarkoittavat Itävallan liittymistä Saksaan. Keskustel-

lessani kerran kreivi Khuen-Hedervaryn kanssa käänsin keskustelun "Anschluss" kysymykseen. Hänen sanoistaan kävi ilmi, että ulkoasiainministeriö pitäisi Unkarille taloudellisesti epäedullisena, jos sen naapuriksi nykyisen heikon Itävallan sijaan tulisi Saksa.¹⁾ Unkari ei luultavasti tulisi ryhtymään voimakeinoihin tämän yhtymisen vastustamiseksi, mutta jo se seikka, ettei se ole ~~ilman~~ ajatukselle suosiollinen, ei ole ilman merkitystä.

Ennen lähtöäni Budapestista keskustelin ulkoasiainministeriössä Unkarin ulkopoliittikan suunnasta, koettaen, mikäli mahdollista, saada vahvistusta sille, mitä siellä ollessani olin kuullut ja nähnyt. Khuen-Hedervary oli Jugoslaviasta puhuttaessa erittäin varovainen, mutta hänenkin lausunnoistaan kävi ilmi, että Unkarin yleinen mielipide suosi edellämainittua orientatsionia, siitä huolimatta, että unkarilaisen vähemmistön asema - noin 500,000 henkeä, - on Jugoslaviassa huonompi kuin sekä Tsekkoslovakiassa että Rumaniasa.

Nyt tapahtumassa oleva uusi voimasuhteiden ryhmi-

1) Toinen asia on, lisäsi Khuen-Hedervary nauraen, ettei unkarilainen voisi olla vahingoniloisena riemuitsematta Tsekkoslovakiaa - tätä kohtaavasta ulkopoliittisesta erittäin vaikeasta tilanteesta, jos tämä eteläiseksi naapurikseen Itävallan sijaan saisi Saksan valtakunnan. Omasta puolestaan sanoi hän luulevansa, että molempien maiden yhteenliittyminen kerran kaikissa tapauksissa tapahtuu.

tys voi monessa suhteessa muuttaa nykyään vallitsevia
valtasuhteita Balkanilla. Unkarille on tämän uuden orien-
tatsionin kautta avautumassa aukko siihen muuriin, jonka
Trianonin rauha ja Pieni Entente sen ympärille ovat
luoneet.

Köpenhaminassa, toukokuun 5 päivänä 1926.

N. y. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 9.

Köpenhamina.

6/5 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Toukok. 6 p:nä 1926.

No. 763.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 78/143 Sal. P. 26		
10/5-26	9	LL.
RUUSU		SA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 9, joka käsittelee franginväären -
nyksiä ja Unkarin hallitusta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

L. Ingman

Herra v.a. Ulkoasiainministeri,

Professori L. Ingman.

Helsinki.

Ulkoma	11	26
18/143 Sal.		26
10/5-26		
ASIA		
S.	Cs.	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 9.

6/5 - 1926.

Franginväärennykset ja Unkarin hallitus. Tarkoitukseni ei ole tässä ruveta lähemmin selostamaan tapahtuneita frangin väärennyksiä. Sekä suomalaisissa että ulkomaalaisissa lehdissä on ollut siksi tarkkoja tietoja asiasta, ettei se olisi tarpeellistakaan. Sen sijaan lienee syytä kosketella hallituksen ja sitä lähellä olevien henkilöiden suhdetta asiaan samoinkuin väärennyksien kautta syntynyttä tilannetta.

Tapahtuneiden väärennyksien laajuus samoinkuin se seikka, että ne vuosikautia ovat esteettömästi voineet jatkua kartograafisessa laitoksessa maan korkeimman poliisipäällikön suojeluksen alaisena, on siksi huomiota herättävä tapahtuma, ettei voi ihmetellä, että se kuukausimääriä on pitänyt ja yhä vieläkin pitää mieliä jännityksessä. Tämä on sitäkin luonnollisempaa kun ei varsinainen oikeudenkäynti edes vielä ole alkanutkaan. Liioittelematta voidaan sanoa, että tämä kysymys on tunkenut syrjään kaikki muut. Yhä edelleen on se yleisenä keskustelun esineenä kaikissa piireissä, niin unkarilaisten kuin Budapestissa olevien vieraiden valtioiden edustajainkin keskuudessa.

Päähuomio on tällöin kääntynyt kysymykseen sii-

tä, mikä osuus maan laillisella hallituksella on ollut asiaan ja onko se tehnyt kaiken, mitä siltä kohtuudella voidaan vaatia, estääkseen väärennykset.

Mitä ensinnäkin diplomaattikunnan käsitykseen tulee, tahdon lyhyesti selostaa Englannin ja Ranskan sikkäläisten edustajain lausuntoja, koska ne paraiten kuvastavat diplomaattikunnassa vallitsevia ajatuksia. Englannin lähettiläs, Sir Colville Barclay esitti ajatuksensa minulle seuraavin sanoin. Jos kysyy Pienen Ententen edustajilta, saoi hän, mitä nämä arvelevat, saa kuulla, että Unkarin hallitus on täysin tietoisesti ottanut osaa väärennyksiin. Saman vastuksen kuin Pienen Ententen edustajat, antavat myöskin kaikki nykyisen hallituksen kotimaiset vastustajat. Yhteistä molemmille on, että ne haluavat Unkariin heikkoa hallitusta. Pieni Entente, omituista kylläkin, kovasti pelkää Unkaria siitä huolimatta, että sillä itsellään on moninverroin suuremmat armeijat kuin unkarilaisilla. Sen politiikan mukaisesti on siis koettaa saada Unkariin heikko hallitus nykyisen Horthyn ja Bethlenin johtaman vahvan hallituksen sijaan. Sosialistit ja radikaalit koettavat samoin saada nykyisen hallituksen kukistetuksi ja on siis heidänkin etujensa mukaisesti koettaa esittää asia siten, että hallitus joutuu syy-

tettyjen penkille. N.s. legitimistit, kreivien Andrassyn ja Palavicinin johdolla, ahdistavat myöskin hallitusta toivoen itse pääsevänsä asioiden johtoon. Ranskan hallituksen joksenkin jyrkkään esiintymiseen asiassa on Barclayn käsityksen mukaan vaikuttanut sekin seikka, että Pariisissa tätä nykyä asuu suuri joukko unkarilaisia pakolaisia, jotka sosialistijohtajien Leon Blumin y.m. kautta harjoittavat painostusta Ranskan hallitukseen toivossa saada Unkarin nykyinen n.s. taantumuksellinen hallitus syrjäytetyksi. Hallituksen syyllisyyttä arvosteltaessa on siis otettava huomioon kaikki edelläolevat seikat. Tällaisten olosuhteiden vallitessa, sanoi Sir Colville, on jotenkin vaikea muodostaa itselleen aivan varmaa käsitystä asiasta. Kreivi Bethlen on itse antanut seuraavan selityksen suhtautumisestaan asiaan. Kun hänelle ensi kerran asiasta ilmoitettiin, oli hän metsästysretkellä maaseudulla. Budapestiin tultuaan oli hänellä niin paljon työtä, ettei hän ollut tilaisuudessa lähemmin tutustumaan siihen, vaan oli, tietämättä että poliisipäällikkö Nadossy itse oli sekaantunut siihen, jättänyt tämän toimeksi asian tutkimisen. Tietäessään, että poliisi tutki asiaa, ei hänellä ollut syytä siihen myöhemminkään syventyä. Kreivi Bethlenin selitys, sanoi Barclay, voi kylläkin

olla oikea, eikä hän omasta puolestaan tahtonut sitä epäillä. Sitävastoin sanoi Barclay ei pitävänsä entisen pääministerin, kreivi Telekin antamasta selityksestä. Niinkuin tunnettua, oli ruhtinas Windischgrätz kääntynyt Telekin puoleen tämän ollessa hallituksen ulkomaalla harjoittaman propagandan johdossa, pyynnöllä, että Teleki hankkisi hänelle sopivan ammattitaitoisen henkilön, joka voisi toimittaa väärennykset. Teleki hankkikin mainitun henkilön Wille, mutta on myöhemmin selittänyt tarkoituksensa ainoastaan olleen saada selville olivatko Win hallussa olevat väärennyksiin käytettävät tarvekalut ja ainekset sellaisia, että niillä voitaisiin toimittaa väärennykset. Kun kysymyksessä oleva henkilö ei pitänyt väärennyksien suorittamista käytettävissä olevilla keinoilla mahdollisena, ei Teleki katsonut itsellään enää olevan syytä seurata asiaa, eikä hän siis myöskään tietänyt, että väärennyksiin siitä huolimatta oli ryhtytty. Joka tapauksessa, sanoi Barclay, on kieltämätöntä, että Teleki, niinkuin hän itsekin on tunnustanut, ei ainoastaan ollut kehoittamatta W:tä luopumaan aikeestaan, vaan vielä hankki hänelle avustajankin. Sekä unkarilaisissa että ulkomaalaisissa lehdistä onkin arvosteltu ankarasti Telekin selitystä. Ne, jotka moittivat nykyistä hallitusta, vetoa-

vat m.m. Telekin ja Bethlenin väliseen sukulaisuuteen ja pitävät ~~katsovat~~ luultavana, että Teleki on kertonut Bethlenille Win aikeista.

Ranskan lähettiläs Clinchant sanoi minulle olevansa aivan vakuutettu siitä, että kaikki Unkarin hallitukset vuodesta 1919 alkaen ovat tietoisesti ~~suorin~~ antaneet vääremysten tapahtua. Korkeintaan voidaan myöntää, ettei hallitus itse ole ollut osallisena niissä, vaan on ainoastaan ummistanut silmänsä ja ollut olevinaan tietämätön koko asiasta. Unkarissa on niin hyvin järjestetty poliisilaitos, ettei voida mitenkään otaksua, etteikö hallitus olisi tietänyt vuosikausia tapahtuneista väärennyksistä. Clinchant ei tahtonut väittää, että väärennykset olisivat luotavat nykyisen hallituksen syyksi. Päinvastoin on mahdollista, ettei se edes olisi voinut estää niiden tapahtumista. Unkarissa on joukko salaisia yhdistyksiä, joiden vaikutusvalta on niin suuri, ettei hallitukseen aina voisi menestyksellä niitä vastustaa. Clinchant ei myöskään tahtonut ehdottomasti väittää, että tutkimukset tuottaisivat suurempia tuloksia jos nykyinen hallitus vetäytyisi syrjään, siitä huolimatta, ettei sitä tapaa, jolla asian tutkimista nykyään ~~ajetaan~~ suoritetaan, voitu pitää oikeana ja asianmukaisena.

Useat vääremyksiin sekaantuneet henkilöt ovat^{vielä/} tänä päivänä vapaalla jalalla. Zadaveczin piispaa vastaan ei ole katsottu olevan syytä nostaa edes rikosoikeudellista kannetta, siitä huolimatta, että hänen asunnossaan on säilytetty suuret määrät väärää rahoja ja hän on ottanut valallisen lupauksen rahan levittäjiltä, etteivät nämä puhuisi asiasta, vaan pitäisivät sen salassa. Syynä siihen, ettei syytettä ole nostettu, on piispan antama selitys, ettei hän tietänyt mitä tarkoitusta varten hän otti valan kysymyksessä olevilta henkilöiltä. Ainoa tapa, sanoi Clinchant, saada tällaiset ilmiöt loppumaan, on se, että tehdään loppu kaikista maassa toimivista salaisista yhdistyksistä, joiden jäsenet ovat varmoneet viimeiseen asti puolustavansa toisiaan. Muutoksen aikaansaaminen edellyttää muutosta myöskin ihmisten mielissä ja mahdollista on, että muutos tapahtuu vasta uudessa sukupolvessa. Clinchant sanoi Ranskan hallituksen osittaneen erittäin suurta pidättäytymistä. Nyt alkava oikeudenkäynti tulee osottamaan, onko edes tarkoitus rangaista niitä, jotka nyt on vangittu.¹⁾

Saksan ja Itävallan lähettiläät eivät olleet

1) Clinchant kertoi sanoneensa Bethlenille, että Unkarin hallitus oli toistaiseksi vanginnut ainoastaan ne, joita se ei mitenkään voinut olla vangitsematta.

Budapestissa tätä nykyä, joten en ole ollut tilaisuudessa kuulemaan heidän mielipiteitään. Pienen Ententen edustajat ovat samalla kannalla kuin Ranskankin hallitus, tai oikeastaan vielä jyrkemmällä kannalla. "Kaikki keskusvallat", sanoi Jugoslavian lähettiläs Popovitsch, "tekivät väärää ulkomaalaista rahaa sodan aikana ja Unkarissa on edelleen jatkettu vanhaa tapaa rauhanteon jälkeenkin."

Niinkuin Englannin lähettiläs aivan oikein huomautti, riippuu unkarilaisten käsitys maansa hallituksen syyllisyydestä tai syyttömyydestä ainakin jossain määrin siitä, mihin puolueeseen asianomainen kuuluu. Habsburgien innokkaat kannattajat, vanhan kreivi Jul. Andrassyn johdolla, ovat hyökänneet erittäin ankarasti nykyisen hallituksen kimppuun. Näistä hyökkäyksistä käy kuitenkin usein selvästi ilmi, ettei niiden yksinomaisena syyinä ole nyt tapahtuneet frangin väärennykset, vaan että varsinaiset tyytymättömyyden aiheet ovat paljon syvemmällä. Niin julkaisi esim. maakreivi Palavicini¹⁾ joku aika sitten suurta huomiota herättäneen kirjoituksen, hieman odottamattomasti erittäin kiivaassa äänilajissa moittii Bethleniä siitä, että hän on antanut vangita Unkarin lailli-

1) Naimisissa Andrassyn tyttären kanssa, minkävuoksi monet pitävätkin viimeainittua artikkelin varsinaisena laatijana.

sen kuninkaan tämän tullessa maahan ja luovuttanut kuninkaan Unkarin vihollisille samoinkuin ottanut suurtilallisilta korvauksetta osan näiden tiloista (!) Kerran ulkoministeri Valkon kanssa asiasta keskustellessani kertoi hän minulle h.s. suurten sukujen taistelusta hallitusta vastaan. Nykyinen ilmiö ei, Valkon mukaan, ole mitään uutta, vaan on se jatkoa entiselle asiaintilalle. Suurylimystö on aina vallanhimosta vastustanut kiivaasti sitä jäsenistään, joka on ollut hallituksen johdossa. Ylimystö ei kokonaisuudessaan voi saada valtaa käsiinsä, mutta se ei voi antaa anteeksi sille yksityisistä jäsenistään, joka etevyytensä kautta on onnistunut kohoamaan hallituksen ensimmäiseksi mieheksi. Jos ei Bethlen olisi pääministerinä, ei suurylimystön taistelu hallitusta vastaan olisi yhtä kiivasta. Monet ylimykset pitävät taistelua Bethleniä vastaan jonkinlaisena "polopelinä". Tällaista peliä ei pelata muiden kuin tasa-arvoisten, samaan seurapiiriin kuuluvien henkilöiden kanssa. Nykyiseen taisteluun ottavat erittäin suurella innolla osaa Andrassy-suvun naiset. Nykyisen Jul. Andrassyn isä oli kuuluisa Itävalta-Unkarin ulkoministeri ja Unkarin pääministeri. Hänen poi-

kansa haluaisi vuorostaan mielellään tulla pääministeriksi, mutta on tähän m.m. asianomaise~~n~~n korkeaan ikään nähden vähän toiveita, mikäli ei se kohta toteudu. Tämä seikka, ministeri Valkon käsityksen mukaan, tekee, että kaikki hänen tyttärensä ja muutkin hänen kanssaan sukulaissuh-teissa olevat naishenkilöt tulevat yhä hermostuneimmiksi ja yhä kiivaammin vaativat Bethlenin eroa. Niinkuin ennen Budapestista lähettämissäni raporteissa olen huomaut-tanut, on Unkari se Euroopan maista, joka suurimmassa määrässä on säilyttänyt entisen feodalisen yhteiskuntara-kenteensa. Ylimystön vaikutus poliittiseen elämään on siellä huomattavasti suurempi kuin muualla. Tästä myöskin johtuu, että politiikka siellä joskus saa ehkä vielä henkilökoh-taisemman luonteen kuin muualla. Poliitiikka on joskus melkein muuttumassa eräiden tunnettujen vanhojen sukujen taisteluksi vallasta keskenään.

Eräs vanha tunnettu unkarilainen taloustieteilijä ja yliopiston professori, jonka nimeä en tahdo mainita, lausui minulle olevansa vakuutettu, ^{siitä} että Unkarin hallitus on tietänyt ja ottanut osaakin tapahtuneisiin väärennyk-siin. Mainittu henkilö ei lukeudu mihinkään puolueeseen, mutta lienee jotenkin tunnettu vapaamielisistä mielipiteis-

tään. Hän piti salaisia yhdistyksiä kaiken pahan alkuksi, koska näihin kuuluvat henkilöt, hänen väitteensä mukaan, saavat tehdä rikoksia, yksinpä murhiakin, joutumatta rangaistukseen. Sitä, ettei Zadroveczin piispaa vastaan ollut nostettu rikosoikeudellista syytettä, ei voida selittää muulla tavoin, kuin että hänkin oli tällaisen yhdistyksen jäsen.

Joskin kreivi Bethlenillä on paljon vastustajia, on hänellä ~~myöskin~~ paljon kannattajiakin. Niin ei esim. sellaisessa kuin Suomessakin hyvin tunnetun professori Szinnyeinin perheessä edes voitaisi edellyttää sellaista mahdollisuutta, että hallitus olisi ollut tietoinen tapahtuneista väärennyksistä. Ainakin toistaiseksi tuntuu Bethlen voivan luottaa eduskunnan enemmistöön. Paitsi tunnettua ja tunnustettua kykyään suoriutua vaikeistakin tilanteista, vaikuttaa hänen vahvaan asemaansa epäilemättä sekin, että kävisi erittäin vaikeaksi löytää henkilöä, joka nykyisenä vaikeana aikana kykenisi korvaamaan häntä. Vapaamieliselläkin taholla tehdään tavallisesti ero Bethlenin ja muiden oikeistolaisien välillä. Kaikki tunnustavat hänet kyvykkääksi mieheksi. Harvoin on ihmiselle, samassa määrässä kuin hänelle, annettu kykyä

herättää luottamusta ja myötätuntoa ihmisissä, Jokainen, joka hänen kanssaan on tekemisissä, joutuu hänen vastimattoman, ystävällisen, rauhallisen ja älykkään olemuksensa lumoihin. Niin jyrkkä kuin Ranskan edustajan kantakin, kävi hänenkin sanoistaan selvästi ilmi, ettei Ranskaan ainakaan toistaiseksi pidä Bethlenin eroa välttämättömänä. Ei ole näin ollen ihmeteltävää, jos hänen omat puoluelaisensa viimeiseen asti kannattavat tätä "entisten Transsylvanian kuningasten jälkeläistä", niinkuin heidän joskus kuulee häntä nimittävän.

Onhan sitäpaitsi aivan inhimillistä, ettei eduskunnan enemmistö mielellään nyt tapahtuneiden franginväärennysten vuoksi kaada hallitusta. Eräs edusmies sanoi kerran parlamentissa seuraavat sanat, jotka epäilemättä saavat osakseen vastakaikua laajoissa piireissä: "En usko kreivi Bethlenin tietäneen väärennyksistä ja niitä hyväksyneen. Jos hän niistä tiedon saatuaan on koettanut niiden ilmitulemista salata, on se käsitettävää, sillä Unkarin pääministerin ei ole hauska niistä kaikelle maailmalle puhua."

Eräissä vastustajaryhmissä, niinkuin esim. natsionalistien keskuudessa, ei Bethlenin eroa tämän asian

vuoksi vaaditakaan. "Heräävien unkarilaisten" ¹⁾ johtaja Eckart sanoi minulle Bethlenin kannatuksen viime aikoina ~~ku~~ maaseudulla huomattavasti kasvaneen, ja lausui hän käsityksensä, että hallituspuolue saisi vielä suuremman enemmistön kuin sillä nyt on, jos uudet vaalit tällä hetkellä toimitettaisiin. Mikäli ei alkava oikeudenkäynti tuo esille uusia seikkoja, jotka olisivat omiaan vaikeuttamaan hallituksen asemaa, en sen vuoksi ole taipuvainen uskomaan hallituksen vaihdokseen Unkarissa.

Köpenhaminassa, toukok. 6 p:nä 1926.

Vy. L. Mann

1) kansallinen yhdistys, jonka pääohjelmakohtana on taistelu juutalaisia vastaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no. 10.

Höfenshausina

12/5 1926.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
HÖPENNÄMINASSA

Toukok. 12 p:nä 1926.

N:o 879

ULKOASIAINMINISTERI		
2 19/144 Sac. D. 1926		
15/5-26	to	Liit.
5.	OSASTO C3.	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 10, joka käsittelee Jugoslavian ja
Bulgarian yhtymissuunnitelmaa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. Setälä.

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 10.

12/5 - 1926.

ULKOASIAINMINISTERI		
No 19/144 Sae. D. 1926.		
15/5-26	19	Liit.
OSASTO	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Jugoslavian ja Bulgarian Jo pari vuotta sitten Budapestista
yhtymissuunnitelmista.

tullessani mainitsin eräässä Ministeriöl-

le lähettämässäni raportissa siitä, että kummassakin otsikossa mainitussa maassa oli liikkeellä voimia, jotka tarkoittivat jonkunlaisen unionin aikaansaamista niiden välillä. Viime vuonna olin tilaisuudessa ilmoittamaan yhtä ja toista yhtymistä tarkoittavasta liikkeestä Bulgariassa. Tämän liikkeen takana ovat erittäinkin kaikki Bulgarian yliopistopiirit. Äskettäin Budapestissa käydessäni sisälsi kaupungin huomattavin lehti "Pester Lloyd" huhtikuun 12 päivänä otsikolla "Jugoslawisch-bulgarische Annäherung?" varustetun pääkirjoituksen. Kirjoituksessa huomautetaan ensinnäkin siitä, että serbialaisen hallituskriisin n. s. virallisten syiden takana voidaan todeta erään Jugoslaviassa yhä voimakkaammaksi käyvän virtauksen olemassaolo. Jugoslavian poliittisten riitojen keskipisteenä on kysymys suurserbialaisesta hegemoniasta, jota vastaan kroaatialaiset, Bosnian muhamettilaiset ja katooliset sloveetit yhdistetyin voimin taistelevat. 1) Hallituskriisin saama ratkaisu on ainoastaan tämän taistelun lyhytaikainen

1) Ranskan Köpenhaminassa oleva chargé d'affaires Henry sanoi minulle v. 1924 olevansa vakuutettu siitä, että Jugoslavian olemassaolo nykyisessä muodossaan oli vaaranalainen mikäli ei valtakuntaa muodostettu federatsiooniksi.

nen ja ohimenevä etappi, jonka takana tarkkanäköiselle katselijalle aukeaa uusia näköaloja. Jugoslavian ja Bulgarian huomattavimmat johtajat julkaisivat joku aika sitten Zagrabin (=Agram) kaupungissa ilmestyvässä "Novosti"-lehdessä lausuntoja Balkanin slaavilaisten valtioiden yhtymisen mahdollisuuksista. Vaikkakin julkaistut lausunnot erosivat toisistaan tällaisen yhteyden toteuttamisen ajankohtaan ja laatuun nähden, ei ollut olemassa ainoatakaan johtajaa, joka olisi asettanut kysymyksenalaiseksi itse unionin aikaansaamisen, joka käsittäisi kaikki Balkanin slaavilaiset kansat. Ne molemmat suurvallat, Venäjä ja Itävalta, jotka ennen sotaa poliittisista ja taloudellisista syistä panivat esteitä Balkanin slaavien väliselle lähenemiselle, eivät tällä hetkellä tässä suhteessa tule kysymykseen. Tonavan monarkia on hajonnut ja Venäjän nykyinen ulkopolitiikka ei voi pitää Konstantinopolin saamista Balkanin politiikkansa yksinomaisena päämääränä. Ainoa suurvalta, jonka suunnitelmille tällaisen slaavilaisen yhtymän muodostuminen saattaisi olla vaarallinen, on Italia, Mahdotonta ei kuitenkaan ole, etteikö sovinto olisi mahdollinen Mussolinin Italian kanssa, joka itse niin hyvin on näyttänyt käsittävän suurisuuntaisen imperialistisen politiikan vaatimukset. Kysymyksessä olevan unionin jyrkimmät vastustajat ovat haettavat suurserbialaisen

ajatussuunnan kannattajien joukosta. Bulgarianlaisten ottaminen Jugoslavian valtakunnan rajojen piiriin, järkyttäisi heti serbialaisten valta-asemaa ja jouduttaisi federalismitaateen voittoa siinäkin tapauksessa, että, niinkuin Jugoslavian entinen Wienissä oleva lähettiläs Jovanovics on ennustanut, Bulgarian liittyminen aluksi tapahtuisi yhteisen tulli-, raha-, kaupp- ja posti-unionin muodossa. Suurserbialaiset tahtovat nähtävästi sulattaa itseensä kroatialaiset ja sloveenit ennen kuin he haluavat ryhtyä Jugoslavian nykyisten rajojen laajenemiseen. Nytemmin on kuitenkin Balkanilla sattunut tapahtuma, joka vastoin suurserbialaisten halua saattaisi jouduttaa edellämainitun yhteyden aikaansaamista. Tämä tapahtuma on Anatolian kreikkalaisten joukkosiirtyminen makedonialaisen väestön tähän asti asumille seuduille. Sisäisen kolonisatsioonin paine on saattanut makedonialaiset, jotka ennen jyrkästi vastustivat slaavilaisten yhtymistä serbialaisten johdolla, lähenemään entisiä vihollisiaan serbialaisia. Joku aika sitten^{ovat/} huomattavassa asemassa ovat makedonialaiset, mikä ennen olisi ollut mahdotonta, ottaneet osaa serbialaisten poliitikkojen kokoonkutsumiin kansankokouksiin, jotka olivat suunnatut kreikkalaisia vastaan. Kokoukset olivat useimmissa tapauksissa serbialaisen kansanedustajan Csirkovics'in

järjestämiä, joka on serbialais-bulgaarialaisen lähenemisen innokkain kannattaja. Kroatialainen talonpoikaismojohtaja Radics, niin vähän luotettavalta kuin hän usein tuntuukin, on liian viekas ollakseen ottamatta huomioon kaikkia kansan sielussa liikkuvia virtauksia ja näyttää hän viime aikoina määräperäisesti rakentavan suunnitelmansa uudelle laajemmalle pohjalle. Federatiivisen slaavilaisen valtion ajatus ei enää suuntaudu serbialaisuutta vastaan, jos se esiintyy ainoana keinona kaikkien Balkanin slaavilaisten kansojen yhtymiseen. Eräessä äskettäin julkaisemassaan kirjoituksessa puhuu Radics "serbialaisten, kroatialaisten ja sloveenien valtioyhteydestä, jonka täytyy tulla paljon laajemmaksi, kun bulgaarialaisetkin siihen liittyvät". "Neljän talonpoikaiskansan yhtymistä lähivuosina", lopettaa Pester Lloyd kirjoituksensa, "ei voida luonnollisesti ilman muuta ottaa huomioon realipoliittisena tosiseikkana, mutta on joka tapauksessa syytä tarkkaavaisesti seurata tämän virtauksen kehittymistä".

Köpenhaminassa, toukokuun 12 päivänä 1926.

M. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 11.

Köpenhamina

17/5 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

toukok. 17 p:nä 1926.

No. 917.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 20 / 174 Sal. D. 26.		
20/5-26	fo	Lil.
TYÖKÄ	OSASTO	ASIA
5.	Cs.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää ra-
porttini No. 11, joka käsittelee Unkarin parlamentissa
olevia ryhmiä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
20/144 Sae. 26		
Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 11.		
20/5-26		
	OSASTO	AS
5.	Cs.	

17/5 - 1926.

Unkarin parlamentissa Unkarin parlamentin alahuoneessa olevat ryhmät. (képsivelőház) voidaan erottaa yksitoista eri ryhmää ja sitäpaitsi 23 puolueetonta edustajaa. Suurin puolue on n.s. "yhteinen puolue", johon nykyinen hallitus nojautuu, ja jonka tosiasiallisena, vaikkakaan ei nimellisenä johtajana on maan huomattavin valtiomies, nykyinen pääministeri, kreivi Stefan Bethlen. Tämä puolue on oikeastaan porvarillisten ainesten kokoomus radikaalisia aineksia vastaan. Ryhmän jäsenten joukosta mainittakoon tässä parlamentin monivuotinen, yleistä kunnioitusta nauttiva puheenjohtaja tilanomistaja Scitovzsky, entinen pääministeri kreivi Teleki ja erään suuren osuustoimintaliikkeen johtaja kreivi Hoyos. Puolue käsittää nykyään noin 142 edustajaa, ja on sillä ehdoton enemmistö parlamentissa. Alkuaan kuului ryhmään enemänkin edustajia vaikka ne sittemmin eri syistä ovat siitä luopuneet. Kun ei yhteisellä puolueella ollut ainakaan kaikissa asioissa varmaa, määrättyä ohjelmaa, vaan hetken käytännöllisen politiikan vaatimukset usein ovat saaneet määrätä ryhmän samoinkuin hallituksenkin ohjelman, on käsitettävää, että on tapahtunut eroamia puolueesta.

Huomattavin eroaminen puolueesta tapahtui muutamia vuosia sitten, kun Gömbös ja Eckart, tyytymättöminä hallituksen heidän mielestään erinäisissä tapauksissa osottamaan heikkouteen ja leväperäiseen suhtautumiseen juutalaiskysymyksessä, jättivät puolueen muodostaen oman ryhmänsä, n.s. "kansallisen itsenäisyyden puolueen". Kun eroaminen yhteisestä puolueesta tapahtui odottivat monet koko puolueen hajouksesta. Uuden ryhmän luultiin tulevan hyvinkin vaaralliseksi hallituspuolueelle. Gömbös oli nimittäin se, joka, niinkuin radikaalisella taholla väitetään, suurella häikäilemättömyydellä oli johtanut yhteisen puolueen vaalitaistelua. Gömbösin itsensä minulle silloin lausumista sanoista tiedän, että hän toivoi hyvin monen entisen puoluelaisensa seuraavan hänen esimerkkiään ja liittyvän uuteen ryhmään. Eckart on myöskin aikaisemmin kuulunut Bethlenin läheisiin avustajiin, ollen m.m. ensi kerran Budapestissa käydessäni hallituksen sanomalehtiosaston päällikkönä. Eckart on natsionalistisen, antisemitin yhdistyksen "Heräävien unkarilaisten" johtaja. "Kansallinen itsenäisyyden puolue" käsittää seitsemän jäsentä. Kreivi Bethlenin kukistamiseen vaaditaan siis mahtavampia voimia kuin mitä ryhmällä ainakaan nykyään on käytettävään. Asiain luonnossa on, että ryhmä useissa asioissa kamottaa

yhteistä puoluetta ja hallitusta. Sekä Gömbös että Eckart ovat kykeneviä henkilöitä, jotka kuuman, nuoren veren hieman jäähtyttyä voivat vielä tulla näyttämään huomattavaakin osaa maansa valtiollisessa elämässä.

Hallituspuolueesta oikealla oleviin on luettava kreivi Johan Zichy'n johdossa oleva "kansallinen talouspuolue", johon kuuluu 27 edustajaa.

Suurtilallisten "Agraariseen puolueeseen" kuuluu 4 jäsentä. Sen johtajana on tilanomistaja Gaszton Gaal.

N.s. "kansallis-porvarilliseen" puolueeseen kuuluu yksi edustaja.

On usein vaikea tarkalleen sanoa, missä kysymyksissä eri ryhmät kulloinkin eroavat toisistaan. Seuraavat puolueet voitaneen kuitenkin lukea hallituspuoluetta vasemmalla oleviin.

"Unkarin sosialistinen puolue", jonka johtajana toimii Istvan Farkas, käsittää 24 edustajaa, on jyrkässä oppositiosissa hallitukseen ja väittää viranomaisten sekaantuvan sen toimintaan. Farkas esiintyy usein parlamentissa ja pidetään häntä hyvänä väittelijänä.

"Kansallis-demokraattisen" puolueen johtajana on tunnettu budapestiläinen asianajaja Vilmos Vázsonyi, joka kuuluu nykyisen hallituksen kiivaimpiin vastustajiin. Ryhmään kuuluu viisi jäsentä ja ovat ne kaupunkilaisväestön edustajia.

Vastustuspuolueisiin on myöskin luettava n. s. "Kossuth-puolue", johon kuuluu neljä jäsentä, ja jonka johtajana

nykyään toimii edusmies Rerzö Rupert.

Molemmat viimemainitut ryhmät voidaan lukea n.s. vapaamielisiin.

"Pienten porvarien ja maanviljelijäin puolue" käsittää kuusi jäsentä. Ryhmän johtaja on Pál Hegymezi-Kiss.

"Vuoden 1848 pienten isäntien ja maanviljelijäin puolueeseen" kuuluu 2 edustajaa.

"Unkarin maanviljelijäin ja työmiesten puolueeseen" kuuluu samoin kaksi jäsentä.

Viimemainituilla ryhmillä on hyvin vähän merkitystä parlamentissa. Mitään laajempaa poliittista ohjelmaa ei niillä myöskään ole.

Sitävastoin on n.s. puolueettomilla edusmiehillä, joita kaikkiaan on 27, jotenkin suuri merkitys. Puolueettomien joukossa on useita tunnettuja unkarilaisia valtiomiehiä ja entisiä hallituksen jäseniä, jotka syystä tai toisesta eivät katso voivansa liittyä mihinkään edellämäin-
tuista ryhmistä. Puolueettomien joukossa on myöskin n.s. legitimistejä, jotka kannattavat Habsburgeja ja pitävät entisen kuninkaan Kaarlen poikaa Ottoa maan laillisena kuninkaana. Väärin olisi tietysti luulla, ettei Habsburgien kannattajia olisi enemmänkin. Päinvastoin on mahdollista, että

suurin osa nykyisen parlamentin jäsenistä tässä merkityksessä kuuluu legitimisteihin, mutta ero yhteisen puolueen ja useiden n.s. puolueettomien välillä on, ^{siinä/} että jälkimäiset tuomitsevat hallituksen menettelyn kun se asettui vastustamaan Kaarle kuninkaan yritystä koettaa saada valtaistuimensa takaisin. Ainakin ulkomaalaisen on vaikea ymmärtää miten useat huomattavat, maan valtiolliseen elämään osaaottaneet henkilöt moittivat valtionhoitajaa ja hallitusta siitä, etteivät nämä avosylin ottaneet vastaan kuningas Kaarlea ja kuningatar Zitaa heidän yrittäessään tunnettua vallankaappaustaan. Joka tapauksessa on tämä yksi niistä syistä, joiden vuoksi monet puolueettomista eivät tahdo lukeutua kreivi Bethlenin kannattajiin. ¹⁾ Muutamat puolueettomat ainakin väittävät olevansa vapaamielisempiä kuin nykyisen hallituksen jäsenet, eivätkä sen vuoksi tahdo lukeutua hallituksen kannattajiin. Huomattavin parlamentin puolueettomista on vanha kreivi Albert Apponyei, yksi Unkarin tunnetuimmista valtiomiehistä. Apponyei kuuluu Habsburgien kannattajien johtomiehiin ja käy usein

1) Maakreivi Pallavicini kirjoitti äskettäin "Pester Lloyd"issa: "Henkilö (=Bethlen), joka antaa vangita maan laillisen kuninkaan tämän tullessa maahansa ja luovuttaa hänet maan vihollisille, on ainakin minun mielestäni epärehellinen mies."

Espanjassa neuvottelemassa kuningatar Zitan kanssa Oton kasvatuksesta. Unkarin hallitus on aina nimittänyt Apponyein maan ensimmäiseksi edustajaksi kansainliiton yleiskokouksiin. Tämä johtuu siitä, että Apponyei, päinvastoin kuin monet muut puolueettomat, aina on koettanut esiintyä tasapuolisenä. Puolueettomien joukosta mainittakoon tässä kreivit Andrassy ja Pallavicini, kreivi Bethlenin ehkä katkerimmat vihamiehet parlamentissa. Luultavaa on, että useat puolueettomista enemmän henkilökohtaisten kuin asiallisten syiden perusteella kuuluvat hallituksen vastustajiin.

Unkarin parlamentissa on, niinkuin tunnettu, tätä nykyä ainoastaan alahuone. Hallitusmuodon edellyttämä ylä- 1. magnaattien huone (förendház) ei nykyään voi koontua. Sen jäseninä olivat itseoikeutettuina arkkiherttuat, kirkkoruhtinaat ja useiden aatelissukujen edustajat, 3 Kroatsia-Slavonian maapäivien edustajaa sekä 57 elinajaksi kuninkaan nimittämää tai magnaattien huoneen valitsemaa jäsentä. Tätä nykyä on kuitenkin vireillä kysymys siitä, että parlamentin hyväksymällä lailla määrättäisiin herrainhuoneen kokoonpanosta. Eräs tarkoitusta varten koossa ollut komitea on laatinut asiaa koskevan ehdotuksen. Undes-

taan muodostetussa herrainhuoneessa tulisi itseoikeutettujen jäsenien ohella myöskin olemaan erinäisten laitosten ja intressiryhmien edustajia.

Köpenhaminassa, toukokuun 17 p:nä 1926.

N. J. Linn

ULKOASIÄINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 12:

Köpenhamina

28/5 1926.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Toukok. 28 p:nä 1926.

No. 994.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No. 22/144 Sol. D. 13 26		
3/5-26	te	Litt.
MA	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 12, joka käsittelee Tanskalais-
saksalaisia suhteita ja saksalaista propagandaa
Pohjois-Slesvigin kysymyksessä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Nyholm

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti N:o 112.

28/5 - 1926.

22/1/44 Sal. 26.

31/5-26	Y	Litt.
MA	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Tanskalais-saksalaiset suhteet.

Versaillesin rauhan

Saksalainen propaganda Pohjois-Slesvigin kysymyksessä.

kautta menetti Saksan val-

takunta suunnilleen 10 miljoonaa

saksalaista kansallisuutta olevaa alamaistaan. Vaikkakin

nämä saksalaiset ainakin suurimmaksi osaksi asuivat vähem-

mistönä muuta kansallisuutta olevien keskuudessa, eikä

tapahtuneita aluemenetyksiä siis, eräitä poikkeuksia lu-

kuunnottamatta, voitane yleiseltä kannalta katsoen pitää

vääryytenä saksalaistakaan kansallisuutta kohtaan, on toi-

selta puolen käsitettävää, etteivät kaikki ilman muuta ole

taipuvaisia hyväksymään niitä ja alistumaan siihen, mikä

on tapahtunut. Tällaista kohtaloonsa alistumista vaikeut-

taa ainakin osaksi rauhansopimuksen säännösten ankaraus

yleensä samoinkuin sen, erinäisissä tapauksissa, esim.

Danzigin korridoori, loukkaavilta ja epäkäytännöllisiltäkin

tuntuvat järjestelyt.

Rauhanteon jälkeen on Saksassa syntynyt rikas

kirjallisuus, joka käsittelee niitä alueita, jotka täten

joutuivat pois sen hallusta. Asian luonnossa on, että tä-

mä kirjallisuus, joka useissa tapauksissa on suurten,

isänmaallisten organisatsioonien julkaisemaa, luonteeltaan

on propaganda-kirjallisuutta. Sen tarkoituksena on esittää se väärä, mikä rauhanteon kautta on kohdannut Saksaa ja saksalaisia, samoin kuin esittää ne, ennenkaikkea taloudellista, mutta myöskin poliittista laatua olevat haitat, jotka aluemenetysten kautta ovat aiheutuneet ei ainoastaan Saksalle, vaan myöskin kysymyksessä olevien alueiden väestölle itselleen. Julkaisut ovat osaksi tarkoitettut saksalaista osaksi ulkomaalaistakin yleisöä varten. Useimmissa tapauksissa eivät hallitus ja viranomaiset varmaankaan ole aloitteen tekijöitä. Kun tätä kirjallisuutta kuitenkin usein toimitetaan ja julkaistaan yhdistysten aloitteesta, jotka nauttivat valtioapua, on luonnollista, ettei ulkomaalla voida olla kokonaan kiinnittämättä huomiota täten harjoitettuun propagandaan. Ainakin ne, joita asia lähinnä koskee, seuraavat tarkoin, ja eräissä tapauksissa ilmeisellä levottomuudellakin kysymyksessä olevia julkaisuja.

Erittäinkin viime aikoina on nyt mainitsemani kirjallinen toiminta saavuttanut melkoisen laajuuden. Ainoastaan äsken kuluneen puolen vuoden kuluessa on tanskalaisen tietojen mukaan Saksassa julkaistu noin parikymmentä näitä asioita käsittelevää /teoskokoelmaa. Melkein jokaisessa näistä teoksista on

myöskin käsitelty Pohjois-Slesvigin oloja. Tanskalaiset tuntevat näin ollen eräänlaista levottomuutta nähdessään saksalaisten täten kytkevän muiden, osaksi ehkä oikeutettujenkin, vaatimusten ja pyrkimysten joukkoon kysymyksen Pohjois-Slesvigistä.

Niinkuin eräissä ruotsinmaalaisissa lehdissä muutama vuosi sitten huomautettiin saksalaiselta taholta silloin esitettyjen lausuntojen johdosta, on Slesvigin kysymys yksi niistä, joita yleinen mielipide maailmassa on taipuvainen pitämään lopullisesti ratkaistuna, ja jonka esille ottaminen ainoastaan on omiaan huonontamaan Saksan suhteita pohjoismaihin, joita suhteita se itsekin monasti on näyttänyt pitävänsä arvossa. Slesvigissä puolueettomienkin valtioiden silmälläpidon alaisena toimitettu kansanäänestys asettaa itse asiassa tämän alueen menetyksen toiseen asemaan kuin muiden maiden. Nyt tapahtuvassa kirjallisessa propagandassa näkevät tanskalaiset yrityksen tehdä tästäkin kysymyksestä suursaksalaisen probleemin. Jos Saksa kerran tulevaisuudessa joutuu tilaisuuteen toden teolla esittämään vaatimuksensa tapahtuneiden aluemenetysten ja uusien rajojen tarkistamisesta, pelätään täällä, että täten automaattisesti herätetään kysymys Pohjois-Slesvigistäkin.

Ei voida kieltää, etteikö tällä levottomudella olisi perustettakin. Muutama vuosi sitten saatu kokemus osottaa selvästi, ettei yleinen mielipide ainakaan Preussis- sä tahdo tunnustaa Slesvigin liittämistä Tanskaan tosisei- käksi, johon ei olisi yritettävä saada muutosta. Niinkuin aikoinaan Ministeriölle ilmoitin, pitivät eräät saksalaisen ja tanskalaisen sosialistipuolueen johtomiehet marraskuun 25 päivänä 1923 kokouksen rajan eteläpuolella sijaitsevas- sa Flensborgin kaupungissa, missä omaksuttiin yhteinen lau- sunto, jossa kumpikin puoli tunnusti nykyisen rajan. Kun sittemmin Preussin maapäivillä porvarillisten puolueiden taholta moitittiin sosialisteja, jotka silloin olivat hal- lituspuolueena, siitä, että nämä olivat antaneet suostumuk- sensa kansanäänestykseen, joka "oli toimitettu oikeudetto- malla pohjalla ja päättynyt saksalaisen maan mitä häikäi- lemättömimpään ryöstöön", selitti ministeripresidentti Brauns, etteivät sosialistitkaan hyväksyneet voimassa olevaa rajaa, vaan on se heistä ainoastaan tosiseikka, joka toistaiseksi on otettava huomioon. Eräiden sosialistijohtajien Flensborg- issa laatima lausunto ei siis myöskään voinut vaikuttaa hallituksen kantaan kysymyksessä olevassa asiassa.

Paitsi edellä mainituissa teoskokoelmissa, on

Slesvigin kysymykselle viime aikoina omistettu muutakin huomiota. Niin on esim. Kielissä ruvettu julkaisemaan itsestä teosta "Handbuch zur nordschleswigischen Frage". Samoin suunnitellaan Kielissä paraikaa toistakin julkaisua, joka tulisi käsittelemään Pohjois-Slesvigin saksalaista kansallisuutta. Berlinissä on tarkoitus ruveta julkaisemaan teosta "Deutsche Grenzlande", jossa tullaan omistamaan perinpohjaista huomiota koko Slesvigin kysymykselle. Tätä julkaisutoimintaa tukee taloudellisesti kolme yhtymää, jotka lienevät läheisessä yhteydessä Saksan hallitukseen, nimittäin "Das deutsche Auslandsinstitut", Stuttgartissa, "Deutscher Schutzbund" ja "Reichscentral für Heimatsforschung", kumpikin Berlinissä. Molemmat edelliset saavat vuotuista avustusta Saksan hallitukselta. Viimemainittu lienee ulkoministeriön alainen laitos varsinaisine virkamiehineen.

"Deutscher Schutzbund" julkaisee m.m. kirjasarjaa "Bücher des Deutschtums", jossa käsitellään vähemmistö-kysymyksiä. Sitäpaitsi julkaisee se yksityisiäkin, samoja aiheita käsitteleviä lentokirjasia. Eräissä tällaisessa kirjassa on käsitelty Pohjois-Slesvigiäkin. "Auslandsinstitut" kiinnittää aikakauskirjassaan huomiota kotisaksalaisuuden asemaan, julkaisee kuvia, sanomalentikirjeenvaihtoa sekä al-

manakan ja toimeenpanee radioesitelmiä, joissa Pohjois-Slesvigiinkin kiinnitetään huomiota. "Reichscentral für Heimatsforschung"illa on oma aikakauslehtensä ja esitetään sen toimesta sitäpaitsi varjokuvia, joissa käsitellään usein Pohjois-Slesvigiäkin. Kirjallinen toiminta ei ole rajoittunut ainoastaan saksalaiseen sanomalehdistöön, vaan on myöskin useissa ameriikkalaisissa, sveitsiläisissä sekä muissa ulkomaisissa lehdissä selostettu Slesvigin kysymystä saksalaiselta kannalta.

Slesvigin saksalaisten harjoittamalla ja heidän puolestaan toimitetulla propagandalla on, väitetään täällä, voitettu kaksi päämäärää. Paitsi että sen kautta on kiinnitetty kysymykseen kaikkien saksalaisten harrastus, on sen kautta myöskin saatu aikaan, että Pohjois-Slesvigin saksalaisten hyväksi on tehty rahalahjoituksia. Paitsi yksityisiltä on raha-avustuksia täten saapunut useilta saksalaisilta yhdistyksiltä, niinkuin Gustaf-Adolf-yhdistykseltä, saksalaiselta opettajatar-yhdistykseltä ja useilta muiltakin. Lahjoitukset ovat ainakin useimmissa tapauksissa todistuksia lahjoittajien poliittisestakin harrastuksesta kysymykseen.

Tässä yhteydessä voitanev myöskin mainita

Tanskassa kiinnitetyn huomiota saksalaisiin suunnitelmiin, jotka tarkoittavat Etelä-Slesvigin rajaseutujen asuttamista saksalaismielisellä slesvigiläisellä ja itä-preussiläiselläkin väestöllä. Mikäli tanskalaiset väittävät, on Saksassa päätetty kiirehtiä erään uuden, rajan eteläpuolella olevan radan (Flensburg-Husum-Bredsted) rakentamista. Kysymyksessä olevan asutustoiminnan jouduttamiseksi. Sekä Saksan että Preussin hallitukset olisivat kumpikin päättäneet avustaa valtakunnan rajaseuduilla tapahtuvaa asutustyötä 90 miljoonalla Saksan markalla, josta osa tultaisiin käyttämään Etelä-Slesvigissäkin.

On tietysti vaikea sanoa kuinka suuri merkitys edellämainituille ilmiöille ja tapauksille kulloinkin on annettava. Mahdollista on, että niille täällä annetaan liiankin suuri merkitys. Kun ne kuitenkin läheisesti koskevat Tanskan ja Saksan välisiä suhteita ja niistä epäilemättä voitaneet vetää laajemmallekin ulottuvia johtopäätöksiä, olen katsonut olevan syytä niistä Ministeriölle tiedoittaa.

Köpenhaminassa, toukokuun 28 päivänä 1926.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 13.

Köpenhamina

29/5 1926.

Arch.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Toukok. 29 p:nä 1926.

N:o 996.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 23/144 Sal. D. 1926.		
1/6-26.	to	Liit.
ASIA	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää raporttini

No. 13, joka käsittelee suu- ja sorkkatautia Tanskassa.

Vastaanottaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Penttinen

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. Setälä.

Helsinki.

J

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 23 / 144 Sal. D. 1926.		
Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti n:o 13.		Liit.
1/6-26		
OSASTO:	ASIA	
5.	03.	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti n:o 13.

29/5 - 1926.

Suu- ja sorkkatauti
Tanskassa.

Niinkuin useista Lähetystön Ministeriölle lähettämistä, otsikossa mainittua asiaa koskevista kirjelmistä on käynyt selville, on taistelu Tanskassa esiintyvää suu- ja sorkkatautia vastaan osottautunut erittäin vaikeaksi. Suurelle yleisölle ei ole tahdottu antaa tarkkoja tietoja taudin laajuudesta, joten sanomalehdet ovat verrattain vähän, tai ei ollenkaan, kiinnittäneet asiaan huomiota. Niinkuin salamerkkisähkösanomassamme kuluvan kuun 20 päivästä No.65 ilmoitimme oli tautiin sairastuneiden karjojen lukumäärä Tanskan maatalousministeriön yhteydessä toimivan maanviljelysneuvoston meille luottamuksellisesti antamien tietojen mukaan noin 17.000, ja oli tauti yhä lisääntymään päin. Viimeisten saamiemme tietojen mukaan oli tautiin kaikkiaan sairastuneiden karjojen lukumäärä Tanskassa kuluvan kuun 25 päivänä 16.406. Tästä lankeaa Sjellannin ja Bornholmin osalle 657, Lollannin ja Falsterin 201, Fyenin 708 ja Jyllannin 1295. Maanviljelysneuvosto arvelee kuitenkin, että vaikein kohta Sjellannilla nyttemmin olisi sivuutettu, ja että taudin laajemmalle leveneminen siellä olisi saatu estetyksi. Tilastolliset tiedot osottavat nimittäin, että sairaiden karjojen

lukumäärä Sjellannilla nykyään on 6108, kun se sitävas-
toin edellisellä viikolla oli 6800.

Taistelu suu- ja sorkkatautia vastaan on
erittäin vaikeata ja ne varovaisuustoimenpiteet, joihin
täällä on ryhdytty taudin levenemisen estämiseksi, ja
joista Lähetystö on Ministeriölle tiedoittanut, eivät ole
näyttäneet tehokkaiksi. On ollut sitäkin vaikeampaa ryh-
tyä täysin tehokkaisiin toimenpiteisiin, kun ei olla täy-
sin selvillä siitä, missä olosuhteissa tauti kulloinkin
leviää. On karjoja, jotka ovat hyvinkin vastaanottavaisia,
kun sitävastoin toiset näyttävät olevan aivan immuneja.
Kuulin äskettäin erästäkin tapauksesta, joka tuntui aivan
uskomattomalta, mutta joka siitä huolimatta on täysin to-
si. Oli kokeilun kannalta astutettu suu- ja sorkkatautiin
erittäin vaikeasti sairastunut lehmä. Tähän tarkoituk-
seen käytetty härkä ei ole tautiin sairastunut eikä
mikään niistä terveistä lehmistä, joiden kanssa sitä sen-
jälkeen on pidetty yhdessä. Ei ole näin ollen ihmeellis-
tä, että ammattimiehetkin ovat täysin ymmällä taudin suhteen.

Taudin vaikutukset eri karjoihin ovat näin
ollen hyvin erilaiset. Toisissa tapauksissa on kuolevaisuus
suuri, kun taas toisissa se on jotakuinkin vähäinen. Suur-

ta vahinkoa koituu luonnollisesti siitäkin, että tautiin sairastuneet lehmät menettävät poikimiskyvyn.

Tautia vastaan on täällä, niinkuin tunnettu, käytetty erästä Tanskassa keksittyä seerumia. Mitään tehokasta apua ei tästä seerumista kuitenkaan ole ollut. Ainoa seuraus sen käyttämisestä on, ettei tauti aina esiinny yhtä vaikeana. Tätä nykyä on myöskin kysymys erään Saksassa keksityn ja siellä käytetyn seerumin hankkimisesta tänne. Saksalaisella seerumilla väitetään ainakin olevan se vaikutus, että se estää taudin puhkeamisen kymmenen päivän kuluessa. Seerumin käyttämisellä voitaisiin siis lihan maasta vienti tehdä mahdolliseksi sieltäkin, missä tautia esiintyy - edellyttäen tietysti, että vastaanottajamaassa ollaan täysin vakuutettuja seerumin tehokkuudesta tässä kohden.

Köpenhaminassa, 29 p. toukokuuta 1926.

V. J. Linn

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINA

kesäkuun 2 p:nä 1926.

No. 1006.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Ced 23/144 *Sal.* D. 10 26

7/6-26	2	LII.
YHÄISK	OSASTI	ASIA
5.	C3	

Kuuluu Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin
raporttiin N:o 13. 29/5.26.

Raportista on kuudennelta riviltä alhaalta
lukien jäänyt pois lause: "Viime viikolla sattui
uusien tautitapausten lukumäärä on yhteen-
sä 2861." Tästä lankeaa.....

*Hra Lagerblad ei saanut tänään
aiheeseen liittyviä...*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeriön Idmanin raportti n:o 14.

Köpenhamina

9/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

kesäkuun 9 päivänä 1926.

No. 1026.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 24/145 Sal. 10. 12. 26		
12/6-26	?	LII
Nim.	S. O.	—
S. C3.		

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää rap-
porttini No. 14, joka käsittelee Suomen edustusta Landbo-
höjskolen kokouksessa elokuun 24-26 päivinä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 14.

9/6 - 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
24/145 Sal. D. 26.		
12/6-26	?	LIL
		ASIA
5.	03.	

Suomen edustus Landbo- Landbohøjskolen johtaja, professori El-
højskolen kokouksessa llinger kävi eilen luonani ja kertoi saaneen-
elokuun 24-26 päivinä.
sa Suomen Maatalousministeriöltä ilmoituksen, ettei Suomesta saavu ke-
tään edustajaa tanskalaisen maatalous-korkeakoulun suunnittelemaan ko-
koukseen ensi tulevan elokuun 24-26 päivinä. Hän tuntui olevan e-
rittäin pahoillaan siitä, ettei kukaan suomalainen tiedemies tule
tänne. Useimmista muista maista, m.m. Amerikastakin, tulee tänne
maatalousmiehiä ja olisi tanskalaisista erittäin ikävä, jos kaikki
suomalaiset jäisivät pois. Professori Ellinger tulee itse kesällä
jättämään paikkansa korkeakoulussa ja ovat aijotut juhlatilaisuudet
yhteydessä hänen eronsakin kanssa. Yksityisten Suomesta saapuneiden
ilmoitusten mukaan olisivat professori Arthur Rindell ja eläinlää-
käri Allan Höijer halukkaita saapumaan, jos heille lähetettäisiin
kutsu. Landbohøjskole on ajatellutkin pyytää mainittuja henkilöitä
tulemaan tänne. Ennen kutsun lähettämistä tahtoi professori Ellin-
ger kuitenkin tiedustella arvelinko mahdollisesti suomermielisellä
taholla herättävän mielipahaa, jos täten kutsutaan kaksi, hänen tie-
tojensa mukaan, ruotsinmielistä henkilöä. Professori Ellinger olisi
mielellään tahtonut saada tänne suomenmielisiinkin kuuluvan tiedemie-

-2-

hen. Hän sanoi eräässä Suomesta lähetetyssä yksityisessä kirjeessä lausutun ajatuksen, että minä suomenmielisenä olisin yhtenä edustajana edellämainittujen ruotsinmielisten henkilöiden kanssa. Vanhan tuttavuutenne perusteella ^{sanoi/} Ellinger kuitenkin tahtovansa sanoa suoraan, ettei tällainen järjestely vastaisi Landbohøjskolen suunnitelmia. Suomen, Ruotsin ja Norjan lähettiläät kutsutaan erikseen hallitustensa edustajina kokouksen yhteydessä vietettävään juhlaan, mutta hänestä tuntui omituiselta kutsua minut maatalous-tiedemiesten kokoukseen ainoastaan senvuoksi, että siellä olisi joku suomenmielinenkin henkilö saapuvilla.

Sanoin olevani täysin yhtä mieltä hänen kanssaan siitä, ettei lähettiläs voinut ottaa osaa kokoukseen. Niiden tietojen mukaan, joita olin Suomesta saanut, ei hänen mainitsemassaan yksityisessä kirjeessä lausuttu ajatus ollutkaan saavuttanut kannatusta, mikä jo kävi ilmi siitakin, että olin ~~saanut~~ saanut hallitukseltani kehotuksen lausua sen onnittelet professori Ellingerille ja korkeakoululle siinä tapauksessa, että siihen kokouksen aikana tarjoutuisi tilaisuutta.

Mitä kysymykseen suomalaisten tiedemiesten osanotosta mainittuun kokoukseen tulee, sanoin olevani vakuutettu siitä, että Suomessa annetaan mitä suurin arvo hänen toivomukselleen saada näh-

dä joku suomenmielisiinkin lukeutuva edustaja koulun suunnittelemassa kokouksessa aivan riippumatta siitä, olisiko tällainen henkilö tilaisuudessa sinne saapumaan vaiko ei. Mitä hänen professori Rindelliä ja eläinlääkäri Höijeriä koskevaan tiedusteluunsa tulee, sanoin en laisinkaan tuntevani mitä Suomessa kokoukseen nähden oli suunniteltu, minkä vuoksi tulisin kirjoittamaan asiasta Helsinkiin.

Edelläolevaan viitaten pyydän saada ilmoitusta siitä, mitä minun on professori Ellingerille vastattava. Luulen, että tekisi ikävän vaikutuksen, jos kieltäisimme Landbohögskole'a kutsumasta tänne herroja Rindell ja Höijer. Haluaisin vielä kerran uudistaa sen, mitä monasti Ministeriölle lähettämissäni sähkösanomissa olen lausunut, että olisi erittäin toivottavaa, jos suomalaisia edustajia saapuisi kokoukseen. Suotavaa olisi, että Suomessa löytyisi edes yksi ^{edustajaksi sopiva/} ~~suomenmielinenkin~~ henkilö, jolla olisi halua tulla tänne.

Köpenhaminassa, kesäkuun 9 päivänä 1926.

N. y. Adman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Luoman raportti no 15.

Köpenhamina

14/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

kesäkuun 14 päivänä 1926.

No. 1058.

ULKOASIAINMINISTERIO		
25/145 S. D. 1026		
17/6-26	?	LIT.
5.	C3.	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 15, joka käsittelee Tanskalais-saksalai-
sia suhteita ja tanskalais-saksalaista välitystuomio-
ja sovintomenettelyä koskevaa sopimusta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

MINISTERIO		
No 251145 Sal.		26
17/6-26	?	Liit.
J.	CS.	-SIA
Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti		No. 15.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 15.

14/6 - 26.

Tanskalais-saksalaiset suhteet, Kuluvaan kesäkuun 2 päivään on Berlinissä allekirjoitettu Tanskan ja Saksan välillä Tanskalais-saksalainen välitystuomio- ja sovintomenettelyä koskeva sopimus.

väläinen välitystuomio- ja sovintomenettelyä koskeva sopimus.

Niinkuin usein olen huomauttanut, ovat Tanskan sosialistinen hallitus ja sen puolueeton ulkoministeri, Tanskan monivuotinen Berlinin lähettiläs, kreivi Moltke, asettaneet päämääräkseen mahdollisimman hyvien suhteiden aikaansaamisen Tanskan ja Saksan välillä. Nyt solmittu sopimus, johon aloite epäilemättä on tehty täällä, vaikkakin neuvottelut ovat käyty Berlinissä, on sekin todistuksena tästä pyrkimyksestä. Aivan riippumatta siitä, onko sopimuksen aikaansaamista ehkä kohdannut vaikeuksia Berlinissä vai ei, voi Tanskan sosialistihallitus lukea sen kauniiksi voitoksi itselleen. Paitsi että tällaisen sopimuksen solmiminen Tanskan ja naapurisuurvallan välillä jo sinänsä on huomattava tapaus, on se epäilemättä omiaan suuressa määrin tyydyttämään eräillä tahoilla huomattavissa olevaa pyrkimystä ehkä liian suuressa määrin painostaa kummassakin maassa muita -

mista kysymyksistä vallitsevaa erimielisyyttä.

Vaikkakaan ei sopimuksen tekstiä vielä ole julaisu, on minulle kuitenkin luottamuksellisesti annettu kappale sitä. Teen seuraavassa lyhyesti selkoa sen sisällöstä samoinkuin kummankin maan sanomalehdissä sopimuksen solmimisen johdosta olleista lausunnoista. Erikoista huomiota on omiaan kiinnittämään se seikka, että sopimukseen liittyvässä päätöspöytäkirjassa samoinkuin sopimuksen solmimista seuraavassa noottienvaihdossa on edellytetty Saksan tulemistä kansainliiton jäseneksi. Sopimuksen 1 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat jättämään joko välitystuomiolla ratkaistavaksi tai sovintomenettelyllä käsiteltäväksi kaikki ne Saksan ja Tanskan välillä syntyvät erimielisyydet, joita ei sopivan ajan kuluessa voida diplomaattista tietä saattaa päätökseen, ja joita ei molempien riitapuolien suostumuksella jätetä pysyväiselle kansainväliselle ^{välitys/}tuomioistuimelle. Välitystuomion alaisia ovat jotain oikeutta (Ret) koskevat riidat, erikoisesti ne, jotka koskevat

- 1) kummankin valtion välillä solmitun sopimuksen voimaoloa, tulkintaa ja sovelluttamista
- 2) kansainvälisoikeudellisia kysymyksiä
- 3) tosiasian olemassaoloa, joka todettuna merkitsisi kansainvälisen sitoumuksen rikkomista

4) tällaisessa tapauksessa annettavan hyvityksen laajuutta ja laatua

Jos valtioiden välillä on olemassa erimielisyyttä siitä, kuuluuko riita nyt lueteltuihin luokkiin, on siitäkin välitystuomiolla ratkaistava.

Mikäli eivät riitapuolet siitä toisin sovi, asetetaan välitystuomioistuin seuraavalla tavalla. Tuomarit valitaan Haagin sopimuksella 18 p. lokakuuta 1907 perustetun kansainvälisen välitystuomioistuimen jäsenluettelosta. Jokainen puoli nimittää kaksi tuomaria, joista ainoastaan toinen saa olla sen oma kansalainen. Riitapuolet kutsuvat yhdessä viidennen tuomarin, joka samalla kertaa toimii oikeuden puheenjohtajana. Puheenjohtajan tulee olla eri kansallisuutta kuin toisten tuomarien. Hänen asumapaikkansa ei saa olla riitapuolien alueella, eikä hän saa olla tai olla ollut niiden palveluksessa. Tuomarit valitaan uudelleen joka riitaa varten. Sopimuspuolet pidättävät kuitenkin itselleen oikeuden käyttää määrätyn ajan kuluessa määrätynlaisia riitoja varten samoja tuomareita. Ennen asian jättämistä välitystuomioistuimen ratkaistavaksi, on riidan esine, tuomioistuimen mahdollisesti erikoiset valtuudet, sen kokoonpano y.m. seikat määrättävä n. s. välityskirjalla.

Jos ei tämä tapahdu kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun toinen on esittänyt toiselle riidan ratkaisemista välitustuomiotietä, voi kumpikin puoli kääntyä sopimuksessa edellytetyn pysyvän sovintolautakunnan puoleen pyynnöllä, että tämä määräisi kysymyksessä olevat seikat. Välitustuomio ratkaisee asiat yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Erinäisissä tapauksissa on edellytetty tuomion tarkistamista.

Kaikki ne riidat, joita ei sopimuksen määräysten mukaan ratkaista välitustuomiolla ja jotka eivät myöskään joudu ratkaistaviksi molempien puolten yhteisellä suostumuksella jollain muulla tavalla, ovat toisen riitapuolen vaatimuksesta sovintomenettelyn alaisia. Jos toinen väittää riidan kuuluvan pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen tai välitustuomioistuimen käsiteltäviin asioihin, tai väittää sen olevan ratkaistavan jollain erikoisella, riitapuolten välisellä sopimuksella, määrättyllä tavalla, päättää tästä se elin, jolle tuomiovallan asiassa väitetään kuuluvan. Hallitukset voivat sopia siitä, että riita, joka olisi muuta tietä ratkaistava, on sovintomenettelyn alainen.

Sovintomenettelyä varten muodostetaan pysyväinen sovintolautakunta, johon kuuluu viisi jäsentä. Kumpikin so-

pimuspuoli nimittää kaksi jäsentä, joista ainoastaan toinen saa olla valtion oma kansalainen. Riitapuolet valitsevat yhdessä puheenjohtajan. Puheenjohtajasta on voimassa samat määräykset kuin välitystuomioistuimenkin esimiehestä, paitsi ettei hänen tarvitse olla Haagin pysyvän kansainvälisen välitystuomioistuimen jäsen. Sovintolautakunnan jäsenet nimitetään kolmeksi vuodeksi. Kumpikin riitapuoli voi 14 päivän kuluessa siitä, kun jokin asia on jätetty sovintomenettelytietä käsiteltäväksi, määrätä yhden aikaisemmin nimittämänsä jäsenen tilalle toisen, jolla kysymyksessä olevassa asiassa on enemmän asiantuntemusta. Jos ei sovintolautakunnan puheenjohtajaa nimitetä kunden kuukauden kuluessa ratifioimisasiakirjain vaihtamisesta lukien tai uuden vaalin tapahtuessa kolmen kuukauden kuluessa, nimittää Ruotsin kuningas hänet. Sovintolautakunta on päätösvaltainen kun kaikki jäsenet ovat saaneet kutsun ja puheenjohtaja sekä vähintään yksi sopimuspuolten nimittämistä jäsenistä on saapuvilla. Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä. Äänten langetessa tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni. Sovintolautakunnan on kuuden kuukauden kuluessa annettava kertomuksensa, joka, mikäli ei tämä eri-

koisista syistä osottaudu tarkoitustaan vastaamattomaksi, myöskin sisältää ehdotuksia riidan sovittamiseksi. Riitapuolten yhteisestä päätöksestä riippuu, onko lautakunnan kertomus julkaistava. Mikäli ei yksimielisyyttä asiassa saavuteta, voi lautakunta erikoisten syiden vuoksi itse päättää, että kertomus on julkaistava.

Sopimus on voimassa kymmenen vuotta. Mikäli ei sitä sanota irti kuusi kuukautta ennen kymmenen vuoden loppuunkulumista, on se edelleen voimassa viisi vuotta. Samoin on asianlaita, jos ei sitä myöhemminkään sanota irti.

Erikoisessa samaan aikaan sopimuksen kanssa allekirjoitetussa päätöspöytäkirjassa lausuvat molemmat valtiot sopimuksen määräysten m.m. olevan sovellettavissa silloinkin, kun riita on saanut alkunsa tapauksesta, joka on sattunut ennen sopimuksen solmimista. Poikkeuksen tästä tekevät kuitenkin vahingonkorvausta koskevat erimielisyydet, jotka johtuvat sodan aikana tapahtuneista teoista. Siinä tapauksessa, että Saksa liittyy pysyväiseen kansainväliseen tuomioistuimeen Haagissa tai tulee kansainliiton jäseneksi, eivät riitapuolet voi sopia siitä, onko riita jätettävä mainitun tuomioistuimen ratkaistavaksi, vai toinen asianosaisista kuu-

- 7 -

kauden kuluessa siitä toiselle ilmoituksen annettuaan, saattaa asian kansainvälisen tuomioistimen käsiteltäväksi.

Sitäpaitsi ovat molemmat valtiot noottien vaihdolla sopineet siitä, että jos Saksa tulee kansainliiton jäseneksi, niin sopimuksen sovintolautakuntaa koskevat määräykset täydennetään seuraavalla lisäyksellä: "Jos eivät riitapuolet kuukauden kuluessa pysyvällisen sovintolautakunnan töiden päätyttyä tule yksimielisiksi, jätetään kysymys toisen puolen pyynnöstä kansainliiton neuvoston käsiteltäväksi, joka tekee ratkaisun liittosopimuksen 15 artiklan mukaisesti."

Tanskalainen sanomalehdistö on suurella mielihyvällä tervehtinyt sopimuksen aikaansaamista. Mikäli täältä olen voinut seurata saksalaisia lehtiä, on niissäkin yleensä suhtauduttu sopimukseen hyväntahtoisesti. Eräät Saksalle kuuluvassa Etelä-Slesvigissä ilmestyvissä saksalaisissa lehdissä olleet kirjoitukset ovat kuitenkin olleet omiaan herättämään tyytymättömyyttä Tanskassa. Niissä on nimittäin lausuttu käsitys, että Saksan hallituksen olisi heti sopi-

muksen voimaantuttua koetettava saada aikaan nykyisen rajan tarkistaminen. Tanskalainen "Nationaltidende" pääkirjoituksessaan 7 päivältä kesäkuuta lausuu ilonsa siitä, että rajan eteläpuolella nyttemmin on tultu niin pitkälle, että pidetään rajan tarkistamista mahdollisena muunkin kuin tykkien paukkeen perusteella, mutta torjuu samalla jyrkästi ajatuksen nykyisen kansanhänestyksen tuloksen perustalla vahvistetun rajan muuttamisesta.

Köpenhaminassa, kesäkuun 14 p:nä 1926.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 16.

Köpenhamina.

22/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

KÖPENHAMINASSA

kesäkuun 23 p:nä 1926.

No. 1189.

U.	ST 710
N ^o 26/145 Sal.	26
26/6-26 i	U.
5 C 8.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 16, joka käsittelee Taloudellista
asemaa Tanskassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 26/145 Sal. 1926		
raportti No. 16	Lm.	
26/6-26		
5.	C3.	ASIA

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin

22/6 - 1926.

Taloudellinen ase-

"Deflationskrisen slaar nu ind med

ma Tanskassa.

sin fulde Voldsomhed", kirjoittaa P o l i t i-

k e n kuluvan kuun 19 päivänä, "og det er ikke mærkeligt,

at saa at sige hvert eneste Erhverv i Landet fortæller om

sin Nød!

Nämä sanat vastaavat itse asiassa hyvin nykyis-

tä asiaintilaa. Tanskan kruunun nousun aiheuttama kriisi ru-

peaa yhä enemmän tuntumaan taloudellisen elämän eri aloilla.

Se, joka tekee nykyisen pulakauden erikoisen vaikeaksi, on,

että se sattuu yleisen laskukonjunktuurin vallitessa maailmas-

sa. Deflatsionikriisi ilmeni ensin kaupungeissa, mutta on tä-

tä nykyä huomattavissa myöskin maaseudulla. Syytä siihen, et-

tä maatalous paremmin kuin kaupunkilaiselinkeinot on kyennyt

pitämään puoliaan ja suoriutunut nykyisistä vaikeuksista, joh-

tuu ennen kaikkea vuoden 1925 erinomaisesta sadosta. Jokainen

viljasäkki tietää nettovoittoa. Teollisuuden laita on päin-

vastainen. Voidaan melkein sanoa, että jokainen valmis saapas

tietää niin ja niin monen äyrin tappiota. Useiden teolli-

suushaarain alalla ei kannata laisinkaan valmistaa tavaraa,

sillä ei ole ketään, joka kykenisi ostamaan tavaroita sel-

laiseen hintaan, joka siitä olisi saatava, jotta tuotanto ei tietäisi suoranaista tappiota. Äskettäin Odensessa pidetty suuri maaseutupankkien kokous, jossa oli pari sataa osanottajaa, on myöskin todennut ankaran taloudellisen kriisin olemassaolon. Usein sattuvat vararikot ovat myöskin todisteena nykyisestä vaikeasta tilanteesta.

Pankkimaailmassa on myöskin kuluneen vuoden aikana sattunut vararikko. Niinkuin Lähetystö aikoinaan on Ministeriölle ilmoittanut, on Andelsbankenin täytynt lakkauttaa maksunsa. Onneksi ulottui pankin toiminta yli koko maan, niin että sen kundien yleensä on onnistunut saada suhteita paikallisiin pankkeihin ja rahalaitoksiin, joten romahduksen turmiolliset seuraukset on saatu supistumaan suhteellisesti vähin, tai ainakin olleet vähempiä kuin mitä pankin verrattain laajaan toimintaan katsoen alussa voitiin toivoa. Valtion takuun alaisena toimivan Landmandsbankin tappio viime vuodelta oli 150 miljoonaa kruunua ja on takuu pidennetty edelleen neljäksi vuodeksi.

Tanskalaisten vanhalla elinkeinolla, laivanvarustuksella, on ehkä vaikeimmat ajat. Ei ole tarvinnut ~~tehdä~~ muuta kuin tehdä kävelyretki pitkin kaupungin ulkosatamaa, tullakseen vakuutetuksi siitä, mitä kruunun äkillinen nousu on merkinnyt

tanskalaiselle laivaliikkeelle. Koko talven on siellä toimitto-
mina seissyt monet kymmenet suuret lastilaivat, joita ei nii-
den yhtiöiden ole kannattanut pitää käynnissä. Näin joku ai-
ka sitten tilastollisen taulukon, josta kävi ilmi eri maiden
merimiehille keskimäärin maksetut palkat. Tanskalaisilla lai-
voilla suoritettut palkat olivat tuntuvasti suuremmat kuin ne,
joita muiden maiden laivoilla maksetaan. Eräs tuttavani lai-
vanvarustaja, jonka äskettäin tapasin, kertoi tšekäläisten lai-
vayhtiöiden laatineen suunnittaisia laskelmia tanskalaisen lai-
valiikkeen kannattavuudesta muiden maiden laivaliikkeeseen
verrattuna. Hänen ilmoituksensa mukaan olisivat menot t.n.
tanskalaisilla laivoilla kaksi kertaa suuremmat kuin suomalais-
ten laivain menot.

Vaikkakin pulakauden vaikutukset ovat suuremmassa
määrässä huomattavissa teollisuuden kuin maatalouden alalla, ei
viimeksimainittukaan ole missään edullisessa asemassa. "Finans-
tidende" 9 päivältä kesäkuuta sisältää esityksen Tanskan maa-
talouden kestettävänä olleista suurista kriiseistä. Esitys on
mielenkiintoinen, koska tehdyt havainnot eräissä kohdin eivät
sovellu ainoastaan Tanskan, vaan muidenkin maiden oloihin. Jo-
kaisen suuren maailmansodan jälkeen on Tanskan maanviljelyksel-
lä aina ollut ankara pula kestettävänä. Viimeisen 200 vuo-

den aikana on täällä ollut kolme "hengenvaarallista" kriisiä. Ensimmäinen oli v. 1720, suuren pohjoismaisen sodan päätyttyä. Alhaiset hinnat yhdessä eri maissa noudatetun kovennetun suojelustullipolitiikan kanssa, olivat saattaa koko tanskalaisen maatalouden perikatoon. Lisäksi tuli n.s. karjarutto, entisajan suu- ja sorkkatauti. Tällä kriisillä oli muuten se ~~ix~~ hyödyllinen seuraus, että se pakotti tanskalaiset erittäin aktiiviseen kauppapolitiikkaan. Valtion aloitteesta perustettiin silloin m.m. suurisuuntaisia kauppayhtiöitä, jotka ulottivat toimintansa yli koko maapallon, ja jotka osaltaan nostivat Tanskan ja erittäinkin Köpenhaminan merkitystä Itämeren kansojen kaupanvälittäjänä muun maailman kanssa. Napoleonin sotien jälkeen v. 1814 oli havaittavissa sama ilmiö. Ankara suojelustullipolitiikka teki tanskalaisten maataloustuotteiden viennin mahdottomaksi. M.m. oli Englanti kolmen vuoden ajan kokonaan suljettuna tanskalaisilta maataloustuotteilta. Samaan aikaan menetettiin Norjakin. Silloinen pulakausi kesti kymmenen vuotta. Saksalais-ranskalaisen sodan jälkeen v. 1871 alkoi kolmas suuri kriisi. Vaikeuksien voittaminen tapahtui kuitenkin nyt helpommin kuin edellisillä kerroilla. Maataviljelevä väestö oli saanut tietopuolisen kasvatuksen, ja sillä oli runsaasti kokemusta. Maatalous tehtiin tekniikan saavutuksia

hyväkseenkäyttämällä intensiivisemmäksi, ja siten onnistuttiin voittamaan kriisi.

Entisajan kokemuksen perustalla saatettiin nykyisen maailmansodan päätyttyäkin odottaa kriisiä. Sen kautta että kruunun arvo oli laskenut, oli maataloudella pari edullista vuotta käytettävänä sodan jälkeen. Nyt vasta kruunun ollessa parissa alkaa odotettu pulakausi. Konjunktuurit eivät kuitenkaan nyt ole yhtä epätoivoisia kuin Napoleonin sotien jälkeen ja Tanskan maatalouden sisäinen voima on suurempi kuin koskaan ennen. Kriisin vakavuutta ei kuitenkaan voida kieltää. Verot tuntuvat sietämättömän korkeilta. Pääomasäästöt ovat loppuunkulutetut. Tähän tulee lisäksi suu- ja sorkkataudin tuottamat suuret vahingot. Kruunun nousun aiheuttama ahdinkotila muillakin aloilla on aiheuttanut ostokyvyn vähenemisen, joten eivät sisäisetkään markkinat voi käyttää samaa määrää kuin ennen. Maanviljelyksen intensiivisyydestä toiselta puolen johtuu, että se on kehitetty paljon yli sen, mitä kotimaassa paraimmassakaan tapauksessa voitaisiin ostaa. Tanskan maatalouden elinehto on, että sillä on menekkiä maan rajojen ulkopuolella.

Selvää on, että nykyinen kriisi myöskin tulee vaikuttamaan ulkomaiseen tuontiin. Niin oli esim. suomalaisten puutavarain tuonti Tanskaan v. 1925 pienempi kuin edellisellä

vuonna, tehden se vuonna 1925 yhteensä 116,187,111

Suomen markkaa ja vuonna 1924 139,385,007 Suomen mark-

kaa. Varmaa on, ettei tuonti tänäkään vuonna tule nousemaan

siihen määrään, jossa se oli v. 1924.

Taloudellisen ahdinkotilan helpoittamiseksi on ehdotettu useampiakin keinoja. Niin ovat esim. jotkut maanviljelysjärjestöt lausuneet toivomuksen, että niiden maanviljelijöiden avustamiseksi, joilla on kiinnitetyn velan korkoja maksettavana, ryhdyttäisiin erikoisiin toimenpiteisiin, koska muuten on pelättävissä, että talonpoikaissäestö monissa paikoin ei kykene pitämään talojaan, vaan on pakoitettu niistä luopumaan. Aivan yleinen vaatimus on, että verot ja yleiset maksut ovat alennettavat, koska ne itseasiassa kruunun arvon nousun vuoksi nykyään ovat paljon korkeammat kuin ennen. Vaikkakin kaikkialla periaatteessa myönnetään tämä vaatimus oikeaksi, on sen toteuttaminen kuitenkin erittäin arkaluontoinen asia. Elintaso ei suurin piirtein katsottuna ole paljoakaan alentunut, joten valtion samoin kuin kuntienkin on mahdoton ruveta alentamaan palkannauttijoiden palkkoja. Meno- ja tuloravidioiden noudattaminen edellyttää, etteivät valtion tulot vähene. Toistaiseksi lienee ainoastaan yksi kunta päättänyt alen-

taa kunnallisveroja. Köpenhaminan etukaupungissa, Frederiksbergissä, on ehdotettu 25 o/o alennusta nykyisistä veroista. "Tidskrift for Industri"n viimeisessä numerossa herätetään kysymys, eikö nykyiseen vaikeaan tilanteeseen nähden olisi syytä kutsua koolle valtiopäivät. Hallituspuolueen lehdet ovat asiata koskevissa kirjoituksissaan asettuneet sille kannalle, että teollisuuden on, ennenkuin tällaiseen vaatimukseen suostutaan, ilmoitettava, mitä kokoonkutsuttavilta valtiopäiviltä odotetaan. Mikäli teollisuus toivoo korotettua tullisuojaa, ei tähän vaatimukseen voida suostua.

Eräät teollisuusmiehet, joiden kanssa Köpenhaminassa, ja keskusteltiin Aarhusissa käydessäni, olen keskustellut tilanteesta, ovat olleet erittäin pessimistisiä. Ovatpa muuttamat sanoneet käsityksensä, että koko Tanskan teollisuus on kuolemaan tuomittu. Samalla kertaa he lausuvat ihmettelynsä siitä, että Suomessa, niinkuin heistä tuntui tarpeettomasti, viime aikoina on otettu päiväjärjestykseen kysymys sen tullisuojan poistamisesta, joka suomalaisella teollisuudella nykyään on. Siihen nähden, että Tanska elää maataloustuotteittensa viennistä, voidaan täällä ainakin jossain määrin puolustaa sitä, ettei omaa teollisuutta tarpeeksi suojella, pelosta, että

muut voisivat vaikeuttaa maataloustuotteiden maasta vientiä. Kun ei Suomessa maanviljelyksellä edes voida elättää maan omaa väestöä, vaan joka vuosi on tuotava suuret määrät viljaa maahan, on rajattoman ulkomaalaisen kilpailun salliminen ainoastaan omiaan enentämään tuontia ja aikaansaamaan työttömyyttä. Se taloudellinen ahdinkotila ja suunnaton työttömyys, joka t.n. vallitsee suurissa teollisuusmaissa Englannissa ja Saksassa, tekee, että pienten maiden on täysi syy olla varuillaan, etteivät ne kylläkin kauniilta kuuluvan "vapaakauppaperiaatteen" toteuttamiseksi ryhdy toimenpiteisiin, joiden seuraukset voivat osottautua kohtalokkaammiksi, kuin mitä alussa voidaan aavistaa. Siihen nähden, että kysymys nykyään on meillä päiväjärjestyksessä, olen katsonut olevan syytä mainita näistäkin lausunnoista.

Köpenhaminassa, kesäkuun 22 p:nä 1926.

Vyldman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 77.

Röpeuhauina

21/8 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Elok. 21 p:nä 1926.

N:o 1500.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 28/146 Sac.D. 1926		
24/8-26	ig	Liit.
5.	0343 D	ASIA
	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää rap-
porttini No. 17, joka käsittelee Kansainliiton neuvos-
ton vakinaisia paikkoja.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

L. Ingman

Herra v.a. Ulkoasiainministeri, Professori L. Ingman.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 28/146 Sal. D. 1926		
24/8-26	2	Lil.
ASIA	ASIA	
S. Es.		

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 17.

21/8 - 1926.

Kansainliiton neuvoston

Ensimmäisenä ohjelmakohtana

vakinaiset paikat.

Kansainliiton interparlamentaarisessa kon-

ferenssissa oli kysymys kansainliiton neuvoston pysyväsistä paikoista. Kysymyksen alustajana oli Norjan entinen pää- ja ulkoministeri Movinckel. Tehtyään selkoa neuvoston nykyisestä kokoonpanosta puhuja esitti eri ehdotukset nykyisen järjestyksen muuttamiseksi. Hän painosti kysymyksen tärkeyttä pienille valtioille, joiden etujen mukaista oli, että neuvosto ennen kaikkea pysyy puolueettomana. Ruotsin esiintyminen viime kokouksen aikana oli saavuttanut kaikkialla mitä suurinta hyväksymistä. Niin oli yleinen mielipide esim. Englannissa jyrkästi asettunut ministeri Undénin kannalle. (Movinckel mielestäni liian vähän kiinnitti huomiota siihen seikkaan, että Englannin parlamentin enemmistö antoi hyväksymisensä Chamberlainin esiintymiselle). Puhujan mielestä oli varottava, ettei neuvoston painopiste siirry Euroopan ulkopuolelle. Vakinaisen neuvostopaikan antaminen Brasilialle ei hänen mielestään voinut tulla kysymykseen. Brasilian eroaminen kansainliitosta oli valitettavaa, mutta sen jääminen liittoon ei ollut välttämätöntä liiton olemassaololle. Pienten valtioiden tuli valvoa, ettei vakinaisia paikkoja myön-

netty muille kuin suurvalloille. Puhuja lopetti puheensa kehittämällä interparlamentaarista neuvostoa laatimaan päätöslauselman, jossa asetuttaisiin vastustavalle kannalle vakinaisten paikkojen lukumäärän lisäämiseen näiden.

Seuraava puhuja, pormestari Lindhagen Tukholmasta painosti niitä vaikeuksia, joita pienillä mailla oli koettaessaan saada tahtonsa läpiajetuksi. Koko liittosopimus oli hänen mielestään uudistettava, mutta myönsi hän kysymyksen olevan vaikean, koska sopimus on voittajavaltioiden laatima, ja hallitusten eikä kansojen edustajat ovat neuvoston jäseninä.

Senjälkeen kuin nyt mainitut puhujat olivat esiintyneet, keskeytettiin kokous. Ennen keskustelun uudelleen alkamista kokoontuivat m.m. eri maiden edustajaryhmät neuvottelemaan interparlamentaarisen liiton neuvoston laatimasta ehdotuksesta päätöslauselmaksi. Tehty ehdotus kävi samaan suuntaan kuin Movinckelin alustuskin.

Vaikkakin kaikki periaatteessa olivatkin yksimielisiä siitä, että pienten valtioiden kannalta olisi ollut suotavaa, jos voitaisiin pysyä "ennallaan", lausuvat monet epäilyksiä siitä, olisiko tällä hetkellä syytä nyt ehdotetulla päätöslauselmalla määrätä interparlamentaarisen liiton kannasta. Poliittinen asema voi muuttua ennen kansain-

liiton yleiskokoukseen kokoontumista ja osaksi yleiskokouksen aikanakin siinä määrin, etteivät pohjoismaiden hallitukset voi pitää kiinni nyt hyväksytystä päätöslauselmasta. Päätöslauselma olisi siis laadittava joustavampaan muotoon kuin mitä neuvosto ja kysymyksen alustaja olivat ehdottaneet. Tällä ajatuksella oli erittäinkin kannattajia tanskalaisten keskuudessa. Jo viime maaliskuussa ilmoitin Ministeriölle siitä, ettei ~~Tanska~~ yleinen mielipide Tanskassa samalla yksimielisyydellä kuin esim. Ruotsissa kannattanut pohjoismaisten hallitusten silloista virallista kantaa siten kuin Ruotsin silloinen ulkoministeri Undén sen Genèvessä esitti.

Interparlamentaarisen liiton kokouksen edellisellä päivänä keskustelin asiasta ulkoministerin lähimmän miehen, kreivi Reventlowin kanssa, joka sanoi valittavansa, että koko kysymys oli otettu interparlamentaarisen liiton kokouksessa käsiteltäväksi. Niiden tietojen mukaan, joita Tanskan ulkoministeriö oli saanut, ei Saksan ottaminen liiton jäseneksi tälläkään kertaa näyttänyt aivan varmalta. Pelättävää oli, että liitto sillä päätöslauselmalla, jonka se ehkä tulisi tekemään, vaikeuttaisi hallitusten yrityksiä koettaa saada kansainliiton voimia kuluttava kriisi lopetetuksi.

Nekin tanskalaiset, jotka olisivat olleet valmiit hyväksymään Movinckelin kannan, näyttävät toivoneen ehdotettuun päätöslauselmaan lisäystä, joka, tosin erittäin lievässä muodossa, osottaisi päätöslauselman tarkoittavan vallitsevaa käsitystä nykyhetkellä. Pääministeri Stauning teki tämän tapaisen ehdotuksenkin, joka kuitenkin ruotsalaisten ja norjalaisten vastustuksen vuoksi raukesi.

Mitä suomalaisten kantaan tuli, olivat useimmat epäilemättä Movinckelin kannalla. Toisellakin, n.s. varovammalla suunnalla oli edustajia, mikä myöskin kävi ilmi m.m. professori Vennolan lausunnosta. Ruotsalaiset ja norjalaiset sitävastoin näyttävät olleen jyrkemmällä kannalla.

Niistä puhujista, jotka väliajan jälkeen esiintyivät, herätti tanskalaisen valtiopäivämiehen ja ulkoasiainvaliokunnan jäsenen Holger Andersenin puhe erikoista huomiota senvuoksi, että hän ensimmäisenä ja laajimmassa muodossa ~~esiintyi~~ esiintyi varovaisenman suunnan edustajana. Andersen huomautti ensinnäkin siitä, että suurpolitiikalla aina tulee olemaan vaikutusta asiain käsittelyyn kansainliitossa. Hänestä ei ollut senvuoksi oikein nyt liian jyrkässä muodossa ottaa kantaa kysymyksessä olevassa asiassa. Oli välttämätöntä voida "tilpasse sig Situationen, som den kom til at foreligge". Periaatteessa ei ollut mitään eroa alustajan ja

hänen välillään. Andersenin mielestä interparlamentaarisen liiton ei pitäisi sitoa käsiään nyt hyväksytyllä päätöslauselmalla. Kansainliiton asiaa ajettiin paraiten jos otettiin kanta määrättyyn tilanteeseen nähden. Aikaisemmin tehty päätös saattoi sulkea tien "for en praktisk brugelig Løsning".

Andersen mainitsi minulle ulkoasiainministeri, kreivi Moltken lausuneen hänelle olevansa asiassa samalla kannalla ja pitävänsä hänen esittämiään mielipiteitä oikeina. Sveitsin hallitus lienee myöskin nyttemmin tällä kannalla.

Samaan suuntaan käyviä ajatuksia kuin ^{Andersenin/}~~Andersenin~~ esitti seuraavan päivän istunnossa professori Vennola. Kansainliitolle, ~~sanoi~~ hän, oli niin suuri merkitys ihmiskunnalle, että kaiken toiminnan päämääränä tuli olla liiton säilyttäminen.^{x)}

Kokouksen hyväksymä päätöslauselma kuuluu: "Kokous lausuu tyytyväisyytensä siihen kantaan, jota pohjoismaat tämän vuoden maaliskuussa kannattivat, kysymyksen ollessa vakinaisista neuvostopaikoista. Kokouksen käsityksen mukaan on kansainliiton etujen mukaista, ettei vakinaisten neuvostopaikkain lukumäärää lisätä yli sen paikan, jonka Saksa saa tullessaan liittoon." Formestari Lindhagenin esittämää päät-

x) Minulla ei ole käytettävänäni professori Vennolan puhetta, mutta Ministeriö voinee sen häneltä saada.

töslauselmaa kannatettiin, mutta joutui se äänestettäessä vähemmistöön. (35 äänellä 8 vastaan). Suurin osa läsnäolevista pidättäytyi äänestyksestä. Lindhagenin päätöslauselma-ehdotus kuului: "Kokous lausuu, että Locarno-työn tulokset ovat heti toteutettavat. Sitäpaitsi on harkittava neuvoston järkipäisempää kokoonpanoa samoin kuin kansainliiton sääntöjen yleistä tarkistamista siinä tarkoituksessa, että ne paremmin vastaisivat liiton ihanteellista tehtävää." Andersen ja Vennola eivät esittäneet erikoista päätöslauselmaa, vaikkakin olisivat halunneet, että liiton neuvoston ehdottama päätöslauselma olisi saanut elastisemmän muodon.

Vaikkakaan ei varovaisemman suunnan edustama ajatus käy ilmi konferenssin päätöslauselmasta, on tämän ajatussuunnan olemassaololla merkityksensä hallitusten käydessä antamaan ohjeita Genèveen lähetettävälle edustajilleen. Torstaina t.k. 19 päivänä kokoontui Tanskan eduskunnan ulkoasiainvaliokunta neuvottelemaan kansainliiton yleiskokoukseen lähetettävälle valtuuskunnalle annettavista ohjeista. Andersen, joka otti osaa tähän kokoukseen ja joka itse jälleen lähtee Genèveen valtuuskunnan varajäsenenä, kertoi minulle luottamuksellisesti kokouksen jälkeen, ulkoasiainvaliokunnan ei katsoneen mahdolliseksi ottaa ohjeeksi interparlamentaarisen

liiton hyväksymää päätöslauselmaa, vaan oli päättänyt antaa hänen lausuntonsa henkeen käyvät ohjeet Tanskan valtuutetuille.

Tämä lienee käsitettävissä siten, että valtuutettujen ensi sijassa on koetettava pysyä samalla kannalla kuin viime maaliskuussa, mutta ettei Tanskan hallitus enää tahdo jyrkästi kaikissa olosuhteissa pitää kiinni ulkoasiainministeri Undénin viime kokouksessa esittämästä käsityksestä, ettei vakinaisia neuvostopaikkoja missään tapauksessa saisi lisätä. Ulkoasiainvaliokunta on päättänyt pidättää Tanskalle oikeuden kokouksen kuluessa päättää kannastaan kulloinkin syntyneeseen tilanteeseen nähden, sulke-
matta edeltäpäin pois mitään ratkaisua, joka saattaisi tehdä lopun nykyisestä vaarallisesta kriisistä kansainliiton keskuudessa.

Köpenhaminassa, elokuun 21 päivänä 1926.

Ny Lindvall

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeriön muuttamisraportti no 18.

Köpenhamina

1/9 1956.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Syysk. 1 p:nä 1926.

No. 1572.

ULKOASIAINMINISTERIO		
N:o 29/146 Sal. 11.11.26.		
6/9-26	?	211
KIRJAMA
S.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää raport-
tini No. 18, joka käsittelee Pohjoismaisten parlamentaa-
rikkojen matkaa Sönderjyllantiin ja Saksan yleistä mieli-
pidettä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

Ingman

Herra V.a. Ulkoasiainministeri, Professori L. Ingman.

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 18.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
29/126 Sal. D. 26		
6/9-26	2	L. L.
5	OSASTO C3	ASIA

1/9 1926.

Pohjoismaisten parla-
mentaarikkojen matka
Sönderjyllantiin ja
Saksan yleinen mieli-
pide.

Pohjoismaisten parlamentaarikkojen
matka Sönderjyllantiin ja siellä pide-
tyt puheet elokuun 16 - 19 päivinä
näyttää herättäneen suurta tyytymättö-

myyttä ainakin eräissä saksalaisissa piireissä.

Tanskan ulkoasiainministeriö, tahtomatta luonnollisesti mitenkään vastustaa suunniteltua retkeä, asettui alusta pitäen sille kannalle, ettei retkelle olisi annettava virallista leimaa sen kautta, että pohjoismaiden ulkoasiainministerit ottivat siihen osaa. Tätä ei tosin suoraan sanottu, mutta saattoi sen lukea "rivien välistä". Kreivi Moltken oma päätös olla ottamatta osaa retkeen olisi tietysti vaikeuttanut muidenkin ulkoministerien matkaa. Pohjoismaiden Köpenhaminassa olevat lähettiläät eivät myöskään näin ollen lähteneet matkalle, Ruotsin edustaja lienee saanut nimenomaiset ohjeetkin olla ottamatta osaa retkeen. Norjan hallitus oli jättänyt asian riippuvaksi lähettiläiden omasta harkinnasta. Kaikki, niin ulkoasiainministerit kuin lähettiläätkin, olivat sitä mielipidettä, että olisi oikeinta noudattaa samaa menettelytapaa. Seurauksena oli

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 2 -

siis, ettei retkellä ollut sitä "virallista" leimaa, minkä useat tanskalaiset valtiopäivämiehet sille mielellään olisivat antaneet.

Väärin olisi kuitenkin tämän vuoksi vähäksyä retken merkitystä. Parlamentaarikkojen yksimieliset lausunnot Dybbøllillä osottivat pohjoismaiden olevan täysin yksimielisiä siitä, että nykyisen kansanäänestyksen perustalla määrätyn rajan on jäätävä pysyväiseksi. Tanskalaiset lehdet ovat kiiruhtaneet painostamaan tapahtuman poliittista merkitystä. Sønderjyllannin kysymys on muodostunut yleiseksi pohjoismaiseksi kysymykseksi. "Man kan formentlig ikke mere fra nogen Side i Fremtiden være i Tvivl om, at de nordiske Nationer som en sluttet Front staar bagved det danske Slesvig". ("Nationaltidende", 20/8 26). Saksalaiset lehdet ovat myöskin vetäneet saman johtopäätöksen. Niin kirjoittaa esim. "Flensburger Nachrichten": "Tanskalaisille Pohjois-Slesvigin asukkaille ovat Dybbøllillä annetut lausunnot luonnollisesti suuriarvoisia. Kaikkien pohjoismaiden parlamentaarikot julistavat julkisesti Skandinavian solidarisuuden slesvigiläisessä rajakysymyksessä. He tekevät ^{tosin} sen/ hyvin varovaisesti, ilman Saksaa ja rajaseudun saksalaista väestöä kohtaan suunnattuja hyökkäyksiä. Meille saksalaisille o-

vat nämä julkilausumat kuitenkin vakavana kehotuksena, koska ne näyttävät meille, ettei meidän taisteluumme rajan tarkistamisen puolesta ole pidettävä liian helppona. Tosiseikka, joka meidän on otettava huomioon, on, että koko Skandinavia on yksimielinen Tanskan kanssa rajakysymyksessä. Ottaen huomioon lukuisat ystävälliset suhteet Ruotsiin ja Suomeen, mutta myöskin Norjaan tuntuu tämä tosiseikka meistä raskaalta. Skandinaivialainen pohjola on saanut informatsionsa vuoden 1920 rajasta yksinomaan tanskalaisista lähteistä. Meidän tehtävämme on pitää huolta siitä, että pohjola tulee ymmärtämään meidänkin kantaamme, että me saksalaiset emme koskaan voi tunnustaa Versaillesissa määrättyä rajaa, joka on ristiriidassa itsensä määräämisoikeuden kanssa ja että me sen vuoksi aina tulomme vaatimaan sen revisionia".

Paitsi saksalaisia lehtiä, on myöskin n.s. "Schleswig-Holsteiner Bund" pannut vastalauseensa Dybbøllillä pidettyjä puheita vastaan. Rajan sanotaan tässä vastalauseessa olevan määrätyn Versaillesin rauhassa Saksan mieltä kysymättä, eikä Saksa sen vuoksi voinut tunnustaa eikä hyväksyä mitään tämän rauhan sopimuksen määräysten perustalla toimeenpantua kansanäänestystäkään. Julistus päättyi sanoihin: "Dybbøllin

julkilausumien johdosta, jotka julkilausumat merkitsevät tahdittomuuden politiikkaa, on syytä - ja me tiedämme tässä kohden olevamme yksimielisiä valtion ja valtakunnan hallituksen kanssa - uudestaan todeta slesvigiläis-holsteini-lainen kanta: Me emme tunnusta nyt enemmän kuin ennenkään vuonna 1920 Versaillesin rauhan sopimuksen perustalla määrättyä rajaa ja vaadimme revisionia". Schlesvig-Holsteiner Bund on yhdistys, johon enimmäkseen kuulunee saksalaisia monarkisteja. Vastalauseen on laatinut yhdistyksen hallitus, nelimiehininen "Ausschuss" ja on se julaistu useissa saksalaisissa lehdissä.¹⁾ Kielissä äskettäin pidetyn saksalaisten historioitsijain kongressin jäsenet ovat myöskin arvostelleet Dybbøllillä pidettyjä puheita. Kongressin Flensborgiin - Saksan puolella oleva rajakaupunki - tekemällä retkellä²⁾ painostivat useat puhujat, ettei nykyisellä rajalla ollut mitään tekemistä kansallisten, maantieteellisten tai taloudellisten näkökohtain kanssa, vaan että Sönderjyllanti pysyy läheisesti

1) Siihen nähden, että "Ausschuss" on yhdistykseltä saanut valtuutuksen hoitaa ainoastaan sen juoksevia asioita, ei eräs lehti, "Schlesvig-Holsteinische Landeszeitung" ole katsonut voitavansa julaista vastalauseita.

2) Tanskalaiset lehdet kutsuvat kongressin Flensborgiin tekemää retkeä "saksalaiseksi vastavedoksi Dybbøllin kokousta vastaan".

Saksaan kuuluvana, vaikkakin se on tanskalaisen yliher-
ruuden alaisena. "Nyt kutsutaan", sanoi esim. tohtori
Karl Arnold, "koko pohjola avuksi tukemaan tätä rajaa,
mutta me toivomme totuuden kerran pääsevän voitolle siel-
läkin".

Pohjoismaiden kanta ja Saksan kanta ovat tässä
kysymyksessä jyrkästi vastakkaisia. Tanskalla on täysi syy
olla kiitollinen pohjoismaiden parlamentaarikkojen lausun-
noista Dybbølillä. Tanskan huomattavin lehti "Berlingske
Tidende" lainaa asiaa koskevassa kirjoituksessaan tohtori
G. Schaumanin Sönderjyllannissa pitämästä puheesta sanat:
"Jag tror, att där i dag uppstod en ny skandinavism på
Dybbøl. Vi ha svurit, att så länge vi kan hävda rätt-
färdighet i Europa, kommer Sönderjylland icke att till-
höra ett annat folk än det danska. Vi ha i våra hjär-
tan svurit varandra, att Sönderjylland är och skall för-
bliva att vara danskt".

Dybbølillä pidettyjen puheiden moraalista merki-
tystä tuskin voitaneen yliarvioida.

Köpenhaminassa, syyskuun 1 p:nä 1926.

W. J. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: - C3.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 19.

Köpenhamina

3/9 1926.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Syysk. 3 p:nä 1926.

N:o 1578.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/146 Sal. P. 1126		
6/9-26	?	Lit.
5.	Es.	

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettynä saan kunnioittaen lähettää ra-
porttini No. 19, joka käsittelee Suu- ja sorkkatautia
Tanskassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
mät kunnioitukseni vakuutus.

L. Ingman

Herra V.a. Ulkoasiainministeri, Professori L. Ingman.

H e l s i n k i .

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKO	MINISTERIÖ
30/146	Sac. O. 1926
6/9-26	?

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 19.

3/9 - 26.

Suu- ja sorkkatauti Kaikista täällä tehdyistä ponnistuksista Tanskassa. ta huolimatta ei näytä olevan mahdollista saada suu- ja sorkkatautia lakkaamaan tai sen levenemistä edes pysähtymään. Niistä kahdesta viikkoraportista, jotka Lähetystö eilen on Ministeriölle lähettänyt, käy ilmi, että uusien tautitapausten lukumäärä ainoastaan Sjellannilla ja Bornholmilla on vähentynyt. Niinkuin viimekuluneen toukokuun 29 päivänä Ministeriölle tiedoitin, lausui Tanskan maanviljelysneuvosto Lähetystölle silloin käsityksensä, että vaikein kohta Sjellannilla olisi sivuutettu. Tämä väite onkin osottautunut paikkansa pitäväksi. Toukokuun 25 päivänä oli suu- ja sorkkatautiin sairastuneiden karjojen lukumäärä Sjellannilla ja Bornholmilla 657, Lollannilla ja Falsterilla 201, Fyenillä 708 ja Jyllannissa 1295. Maanviljelysneuvoston viimeisen, kuluvan elokuun 24 päivänä julaistun raportin mukaan on sairaustapausten lukumäärä nykyään seuraava: Sjellannilla ja Bornholmilla 517, Lollannilla ja Falsterilla 183, Fyenillä 909 ja Jyllannissa 17288. Elokuun 17 päivänä laaditun raportin mukaan olivat vastaavat numerot seuraavat: Sjellannilla ja Bornholmilla 540, Lollannilla

ja Falsterilla 232, Fyenillä 1057 ja Jyllannissa 16647.

Niinkuin yllämainitut numerot osottavat on tautita-
pausten lukumäärä vielä nytkin huomattavasti enentynyt Jyl-
lannissa. Sairastuneiden karjojen luku koko maassa oli tou-
kokuun 25 päivänä 16406, mitä silloin pidettiin erittäin suu-
rena. Nykyään on sairaita, julkisen silmälläpidon alaisia kar-
joja yhteensä 18897.

Taudin levenemistä on ollut sitäkin vaikeampi estää,
kun ei edes vielä ole voitu päästä selville siitä, miten
se leviää. Seuraava tapaus on hyvänä esimerkkinä taudin "oi-
kullisuudesta". Eräällä tilalla sairastui muutamia lehmiä suu-
ja sorkkatautiin. Kun omistaja arveli, ettei muunkaan karjan
sairastumista voitu estää, ei tilalla ryhdytty mihinkään va-
rokeinoihin. Päinvastoin koetettiin kaikin tavoin saada toi-
setkin eläimet sairastumaan, koska omistaja piti edullisimpa-
na, että kaikki samaan aikaan sairastuisivat. Kaikista kei-
noista huolimatta ei tämä onnistunut. Osa eläimistä pysyi
terveenä. Seuraavana vuonna ilmeni suu- ja sorkkatautia naa-
puritalon karjassa. Vaikka ensinmainitulla tilalla tällä ker-
taa ryhdyttiin kaikkiin mahdollisiin varakeinoihin karjan suo-
jelemiseksi tartunnalta, sairastui sen koko karja tällä ker-
taa tähän tautiin.

Noin viikko sitten kutsui maatalousministeri Bording kaikkien puolueiden johtajat luokseen maatalousministeriöön. Kokouksessa ministeri esitti seuraavan suunnitelman. Eräällä Sjellannin etelärannikolla olevalla Lindholmian saarella olisi ryhdyttävä kokeiluihin, jotta mikäli mahdollista lopullisesti päästäisiin selville taudin laadusta. Kysymyksessä oleva saari on kokeiluja varten erittäin sopiva, koska se on täysin eristetty. Kokeiluja suoritettaisiin professori C. O. Jensenin johdolla. Kaikkien puolueiden edustajat ilmoittivat hyväksyvänsä tehdyn ehdotuksen. Tarkoitus on jättää esitys asiasta valtiopäiville niiden syksyllä kokoontuessa.

Senjälkeen kun edellä oleva on kirjoitettu, olen saanut maanviljelysneuvostolta viimeiset tiedot, jotka osoittavat suu- ja sorkkatautitapausten lukumäärää elokuun viimeisenä päivänä. Niistä käy ilmi, että julkisen silmälläpidon alaisten karjojen lukumäärä viime viikon kuluessa on jonkun verran vähentynyt koko maassa, ollen nykyään

Sjellannilla ja Bornholmilla	504
Dollannilla ja Falsterilla	162
Fyenillä	800
Siirto	1466

Suomen Lähetystö

Finlands Beskickning Siirto - 4 - 1466

Jyllannissa 16757

Yhteensä 18223

Epävarmaa on, voidaanko näiden tietojen perusteella vielä katsoa taudin saavuttaneen lopullisen huippukoh-
tansa, vai onko vähennys ainoastaan tilapäistä laatua.

Köpenhaminassa, syyskuun 3 päivänä 1926.

W. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 20.

Köpenhamina

16/9 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Syysk. 17 p:nä

1926.

N:o 1632.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
31/146 Sal. D. 1026		
20/9-26	72	Liit.
5.	C 8,	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri.

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää raportti-
ni No. 20, joka käsittelee Taloudellista kriisiä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Vy. Idman

Herra v.a. Ulkoasiainministeri, Professori L. Ingman.

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ

31/146 Sal. D. 10 26

20/9-26	9	Liit.
5.	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 20.

16/9 - 26.

Taloudellinen kriisi. Eräissä aikaisemmassa raportissa, jonka lähetin Ministeriölle viime kesäkuun 23 päivänä, tein selkoa niistä vaikeuksista, joihin tanskalainen sekä maatalous että teollisuus on joutunut kruunun kurssin liian äkkinäisen nousun kautta.

Alkukesällä odotettiin täällä yleisesti, että tämän vuoden sato tulisi tavallista paremmaksi. Runsaat sateet kesän alkupuolella antoivat aihetta toivoa, että hyvän vuodentulon kautta voitettaisiin maataloutta kohtaavat vaikeudet. Nämä toiveet ovat kuitenkin ainakin suurin piirtein katsottuina osottautuneet vääriksi. On epäilemättä seutuja, esim. Jyllannissa, joissa sato on keskimääräistä runsaampi. Kaikkein useimmissa paikoissa sitävastoin on vuodentulo ollut keskinkertaista huonompi. Saarilla lasketaan sadon olevan noin 10 o/o alle keskitason. Tämä koskee erittäinkin vehnää ja ruista. Ohra ja kaura ovat sitävastoin jonkun verran parempia. Perunasato on kaikkialla jonkun verran keskitasoa huonompi.

Viime aikojna on eräissä osassa sanomalehdistössä

Finlands Beskickning

paljon kirjoitettu siitä vaikeasta asemasta, johon monet herraskartanojen omistajat ovat joutuneet nykyisen, kieltämättä omituiselta tuntuvan verotustavan kautta. Monella vanhalla maatilalla on päärakennuksena vanha, komea linnantapainen asuinrakennus. Siitä huolimatta, että tällaisen päärakennuksen kunnossapitäminen tulee erittäin kalliiksi - tunnen itse useita sellaisia tapauksia, jolloin päärakennus on kokonaan suljettu ja omistaja asuu toisessa pienemmässä asuinrakennuksessa - on omistajan maksettava hyvin korkeasta omaisuusveroa tilalla olevasta rakennuksesta. Mitän vanhempi ja suurempi päärakennus on, sitä korkeammaksi on sen hinta arvioitu ja sitä raskaammat ovat omistajaa kohtaavat verot. Seuraavat esimerkit osottavat, ettei tässä ole kysymys "tyhjästä valittelusta". Hvedholmin tilan päärakennus on arvioitu 450,000 kruunuksi, Gissefeldin 500,000, Waldemar Slot 350,000, j.n.e. Täällä jos missään voidaan puhua "kullatusta kurjuudesta", "den forgylde Elendighed".¹⁾ Nykyiset vaikeat ajat ovat nostaneet tämän kysymyksen päiväjärjestykseen. Omistaja on kieltämättä omituisessa asemassa. Hänellä on tilallaan rakennus, joka tuottamatta useissa tapauksissa mitään käytännöllistä hyötyä omistajalleen, tekee hänelle mahdottomaksi pitää tilaansa. Hän ei myöskään voi lahjoittaa rakennusta kenellekään, sillä

1) Omaisuusvero on paljon korkeampi Tanskassa kuin meillä.

kukaan ei tahdo ottaa vastaan näin kallista lahjaa. Useat tilanomistajat ovatkin senvuoksi äskettäin uhanneet repiä rikki tilallaan olevat linnat päästäkseen suorittamasta kysymyksessä olevia erittäin raskaita veroja. Tästäkin voidaan tosin omistajaa rangaista 10,000 kruunun sakolla siitä, että hän hävittää "muinaismuistoja", mutta sakon maksaminen tulee kuitenkin ajan pitkään halvemmaksi. Linnojen hävittämistä ei kuitenkaan missään piirissä pidettäisi toivottavana. Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että suuria kulttuuriarvoja täten joutuisi hukkaan. Ne viranomaiset, joiden tehtävänä omaisuuksien arvioiminen on, ovat ainakin eräissä tapauksissa alentaneet päärakennuksille pantuja arvoja.

Vielä raskaammat kuin maaseudun vaikeudet, ovat kuitenkin ne, jotka kohtaavat erästä teollisuuden haaraa, nimittäin tekstiiliteollisuutta. Viime kesäkuussa oli tekstiilitehtaiden käynnissä olo prosentti 54,31, heinäkuussa 52,95 ja elokuussa ainoastaan 46,84. Ainoastaan 7 tehdasta työskenteli täysin säännöllisesti. Työtuntien lukumäärä on vähennetty 61 tehtaassa ja työväkeä 35 tehtaassa. Kokonaan suljettuna on 9 tehdasta. Erittäinkin pumpuliteollisuus näyttää olevan ahdingossa. Työskentelyprosentit kolmelta viime-

simainitulta kuukaudelta ovat 54,31; 49,25 ja 39,24. Vielä vaikeammassa asemassa ovat värjäämöt, joissa vastaavat prosenttimäärät ovat 51,88; 55,26 ja 26,69. Jo marraskuussa 1924 kääntyi tekstiiliteollisuudenharjoittajain yhdistys hallituksen puoleen pyynnöllä, että se ryhtyisi tehokkaisiin toimenpiteisiin tämän teollisuudenhaaran suojelemiseksi. Komitea asetettiin tutkimaan asiaa, mutta ehdotetuista toimenpiteistä ei tullut mitään.

Teollisuuden aseman vaikeutuessa kasvaa työttömyys. Nykyään on työttömien lukumäärä 48,800. Minkäänlaista parannusta ei lähiaikoina ole odotettavissa. Päinvastoin on entisinä vuosina tehtyjen kokemusten perustalla siitä, miten suuri työttömien lukumäärä kunakin vuoden kuukautena on ollut, laskettu työttömyyden talven kuluessa kasvavan jotenkin seuraavasti:

marraskuussa	54,000	työtöntä
joulukuussa	64,500	"
tammikuussa	81,000	"
helmikuussa	82,000	"
maaliskuussa	81,000	"

Työttömyyden vähentämiseksi on tehty useitakin ehdotuksia. Niin on sanomalehdistössä m.m. pohdittu erästä Sir Alfred Mondin aikoinaan Englannissa tekemää ehdotusta. Mond'in

ehdotus sisälsi seuraavaa: Todetaan joka ammattikunnalle määrättyinä päivinä, kuinka monta työmiestä kullakin työnantajalla on työssään ja kuinka monta prosenttia työttömiä ammattikuntaan kuuluu. Jokaiselle työnantajalle, jolle tämä hankkii työtä yli ilmoitetun lukumäärän, maksetaan se avustus, jonka kysymyksessä oleva työntekijä nostaa työttömänä ollessaan. Ehdotus lähtee epäilemättä siitä oikeasta edellytyksestä, että on edullisempaa valtiolle avustaa teollisuutta kuin työtöntä työmiestä ja että on moraaliselta kannalta vaarallista vuosikausia antaa henkilöiden nostaa työttömyysavustusta. Ehdotus tuskin kuitenkaan johtaa täällä positiivisempiin tuloksiin, kuin ehdotuksen tekijän kotimaassakaan. Ehdotusta vastaan on syyllä muistutettu, että se asettaa taloudellisesti kannattomattomat yritykset suhteettoman edulliseen asemaan, koska näiden valtiolta saama avustus on paljon suurempi kuin se, minkä vakavalla pohjalla olevat, hyvin hoidetut liikkeet valtiolta saavat.

On myöskin ehdotettu neuvotteluja työnantajien ja työntekijöiden välillä, jotta vapaaehtoisten palkkojen alennuksien kautta tehtäisiin useammille työntekijöille mahdolliseksi saada työtä. Molemmat ryhmät, työnantajat niinkuin tekijätkin, pohtivat nykyään tätä ehdotusta ja tullevat aikoi

naan kirjallisesti esittämään suhtautumisensa siihen.

Hallitus on toistaiseksi ryhtynyt kahteen toimenpiteeseen teollisuuskriisin helpottamiseksi ja työttömyyden vähentämiseksi. Kauppaministeriö, jonka johdossa on pääministeri Stauning, on kääntynyt kirjelmällä valtiopankin, Nationalbanken'in puoleen kehottaen sitä laajentamaan lainanantoa. Toinen keino, jolla hallitus koettaa vähentää työttömyyttä, ovat hätäaputyöt.

Epävarmaa kuitenkin on, tuleeko hallitukselle mahdolliseksi rajoittaa toimintansa työttömyyden vastustamiseksi näihin kahteen keinoon. Kaikki merkit viittaavat siihen, että tullaan pakoitetuiksi ainakin jossain määrin korottamaan tulleja. Nykyinen vaarallinen tilanne on saanut työväen yhtymään työnantajiin. Näinä päivinä on Köpenhaminassa pidetty suuri ammattiliittojen kokous, joka on erityisellä päätöslauselmalla päättänyt vaatia teollisuudelle sellaista suojaa, että se kykenisi työskentelemään. Tapaus on herättänyt suurta huomiota, koska nyt ensi kerran työväki ja työnantajat asettuvat samaan rintamaan. On tosin ennenkin sattunut tapauksia, jolloin työväen puolelta on vaadittu tullisuojaa, mutta tällöin on aina ollut kysymys jostain erikoisesta teollisuudenhaarasta,

Osoituksena siitä, miten kriitillisenä asemaa tätä nykyä pidetään, mainittakoon, että sosialiministeri Borbjerg,

jonka aikomuksena oli jättää Kansainliiton yleiskokouksen ajaksi Genevään, on viikon päivät siellä oltuaan palannut kotiin. Kysymys työttömyysavustuksesta, jota hallitus on äskettäin korottanut, on asettanut itse hallituksen olemassaolonkin vaaranalaiseksi. Siihen nähden, ettei radikaalinenkaan porvaripuolue kannata hallituksen korotusta, on hallituksella tässä kysymyksessä vastassaan eduskunnan enemmistö. Epäilyksenalaista kuitenkin on, haluavatko radikaalit kaataa hallitusta tämän kysymyksen vuoksi. Hallituksen jäsenet ovat itse ilmoittaneet olevansa valmiit menemään uusiin vaaleihin tällä pohjalla, jos muut niin haluavat.

Niinkuin ylläolevasta käy ilmi, on taloudellinen tilanne täällä tätä nykyä se, joka melkein yksinomaan kiinnittää ihmisten mieltä. Taloudellista tilannetta arvosteltaessa on kuitenkin otettava huomioon se yleinen varallisuus, joka täällä vallitsee ja joka tekee vaikeidenkin taloudellisten pulmien kestämisen paljon helpommaksi kuin monessa muussa maassa. Valokohdista ei myöskään kokonaan puutu. Tällaisena mainittakoon, että vienti vuoden kuluessa on jonkun verran ylittänyt tuonnin (tuonti on tehnyt 107 milj. kr. ja vienti 126 milj. kr., josta 19 milj. tulee jälleenviennin osalle), mikä seikka epäilemättä on omiaan osottamaan niin maatalouden kuin teollisuuden

Suomen Lähetystö

- 8 -

Finlands Beskickning

denkin, vaikkakin suurin uhrauksin, jossain määrin voineen so-
peutua nykyiseen kruunun kurssin aiheuttamaan taloudelliseen ti-
lanteeseen. Omasta puolestani en senvuoksi myöskään tahtoisi
uskoa niiden olevan oikeassa, jotka ennustavat valtiopankille
käyvän ylivoimaiseksi ylläpitää nykyistä kruunun kurssia.

Köpenhaminassa, syyskuun 17 päivänä 1926.

W. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 21.

Köpenhamina

13/10 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

lokak. 13 päivänä 1926.

No. 1746.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 35/147 Sac. D. 13 26		
16/10-26	2	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheenliitettyinä saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 21, joka sisältää seuraavat osastot:

- V
- I. Kuningas Tasavallan Presidentin käynnistä
Köpenhaminassa (siv.1-4).
 - II. Sönderjyllannissa huomattavissa oleva pyr-
kimys itsehallintoon (siv.5-10).

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

W. L. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori E.N. Setälä,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
35/147 Sal.	D. 10 26
16/20-26	2
5.	03.
No. 21.	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 21.

13/10 - 1926.

I.

Kuningas Tasavallan Presidentin käynnistä Köpenhaminassa. Lienee syytä tässä lyhyesti selostaa eräitä kuninkaan lausuntoja Presidentin täällä käynnin johdosta.

Kävin maanantaina t.k. 11 päivänä kuninkaan luona. Käyntini johtui siitä, että kuninkaan apurantti puhelimitse ilmoitti minulle kuninkaan haluavan kiittää minua toiminnastani äsken päättyneen vierailun aikana. Käyntini kesti jotenkin kauan, sillä kuningas kosketteli laajasti Presidentin täällä käyntiä.

Kuningas lausui ensinnäkin olevansa erittäin iloinen siitä, että käynnistä oli tullut tosi. Suomen ja Tanskan väliset suhteet ovat niin läheiset, että molemmat kansat harrastuksella ja mielenkiinnolla seuraavat valtioiden päämiesten vierailuja toistensa luona. Presidentti oli tuntunut olevan tyytyväinen matkaan. Kuningas lausui olevansa vakuutettu siitä, että Presidentti oli täällä ollessaan tullut huomaamaan miten suurella sympatialla tanskalaiset suhtautuvat Suomeen. Kuningas lausui käsityksensä, että vierailu oli, teatterissa tapahtunutta välikohtausta lukuunottamatta, onnis-

tunut. Kaikki oli käynyt "nuottien mukaan". Kuningas valitti kuitenkin sitä, että hän oli ottanut vastaanottoohjelmaan liian paljon museoissa käyntejä, jotka eivät kiinnostaneet Presidenttiä yhtä paljon kuin jotkut maatalouslatoukset varmaankin olisivat kiinnostaneet. Alankomaiden kuningattaren ja Italian kuningasparin Köpenhaminassa käydessä oli ohjelmaa muutettu. Mikään ei olisi estänyt Presidenttiä lausumasta kuninkaalle toivomusta siitä, että museoissa käyntejä olisi vähennetty, ja sen sijaan käyty jossain muualla. Jos kuningas olisi tietänyt Presidentin haluavan käydä porseliinitehtaissa, olisi siihen voitu varata enemmän aikaa. Sanoin tähän Presidentin epäilemättä suurella mielenkiinnolla tutustuneen museoissa oleviin arvokkaisiin kokoelmiin. Käynnit porseliinitehtaissa eivät olleet tapahtuneet Presidentin aloitteesta, vaan olivat tehtaiden johtajat itse halunneet näyttää tehtaitaan Presidentille. (Kuningas ei näyttänyt tietävän tätä). Aikakin oli jotenkin hyvin riittänyt tehtaiden katselamiseen.

Kosketeltuaan lyhyesti eräitä ohjelman kohtia, rupeasi kuningas undestaan puhumaan teatterissa sattuneesta välikohtauksesta. Hän sanoi kyllä ymmärtävänsä ettei ~~ruk~~ Pre-

sidentti halunnut oikeudenkäyntiä nostettavaksi metelijöit-sijöitä vastaan. Kuningas olisi kuitenkin mielellään suonut asianomaisille ankarat rangaistukset. Mitä Munch-Peterseniin tulee, oli tämä juuri valmistumassa maisteriksi. Kolmen kuukauden vankeusrangaistus olisi estänyt hänet ajoissa suorittamasta tutkintojaan. Hänen uransa olisi mahdollisesti päättynyt tähän, eikä hän ehkä olisi päässyt "turmelemaan nuorisoa". Munch-Petersen oli kerran eräässä yliopiston juhlassa, jossa kuningas oli läsnä, esiintynyt tavalla, joka aiheutti hänen poistamisensa sieltä.¹⁾ Kuningas ei sanonut kuitenkaan välittävänsä tästä. Oli yhä dentekevää, miten esiinnyttiin kotona, omien kesken. Toista on, kun on vieraita läsnä. Kuninkaan mielestä poliisin olisi pitänyt tarkemmin pitää silmällä teatteriin tulevia. Mikäli kuningas oli kuullut, olivat Munch-Petersenin taskut olleet pullollaan, joten olisi ollut täysi syy katsoa mitä niissä oli.

Tehtyäni selvää niistä syistä, jotka olivat saataneet Presidentin olemaan vaatimatta syytteen nostamista,

1) Tunnen tämän tapauksen. Munch-Petersen rupesi ääneen esittämään tasavaltalaisia mielipiteitä, joka aiheutti, että hänet ajettiin ulos mainitusta tilaisuudesta.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-4-

sanoi kuningas pelkäävänsä viedä vieraitaan toista kertaa teatteriin, kun rauhanhäiritsijät jäävät rankaisematta. Tällä kertaa heitettiin kaikeksi onneksi ainoastaan paperilappuja. Ensi kerran heitetään ehkä pommeja ja aiheutetaan paniikki. Keskustelu siirtyi senjälkeen yleisempiin asioihin, joilla ei ollut käynnin kanssa suoranaista yhteyttä.

Lopuksi puhui kuningas siitä suuresta surusta, joka kohtasi Presidenttiä Köpenhaminassa hänen isänsä kuoleman kautta. Jos Presidentti, sanoi kuningas, olisi ollut yksityishenkilö, olisi hän Oslostä lähtenyt suoraan kotiin isänsä tautivuoteen ääreen. Nyt oli hän pakotettu ottamaan osaa kaikkiin juhlallisuuksiin siitä huolimatta, että hänen ajatuksensa varmaankin usein olivat muualla.

Nyström

ULKOPOLITIIKKA-MINISTERIÖ	
35/147 Sal.	26
16/10-26 2	
5. Cs.	

Suomen Köpenhaminassa olevan Ministerin raportti No. 21.

13/10 - 1926.

II.

Sönderjyllannissa huomatta-

vissa oleva pyrkimys itsehallintoon.

Viime päivinä on herättänyt suurta huomiota eräs sunnuntaina Sönderjyllannissa Aabenraassa pidetty kokous, johon on ottanut osaa noin 4000 ä 5000 talonpoikaa, ja jossa on vaadittu itsehallintoa Sönderjyllannille. Lehdet samoin kuin yleinen mielipide ovat viime aikoihin asti kiinnittäneet vähän huomiota tähän liikkeeseen, arvellen sen ainoastaan olevan joidenkuiden seikkailijain haaveiluja.

Kun Sönderjyllanti Versaillesin rauhansopimuksen perustalla pidetyn kansanäänestyksen tuloksen nojalla liitettiin Tanskaan, oli tyytyväisyys yleinen. Tätenhän täyttyivät vuosikymmenien aikana haudotut toiveet ja unelmat. Entente-vallat olisivat mielellään antaneet Tanskalle koko Slesvigin. Paitai että Tanska täten olisi saanut koko sen alueen, joka siltä 1864 oli valloitettu ja liitetty Preussiin, olisi strateginen raja Saksaa vastaan tullut tunnustavasti edullisemmaksi kuin se on nykyään. Silloinen radikaalinen hallitus, johon kuului radikaalisen ja sosialidemokraattisen puolueen jäseniä, ei kuitenkaan halunnut saada

koko Slesvigia, koska se pelkäsi Tanskaan täten joutu-
van liian suuren saksalaisen vähemmistön. Tyytymättömyys halli-
tuksen politiikkaan oli niin yleinen, että kuningas kevät-
talvella 1920 vaati hallitusta määräämään uudet vaalit. Kun
tämä kieltäytyi antoi kuningas odottamatta eron kaikille
ministereilleen ja nimitti uuden hallituksen. Vaalit osotti-
vat kuninkaan oikein arvostelleen aseman.¹⁾ Uuden vanhoil-
lisista aineksista kokoonpannun hallituksen ei kuitenkaan
enää onnistunut saada muutosta aikaan Sönderjyllannin asi-
assa, mikäli se edes enää katsoi mahdolliseksi sitä toden-
teolla koettaakaan. Poliittiselta kannalta katsoen - suhdet-
ta Saksaan silmälläpitäen - on epäilemättä ollut viisain-
ta antaa kansanäänestyksen ratkaista.

Mitä itse Slesvigissä vallinneeseen mielipi-
teeseen tulee, lienee se käsitys ollut yleinen, ettei Sles-
vigia olisi jaettava. Slesvig muodosti eräänlaisen poliit-
tisen kokonaisuuden omine historiallisine vaiheineen ja muis-
toineen. Samoin muodosti se taloudellisen kokonaisuuden,
jonka kahtiajaon pelättiin järkyttävän tämän maanosan hy-

1) Toimenpide herätti kuitenkin niin suurta mielenkuohua maassa, että nykyään uskotaan yleisesti Tanskan kuninkaan tällöin viimeisen ker-
ran käyttäneen hänelle perustuslain mukaan muodollisesti kuuluvaa
oikeutta erottaa hallituksen jäsenet.

vinvointia. Jos koko Slesvig olisi vuonna 1920 saanut äänestää yhdessä, eikä sitä olisi jaettu eri vyöhykkeisiin, olisi valtava enemmistö äänestänyt Tanskaan liittymisen puolesta.

Viime vuosina saatu kokemus on osottanut, että Tanskalle joutuneen osan on ollut hyvin vaikea sovittaa taloutensa uusien olojen mukaan. Sönderjyllannin maatalviljelevä väestö oli vanhastaan tottunut myymään karjaa Saksaan ja sillä hankkimaan itselleen hyvät tulot. Tämä tulolähde muodosti olennaisen osan jokaisen slevigiläisen talonpojan taloudessa. Nyt ei karjatalous enää tahdo kannattaa, koska tulliraja tekee karjan myymisen etelään mahdottomaksi. Mitä maanviljelykseen tulee, on se Saksassa extensiivistä, Tanskassa intensiivistä. Saksassa ovat kylän talot yhdessä ja tilukset kauempana eri pakoissa. Tanskassa ovat tilukset yhdessä jokaisen talon ympärillä. Sönderjyllannissa toimeenpantu siirtyminen extensiivisestä intensiiviseen viljelystapaan on tullut asianomaisille erittäin kalliiksi. Tähän tulee lisäksi, että ne hypoteekkilainat, jotka maatalviljelevälle väestölle myönnettiin, ovat kruunun kurssin kohoamisen kautta tulleet erittäin kalliiksi. Lainat annettiin halvassa rahassa, mutta ovat maksettavat takaisin kalliissa. Tyytymättömyyttä on vielä ollut omiaan lisäämään se

seikka, että rajan eteläpuolella asuvat Saksan markan sodan jälkeisen huimaavan alenemisen kautta saattoivat halvalla maksaa velkansa ja tehdä talonsa velattomiksi. Sönderjyllannin väestö näyttää olevan tyytymätön Tanskan nykyiseen sosialistihallitukseen, jonka se väittää kokonaan laiminlyöväen maataviljelevän väestön edut. Tässä on epäilemättä huomattavissa vanha ristiriita maaseudun ja kaupungin välillä. Nykyinen pääministeri Starming lienee sitäpaitsi henkilökohtaisella esiintymisellään pahentanut asiaa. Kerrotaan hänen eräässä Sönderjyllannissa pitämässään puheessa sanoneen, että jos talonpojat eivät voi pitää talojaan, voidaan heidän sijaansa aina saada muita halukkaita Tanskan 50.000 työttömän joukosta.

Kaikki tämä on johtanut siihen, että huomattava osa Sönderjyllannin talonpojista on joutunut siihen käsitykseen, ettei heillä ole mitään apua odotettavissa keskushallitukselta. "Irti Köpenhaminasta" on tullut heidän tunnuslauseekseen. Liikkeen johtajana on, talonpoika hänkin, Cornelius Petersen. Petersenillä ja erällä hänen lähimmistään näyttää olleen aikomuksena väkivaltaisinkin keinoin panna toimeen suunnitelmansa siitä päättäen, että yksi liikkeen johtomiehistä, eräs luutnantti Quistgaard on kirjel-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

mällä kääntynyt useiden Sönderjyllannissa palvelevien upseerien puoleen kyselyllä, miten nämä suhtautuisivat siihen, että itsehallinto-ajatusta ajavat miehittäisivät hallintorakennukset. On tuskin luultavaa, että kaikki olisivat olleet halukkaita tällaiseen paikalliseen "vallankaappaukseen". Poliisikuulustelussa on Cornelius Petersen itsekin selittänyt aikomuksena olleen ainoastaan järjestää "talonpoikaisretken" valtiopäiväin luo Köpenhaminaan. Mitä hallintorakennusten miehittämiseen tulee, ei sitä oltu vakavasti ajateltu. Voihan jokainen, sanoi Petersen, kysyä toiselta mitä tämä tekisi siinäkin tapauksessa, että taivaan kansi putoaisi alas. Toistaiseksi ei Peterseniä olekaan pidätetty, vaan on hän edelleen vapaalla jalalla, poliisin jatkaessa tutkimuksiaan. Erikoisen vaarallisena ei liikettä Tanskassa pidetä. Toiselta puolen ovat kaikki kuitenkin nyttemmin yksimielisiä siitä, ettei sitä enää voida, niinkuin alussa tapahtui, ottaa ainoastaan leikin kannalta. Ulkoasiainministeriössä, jossa eilen asiasta keskusteltiin, sanottiin suoraan, ettei asiaa voida pitää vähäpätöisenä ("bagatelliseerata"). Toiselta puolen painostettiin, ettei sitä ole käsitettävä miksikään saksalaisystävälliseksi liikkeeksi. Niin esim. lauloivat sunnuntaisen kokouk-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-10-

sen osanottajat kokouksen päätyttyä vanhan tanskalaisen laulun "Jeg er en fattig Bondemand". (Tämäkin osoittaa liikkeen talonpoikaista leimaa).

Vaikkakaan ei liike ole erikoisen vaarallinen on tietysti pienelle maalle, niinkuin Tanska, erittäin epäedullista, jos sen rajaseudulla asuu kohtaloonsa tyytymätön ~~tiivis~~ väestö. Kivaavaa on, että samanlainen pyrkimys on, vaikkakin paljon vahvempana, esiintynyt Elsassissa ja Lothringissa. Omasta kokemuksesta tiedämme, että karjalaiset luultavasti ennemmin muodostaisivat oman valtionsa kuin liittyisivät Suomeen. Kaikki nämä ilmiöt johtuvat itse asissa samasta syystä. Pitemmän ajan erillään toisistaan asuneet aikanaan samaan kansaan kuuluvat jäsenet ovat erilaisten historiallisten vaiheiden kautta tulleet muodostamaan kokonaisuuden, jonka katsantokanta sekä poliittiset ja taloudelliset olot siksi suuresti eroavat toisistaan, ettei täydellinen sulautuminen ole ajateltavissa ennenkuin pitemmän ajanjakson jälkeen.

Köpenhaminassa, lokakuun 13 päivänä 1926.

Nylander

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti no 22.

Köpenhamina.

5/11-26.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

KÖPENHAMINASSA

marrask. 10 p:nä 1926.

No. 1860.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

No 37/148 h. D. 26.

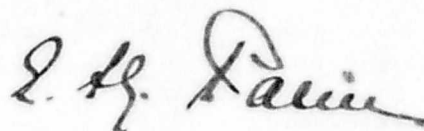
13/11-26	9	Liit.
5	OSASTO	ASIA
	CS	

Herra Ministeri,

Täten saan kunnioittavimmin Teille, Herra
Ministeri, lähettää Ministeri Idmanin raportin No. 22,
joka sisältää seuraavat osastot:

- 1) Kysymys valtion päämiehestä Unkarissa (siv.1-7)
- 2) Bethlenin hallituksen asema (siv.8-10)
- 3) Hallituksen parlamentin ylähuonetta koskeva ehdotus (siv.11-17).

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisimman
kunnioitukseni vakuutukset.

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
37/148 Sac. D. 26		
13/11-26	12	LII.
A	OSAA	ASIA
S.	CB	

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissa olevan lähettilään ~~raportti~~ No.22.

Budapestissa, 5 p. marrask. 1926.

I.

Kysymys valtion päämie- Viime aikoina on ulkomaisessa
hestä Unkarissa. sanomalehdistössä silloin tällöin näkynt
tietoja siitä, että Unkarissa oltaisiin aikeissa muuttaa
nykyään vallitsevaa valtiollista järjestystä. Välistä väite-
tään nykyisen valtion päämiehen aikovan luopua asemastaan
jonkun tšekäläisen Habsburg-suvun jäsenen eduksi.¹⁾ Välistä ker-
rotaan aikomuksen olevan nimittää hänet varakuninkaaksi, pa-
latiiniksi. Kun suomalaisissakin lehdissä viime viikkoina
on näkynt viimemainitunlaisia tietoja, otin asian puheek-
si ulkoasiainministeri Valkon kanssa.

Ministeri Valko selosti laajasti valtionpäämie-
tä koskevan kysymyksen nykyistä tilannetta Unkarissa. Hänen
esityksensä eri kuningas ehdokkaista on siksi mielenkiintoi-
nen, että katson olevan syytä lyhyesti tehdä selkoa siitä.
Mitä ensinnäkin tulee viime aikoina ulkomaalla levitettyi-
hin tietoihin, että olisi aikomus antaa nykyiselle valtion-
päämiehelle palatiinin arvonimi, ei tämä tieto ole oikea.

1) Nykyisellä valtionpäämiehellä ei Unkarissa ole "valtionhoitajan"
nimeä, vaan kutsutaan häntä maaherraksi.

Päinvastoin ovat kaikki Unkarin hallitusmiehet yksimielisiä siitä, ettei ole syytä koskea nykyiseen järjestykseen ja muuttaa valtionpäämiehen nykyistä asemaa. Unkari on kuningaskunta. Tasavaltalaisella ajatussuunnalla ei ole juuri laisinkaan kannattajia. Vuosi vuodelta käy yhä selvennäksi, ettei Unkarissa tahdota luopua monarkisesta hallitusmuodosta. Nykyisten ulkonaisten poliittisten olosuhteiden vallitessa ei kuitenkaan ole mahdollista ryhtyä kuninkaan vaaliin, tai, jos asetetaan legitimistien kannalle, kutsua kuningasta Unkariin. Joskin yleensä kaikki ovat yksimielisiä siitä, että Unkarin on oltava kuningaskuntana, on sitävastoin eri mielipiteitä olemassa siitä, kenen olisi oltava kuninkaana. Voidaan erottaa neljä eri katsantokantaa.

I. N.s. legitimistit, joiden johtajina esiintyvät kaksi maan valtiolliseen elämään innokkaasti osaa ottanutta henkilöä, kreivit Apponyei ja Andrassy, katsovat tämän kysymyksen jo olevan ratkaistun. He pitävät laillisena kruununperillisenä entisen hallitsijan vanhinta poikaa, Ottoa. Keisari Kaarle luopui tosin kruunustaan, mutta tämän luopumisen oikeusvaikutukset eivät koske kuin häntä itseään, sitäkään suuremmalla syyllä kun luopuminen ei ollut vapaa-

ehtoinen. Sille seikalle, että Unkarin parlamentti kerran on julistanut Habsburgit menettäneeksi oikeutensa kruunuun, ei täällä yleensä anneta erikoista merkitystä. Ensinnäkin on päätös tehty suurvaltain painostuksesta. Toiseksi ei tietysti mikään estä parlamenttia muuttamasta päätöstään Habsburgien eduksi.

1)

burgien eduksi.

II. Toinen ryhmä kannattaa arkkiherttua

Josefia ja tämän poikaa Josef Fransia. Arkkiherttua Josef kuuluu siihen Habsburg-suvun haaraan, joka asui Unkarissa. Hänen isoisänsä oli Unkarin varakuninkaana, palatiinina. Hän puhuu sujuvasti unkarinkieltä ja nauttii suosiota etenkin talonpoikain keskuudessa. Maailman sodan aikana oli hän kenraalina Itävallan armeijassa ja teki itsensä tunnetuksi pitämällä erittäin hyvää huolta sotilaistaan.

Osoituksena hänen kansan keskuudessa nauttimastaan suosiosta, voitaneen mainita, että sosialistit, jotka vastustavat hallituksen ehdotusta, jonka mukaan kaikille Habsburg-suvun miespuolisille jäsenille myönnettäisiin sija

1) Mainittakoon, että Ottoa kasvatetaan silmälläpitäen sitä seikkaa, että hänestä mahdollisesti kerran tulee Unkarin kuningas. Kuningatar Zitan luona Espanjassa oleskelee aina useita unkarilaisia. Joku vuosi sitten sai eräs parlamentin jäsen, kreivi Karolyei virkavapauttakin toimestaan voidakseen oleskella siellä. Samoin on siellä ollut Suomessakin hyvin tunnetun valtiomies Paikertin poika. Vanha Albert Apponyei käy siellä silloin tällöin neuvottelemassa Oton kasvatuksesta tämän äidin kanssa.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

perustettavassa ylähuoneessa, tekevät poikkeuksen Josefin ja hänen sukunsa suhteen. Niin lausui esim. edustaja Propper parlamentin istunnossa lokakuun 29 päivänä m.m. seuraavaa: "Vastustuspuolueiden on jyrkästi vastustettava sitä, ettei ainakaan tällaisia epäoikeutettuja etuoikeuksia Habsburgeille myönnetä. Poikkeuksen voivat tehdä ainoastaan yleisesti kunnioitettu arkkiherttua Josef perheineen, joka on entisen palatiini Josefin pojanpoika, jolle Unkari on niin paljosta kiitollinen." Arkkiherttua Josef kuuluu niihin Habsburg-Lothringin suvun jäseniin, jotka Wienin hovissa aina koettivat käyttää vaikutustaan unkarilaisen hallitusmuodon eduksi, ja on hän monasti joutunut riitaan Wienin hovin kanssa isänmaallisten tunteittensa vuoksi Unkaria kohtaan. Arkkiherttua Josef on sodassa aivan erikoisella tavalla kunnostautunut. Hänen sotilaansa jumaloivat häntä ja kutsuivat "isä Josefiksi". Mainittakoon tässä, ettei sosialistien ohjelmassa ole vaatimusta tasavallan voimaansaattamisesta.

Arkkiherttua Josefin poika Josef Frans on 27-vuotias nuori mies, joka on ~~aikein~~ naimisissa aikoinaan paljon huomiota herättäneen, miehensä luota karanneen Saksin kruununprinsessin tyttären kanssa. Olen eräässä aikai-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

semmassa raportissa selostanut sitä juhlallista ja suuremoista tapaa, jolla Unkarin hallitus ja väestö ottivat vastaan nuoren parin tämän häiden jälkeen saapuessa Budapestin. Arkkiherttua Josef Frans on turaanilaisen yhdistyksen "protektori" ja seuraa yhdistyksen asioita mielenkiinnolla. ¹⁾

III. Kolmas ryhmä haluaisi hallitsijaksi arkkiherttua Albrechtia, joka myöskin kuuluu Unkarissa asuneisiin Habsburgeihin. Heidän varsinainen kotipaikkansa oli Pressburg, mutta omistavat he palatsin myöskin Budapestissa. Arkkiherttua Albrecht on nuori mies hänkin, jotenkin saman ikäinen kuin Josef Frans. Syynä siihen, että häneläkin on kamattajia, lienee se, että häntä pidetään kyvykkäämpänä kuin viimemainittua. Sitäpaitsi on hänen äitinsä, arkkiherttuatar Isabella hyvin varakas, kun sitävastoin arkkiherttua Josef on menettänyt melkein kaiken omaisuutensa. ²⁾ Sodan jälkeen on arkkiherttua Albrecht äitinsä ja sisarensa kanssa asettunut asumaan Budapestiin, ja seurustelevat he innokkaasti täällä asuvien lähettiläiden kanssa.

-
- 1) Viime talvena lähetin hänelle hänen pyynnöstään Suomen kartaston.
 - 2) Presidentti Masaryk asuu kesäisin hänen linnassaan, jonka Tsekkoslovakian hallitus on takavarikoinut siitä huolimatta, ettei linna kuulu Habsburgien perintötiloihin.

IV. Neljäs ryhmä henkilöitä ei tahdo hallitsijaksi ketään Habsburg-suvun jäsenistä. Ulkomaalla luullaan usein, sanoi ministeri Valko, että kuvernööri Horthy olisi Habsburgien rinnalla hallitsijaehdokkaana. Tämä käsitys perustuu kuitenkin erehdykseen. Viimemainittu, joka pitkät ajat toimi keisari Frans Josefin ajutanttina, ei täminkään voisi katsoisi mahdolliseksi ottaa kruunua vastaan ja täten syrjäyttää Habsburgeja. Horthy on myöskin ottaessaan vastaan nykyisen toimensa suoraan ilmoittanut tästä. Ministeri Valko mainitsi esimerkkinä kuvernöörin noudattamasta omantunnon tarkkuudesta, ettei tämä tahdo kuninkaallisessa linnassa asuessaan laisinkaan käyttää niitä huoneita ja saleja, joita Frans Josef-vainaja käytti. ¹⁾ Nykyisen valtionpäämiehen tuloa hallitsijaksi voisi ehkä vaikeuttaa sekin seikka, että hän, samoin kuin kreivi Bethlenkin, on protestantti. Unkarin "pyhän Tapanin kruunun" katsotaan edellyttävän katoolilaista kuningasta. Yleinen mielipide maassa tuskin hyväksyisi protestanttia. Paavi, joka esim. Kaarle kuningas-vainajan ja

1) Ensi kerran Budapestissa käydessäni kertoi kuvernööri minulle kävellessämme maaseudulla sijaitsevan Gödöllön linnan puistossa, ettei hän mielellään metsästä linnaan kuuluvissa metsissä, koska tulevalle kuninkaalle kuuluva riista täten vähenee.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-7-

kuningatar Zitan koettaessa väkivallalla ottaa valtaistuinta haltuunsa, jotenkin selvästi osoitti kannattavansa heidän pyrkimyksiään, tuskin myöskään antaisi katoollisen kirkon mahtavaa tukea protestanttiselle kruununtavoittelijalle.

Niinkuin kerran aikaisemmin olen Ministeriölle tiedoittanut, suhtautuu tšekiläinen diplomaattikunta - pienen ententen edustajaa mahdollisesti lukuunottamatta - Budapestissa oleviin Habsburg-suvun jäseniin niinkuin hallitsevan kuningashuoneen jäseniin ainakin.

Budapestissa, 5 p. marrask. 1926.

H. C. Schuman

Kautta

E. H. Väinö

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 37/148 Soc. D. 26		
13/11-26	to	Lit
S.	63	ASIA

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissa olevan lähettilään raportti No.22.

Budapestissa, 5 p. marrask. 1926.

II.

Bethlenin hallituksen asema. Viime huhtikuussa lausumani arvelu, ettei franginväärennysjuttu johtaisi hallituksen eroon, on osottautunut oikeaksi. Sisäasiainministeri Rakovszkya lukuunottamatta, joka väärennyksiin sekaantuneen ylipoliisipäällikkö Nadossyn lähimpänä miehenä on ollut pakoitettu jättämään salkkunsaa toisiin käsiin, muodostavat hallituksen nykyään samat miehet kuin ennenkin. Rakovszkyn sijaan on sisäasiainministeriksi nimitetty eduskunnan monivuotinen puheenjohtaja Scitovsky. Kauppaministeri Valko, joka samalla on toiminut v.t. ulkoasiainministerinä, on nimitetty vakinaiseksi ulkoasiainministeriksi ja kauppaministeriksi on nimitetty teknillisen korkeakoulun professori Hermann.

Yleinen käsitys on, että hallituksen asema nykyään on erittäin vahva. "Aivan siitä riippumatta, miten hallitukseen ulkomaalla suhtaudutaan", sanoi minulle pari päivää sitten Ranskan tšekäläinen lähettiläs, Clinchant, "on Bethlenin hallituksen asema vahvempi kuin koskaan ennen."

Olen viitannut tässä Ranskan ministerin lausuntoon, koska häntä ei ainakaan voitane epäillä puolueellisuudesta nykyisen hallituksen eduksi. On olemassa useita syitä, jotka ovat vaikuttaneet hallituksen aseman vahvistumiseen. Taloudellinen asema maassa on huomattavasti parantunut. Unkarin kruunu on stabilisoitu. Hallitus on katsonut voitavansa esittää parlamentille eräitä verojen huojemuksia. Kansainliiton kontrolli maan raha-asioihin nähden on lakkautettu. Ulkopolitiittinen asema, josta lähemmin seuraavassa raportissa, on vahvistunut Jugoslaaviaan tapahtuneen lähenemisen kautta. Mutta voidaan sanoa, että itse franginväärennysjuttukin, jonka avulla hallitusta koetettiin kaataa, on ollut omiaan vahvistamaan sen asemaa yleisön silmissä. Hallituksen on onnistunut torjua kaikki ulkomaalta käsin tehdyt yritykset sekaantua Unkarin sisäisiin asioihin. Maailmansodan jälkeen koettujen vastoinkäymisten jälkeen ollaan tätäkin saavutusta - niin vaatimaton kuin se ehkä lieneekin - valmiit pitämään voittona. Yleinen mielipide on tahtomattaankin ollut pakoitettu kannattamaan hallitusta, joka on puolustanut maan kunniaa ja itsensä¹⁾ määräämisoikeutta.

1) Ulkomaisissa lehdissä olleet tiedot väärennyksiin itsensä syytäiksi tehneiden henkilöiden armahtamisesta eivät ole oikeat - joka tapauksessa ennenaikaiset.

Yleensä näyttään uskovan, että uudet vaalit tulevat antamaan hallitukselle ainakin yhtä suuren enemmistön kuin se, johonka se nykyään voi nojata. Vaalien tulisi oikeastaan tapahtua kesällä, mutta mahdollista on, että ne määrätään tapahtuviksi jo ensi vuoden alussa. Hallitus tuntee asemansa vahvaksi ja tahtoo käyttää hyväkseen itselleen edullista mielialaa. Vaalien tapahtumista talvella voidaan puolustaa sitäkin helpommin kun niiden toimittaminen kesällä, niinkuin ministeri Valko mainitsi minulle, tuottaa hankaluuksia maatalviljelevälle väestölle, joka mieluummin näkisi, että ne toimitettaisiin aikaisemmin.

Budapestissa, marrask. 5 p:nä 1926.

H. G. Idman

Kautta

E. H. Paimi

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissa olevan lähettilään raportti No.22.

Budapestissa, 5 p. marrask. 1926.

III.

Hallituksen parlamentin
ylähuonetta koskeva eh-
dotus.

Se kysymys, joka Unkarissa tä-
tä nykyä kiinnittää kaikkien huomiota

puoleensa, on hallituksen laatima ehdotus ylähuonetta koskevaksi laiksi. Esitys asiasta jätettiin parlamentille syysistuntokauden alussa ja on se nykyään käsittelyn alaisena. Parlamentti on, niinkuin tunnettu, hallitusmuodon mukaan kokoonpantu kahdesta kamarista, siitä huolimatta, ettei ylähuoneen Unkarin alueen tuntuvasta vähennyksestä johtuneiden muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole katsottu voivan kokoontua, ei se oikeudellisesti ole lakannut voimassa olemasta. Ylähuone on itse tekemällään päätöksellä lykännyt istuntonsa toistaiseksi. Laatiessaan ylähuoneen kokoonpanoa koskevan ehdotuksensa on hallitus, samalla kun se on varannut entisille ylähuoneen jäsenille näiden oikeudet, myöskin koettanut tehdä sen kokoonpanon monipuolisemmaksi antamalla erinäisille yhdyskunnille, laitoksille ja yhdistyksille oikeuden lähettää sinne edustajia.

Ylähuone, sellaisena kuin hallitus sen on ehdottanut, tuntuu kieltämättä meikäläisestä jotenkin vanhoillisel-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ta laitokselta. On kuitenkin muistettava, että olot Suomessa ja Unkarissa ovat niin erilaiset, että suomalainen ainoastaan suurimmalla varovaisuudella voi mennä lausumaan arvosteluaan tšekäläisistä oloista. Se, mikä saattaa sopia toiselle kansalle, ei aina sovi toiselle. Voidaan tuskin tehdä suurempaa virhettä kuin sovittaa samaa mittapuuta kaikkiin kansoihin ja olosuhteisiin.

Entisestä ylähuoneesta on uudessa ehdotuksessa pääpiirteissään säilytetty erinäiset arvohenkilöt, aateliston edustus sekä valtionpäämiehen nimittämät henkilöt. Viimemainittujen, eli valtionpäämiehen nimittämien henkilöiden lukumäärä on säädetty neljäksikymmeneksi. Kaikki Habsburg-suvun miespuoliset jäsenet saavat sijan ylähuoneessa mikäli he vakinaisesti asuvat Unkarissa. Erikoista kansalaisoikeutta maassa ei heiltä vaadita. Ruhtinaalliset, kreivilliset ja vapaaherralliset suvut, joilla ennen on ollut oikeus lähettää edustaja ylähuoneeseen, ovat samoin säilyttäneet tämän oikeuden, kuitenkin siten, ettei sukujen päämies enää ole itseoikeutettu edustamaan sukuaan, vaan riippuu suvun miespuolisista jäsenistä kenen he tahtovat valita. Muut aatelliset valitsevat keskuudestaan edustajia, joiden lukumäärä on säädetty puoleksi piirikuntien ja kaupunkikuntien

hallitusten valitsevien henkilöiden lukumäärästä. Viimemainittu yhdykunnat ovat nimittäin saaneet oikeuden valita yhden tai, väkiluvusta riippuen, useampia edustajia.

Uskokunnille on varattu seuraava edustus. Katolinen kirkko lähettää Unkarin ruhtinaspiispan, 10 muuta piispaa, 5 munkkikuntain esimiestä ja sitäpaitsi useita muita korkeita hengelliseen säätyyn kuuluvia arvohenkilöitä. Calvinistisen kirkon edustus käsittää 3 vanhinta piispaa ja 3 ylikuraattoria. Luterilainen kirkko lähettää eduskuntaan 2 vanhinta piispaa, 1 ylitarkastajan ja 1 piiri-esimiehen. Kreikkalaisen kirkon piispalle ja unitaarisen kirkon vanhimmalle esimiehelle on myöskin annettu sija ylähuoneessa. Samoin saavat mooseksen uskolaiset yhden edustajan, jonka he itse valitsevat.

Korkeiden toimien haltijoista on sija ylähuoneessa annettu kahdelle lipunkantajalle ja kahdelle pyhän Tapanin kruunun vartijalle (kummatkin ylhäisiä arvohenkilöitä), ylimmän tuomioistuimen presidentille ja varapresidentille, toisen asteen tuomioistuinten puheenjohtajille, korkeimmalle syyttäjäviranomaiselle, sotajoukon ylipäällikölle ja valtiopankin johtajalle.

Seuraavat laitokset ja yhdistykset saavat myös-

kin oikeuden lähettää seuraavan määrän edustajia ylähuoneeseen, nimittäin maatalouskamarit 6, kauppa- ja teollisuuskamarit 6, asianajajainliitto 2, notarioiden liitto 1, insinöörien yhdistys 2, n.s. vitez (= sankari)-liitto¹⁾ 1, tiedeakatemia 3, Budapestin yliopiston jokainen tiedekunta 1, muut yliopistot kukin 1, Budapestin teknillinen korkeakoulu 2, vuori- ja metsäopisto 1, eläinlääkäriopisto 1, maanviljelyskorkeakoulu 1, taideakatemia 1, musiikkiopisto 1 ja Budapestin pörssi 1. Sitäpaitsi on ehdotuksessa edellytetty, että myöhemmin voidaan asetuksella antaa muillekin laitoksille ja yhdistyksille oikeus lähettää edustajia ylähuoneeseen.

Edustajien on oltava 35 vuoden ikäisiä, paitsi Habsburg-suvun jäsenten, joiden ikärajaksi on määrätty 24 vuotta. Ylähuoneen jäsenet valitaan 10 vuodeksi, paitsi valtionpäämiehen nimittämät, jotka säilyttävät sijansa koko elinaikansa.

Edellä selostettua ehdotusta on vastustettu kahdenlaisilla syillä. Ensimmäkin ovat sitä vastustaneet legitimistit, koska nämä eivät katso hallituksen olevan

1) Liittoon kuuluvat sodassa erikoisesti ansioituneet sotilaat.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

oikeutetun kuninkaan ollessa estettynä hoitamasta tehtävään, ehdottamaan minkäänlaisia muutoksia perustuslakiin. Kreivi Albert Apponyeikin, joka kuitenkin ainakin joskus ottaa huomioon käytännönkin vaatimuksia, on myöskin asettunut tälle kannalle. Toiseksi ovat hallitusta vasemmalta olevat ainekset ankarasti arvostelleet ehdotusta, joka heidän mielestään on liian taantumuksellinen. Tahtomatta tässä ruveta tarkemmin selostamaan ehdotuksen osaksi tullutta arvostelua, tyydyn ainoastaan esittämään seuraavat tärkeimmät huomautukset.

Mitä ensinnäkin Habsburgien edustukseen tulee, on sitä vastustettu. Joka tapauksessa olisi heidän - niin on sanottu - oltava Unkarin kansalaisia, ennenkuin heille voidaan myöntää sija ylähuoneessa. Katoolisen kirkon edustusta ovat monet pitäneet kohtuuttoman suurena ja ovat vaatineet, että olisi otettava mittapuuksi edustajien lukua määrättäessä uskokuntiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä. Sitäpaitsi on lausuttu epäilyksiä siitä, että ylähuoneeseen otetaan henkilöitä, joiden nimittämiseen ei Unkari voi vaikuttaa, koska nimittämis-oikeus kuuluu paaville. Sotaväen ylipäällikön edustajaoikeutta on vastustettu, koska sotaväen tulisi olla politiikan

ulkopuolella. Edelleen on vastustettu sitä, että valtionpäämiehelle on annettu oikeus nimittää 40 jäsentä. On sitäpaitsi epäjohdonmukaista, ovat vastustuspuolueen edustajat sanoneet, että valtionpäämies, joka itse on väliaikainen, voi nimittää elinkautisia kansanedustajia. Yleisenä huomautuksena koko ehdotusta vastaan on esitetty, että ylähuoneen jäsenten lukumäärä tulee olemaan ainakin yhtä suuri, jollei suurempikin, kuin alahuoneen jäsenmäärä. Eräät puhujat ovat myöskin viittanneet siihen, että kuninkaanvaali täten ehkä voitaisiin toimittaa vastoin alahuoneen tahtoa. Ehdotus sisältää nimittäin määräyksen, että molemmat huoneet yhteisessä istunnossa valitsevat uuden valtionpäämiehen jos nykyinen sattuisi kuolemaan.

Siihen nähden, että hallituksella on vahva enemmistö parlamentissa, uskotaan täällä yleisesti, että ehdotus pääpiirteissään tulee hyväksytyksi. Muutokset, joita ehdotukseen mahdollisesti tullaan tekemään, eivät tule koskemaan kuin sivuseikkoja. Kysymyksessä olevaa ehdotusta arvosteltaessa on kuitenkin huomattava, etteivät molemmat huoneet ole täysin tasa-arvoisia. Ylähuoneella on, samoin kuin alahuoneellakin, oikeus itsenäisesti käsitellä lakiehdotuksia siitä riippumatta, ovatko ne tul-

leet alahuoneessa hyväksytyiksi vai ei. Jos kuitenkin kamarit ovat eri mielipidettä, eikä erikoinen sovittelulautakunta, jonka käsiteltävänä asia kahdesti on ollut, ole voinut löytää molempia tyydyttävää ratkaisua, voidaan alahuoneen asiassa tekemä päätös jättää valtionpäämiehen julkaistavaksi. ¹⁾

Budapestissa, 5 p. marrask. 1926.

H. J. Idman
k^{ta}

L. H. Finu

1) Maaherra ei voi vahvistaa lakeja, mikä oikeus kuuluu kuninkaalle, vaan voi hän ainoastaan julkaista parlamentin hyväksymät lait tai jättää ne julkaisematta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edunain raportti no 23.

Köpenhamina (Budapest)

9/11 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

marrask. 16 p:nä 1926.

No. 1976.

Herra Ministeri,

ULKOASIAINMINISTERIO		
39/148 Sal. D. 13 26.		
19/u-26	?	L.H.
AMERICA	OSACIO	ASIA
5	C3.	

Täten saan kunnioittavimmin Teille, Herra
Ministeri, lähettää Ministeri Idmanin raportin No. 23,
joka käsittelee

Unkarin ulkopoliittikkaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomai-
simman kunnioitukseni vakuutukset.

E. H. Fälin

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori E. N. S e t ä l ä,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIO		
39/148 Sac. D. 13 26		
19/11-26	2	LIIT.
5	C 3	ASIA

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissa olevan lähettilään raportti No. 23.

Budapestissa, 9 p. marrask. 1926.

Unkarin ulko-
politiikasta.

Unkarin ulkopoliitikasta kirjoitettaes-

sa on ensinnäkin kosketeltava sekä ulkomaalla että Unkarissa liikkeellä olevia huhuja unionista Unkarin ja Rumanian välillä. Voidakseen ymmärtää tätä ajatusta, on muistettava seuraavaa. Unkarin ja Itävallan välinen yhteys oli kummallekin maalle erittäin edullinen. Unkarilaiset valtiomiehet saattoivat kylläkin joskus parlamentissa pitää kiivaista puheita Itävaltaa vastaan, mutta itse asiassa oltiin silloiseen valtiolliseen asemaan erittäin tyytyväisiä. Oloja nykyisessä tynkä-Unkarissa pidetään ahtaina. Ajatus liittymisestä johonkin toiseen valtioon - siinä muodossa tietysti, että Unkari saisi toisen valtion kanssa tasaarvoisen aseman - ei siis itsessään ole unkarilaiselle yhtä vastenmielinen kuin se olisi monelle muulle kansalle.

Mainittakoon tässä, että sodan jälkeen oli unkarilaisia, jotka olisivat halunneet unionia Jugoslavian kanssa. Vielä niin myöhään kuin 1922 tapasin tällaisia henkilöitä, jotka puolustivat tällaisen unionin etuja. "Jugoslavian kuningas", sanottiin, "ei tietysti viitsisi asua

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-2-

Belgradissa, vaan muuttaisi Budapestiin, joka on suurempi kaupunki, ja jossa on komeampi linna". Kuninkaan ja hovin mukana siirtyisi vallan painopiste vähitellen Unkariin ja unkarilaiset tulisivat hallitsevaksi kansallisuudeksi. Aivan saman motiivin olen kuullut nytkin esitettävän kysymyksen ollessa liittymisestä Rumaniaan. Tahdon kuitenkin heti lisätä, että viimemainitun unionin kannattajia lienee, mikäli olen voinut havaita, hyvin vähän itse Unkarissa, vaan ovat niiden kannattajat haettavat Siebenbürgenissä asuvien unkarilaisten keskuudesta samoin kuin niiden joukosta, jotka ennen ovat siellä asuneet, mutta sittemmin siirtyneet muualle.¹⁾

Vuonna 1922 tänne tullessani oli Unkarin ulkoministerinä kreivi Nicolaus Banffy - varsinaiselta ammatiltaan kirjailija ja maalari. Tämä rikas, hienosti sivistynyt mies kuuluu yhteen Siebenbürgenin tunnetuimmista sukuista. Hänen äitinsä on omaa sukua Bethlen ja polveutuu suoraan Transsylvanian entisistä kuninkaista. Rauhanteon jälkeen siirtyi Banffyn isä Rumanian kansalaiseksi voidakseen säilyttää osan entisistä laajoista tiloistaan. Joku aika sitten on

1) Sitäpaitsi on liikemiespiireissä niitä, jotka haluaisivat tällaista unionia.

Nicolaus Banffy itsekin samasta syystä ruvennut Rumanian alamaiseksi. Kerrotaan, että viimeainittu nyttemmin olisi ruvennut ajamaan ajatusta Unkarin ja Rumanian yhtymisestä. Olen kuullut väitettävän, että Rumanian hallitsijahuone mielellään näkisi valtakuntansa suurenevan. Ulkopoliittisessa suhteessa vahvistuisi Rumanian asema tuntuvasti. Sen ei tarvitsisi pelätä Unkaria siinä tapauksessa, että Bessarabian kysymys myöhemmin aiheuttaisi konfliktin Venäjän kanssa. Toiselta puolen tulisivat tietysti mahdollisuudet puolustaa Bessarabiaa Venäjää vastaan samassa määrin suuremmiksi. Sanotaan niiden, jotka suunnitelmaa ajavat, toivovan sille Ententen kannatusta, koska Habsburgien takaisintulo Unkariin täten saataisiin lopullisesti estetyksi.

Bethlenin hallituksen vastustajat väittävät, että Banffy suorastaan toimii Rumanian ja Unkarin hallitusten salaisesti valtuuttamana asiamiehenä. Sellaisissakin piireissä, jotka eivät a priori ainakaan ole Bethlenin vastustajia, olen kuullut lausuttavan epäilyksiä siitä, että Bethlenin henkilökohtaiset sympatiat olisivat ajatuksen puolella. Paitsi, että hänelle kuuluneet maatilat, jotka Rumanian hallitus on ottanut haltuunsa, sijaitsevat Sieben-

bürgenissä, kiinnittää häntä tähän alueeseen koko sukunsa loistava historia. Ei voida väittää, sanotaan, että edellämainittu katsantokanta olisi mitenkään epäsisämaallinen, sillä Rumaniaan liitetty osa Unkaria on suurempi, kuin se osa, mikä on jäänyt jäljelle. Voidaan siis täysin isämaallisilla järkisyyillä puolustaa unionia Unkarin ja Rumanian välillä.

Olen kuullut lausuttavan sellaisenkin arvelun, että Bethlen salaisesti olisi kannattavinaan suunnitelmaa miellyttääkseen Rumanian hallitsijahuonetta. Täten hän toivoisi voivansa parantaa Transsylvaniassa asuvan unkarilaisen väestön asemaa, jonka poliittisena johtajana toimii hänen sukulaisensa, eräs kreivi Bethlen.

Bethlen on itse julkisesti parlamentissa kieltänyt Unkarin hallituksen osallisuuden edellämainittuihin suunnitelmiin. Omasta puolestani en myöskään usko olevan syytä epäillä hänen antamansa ilmoituksen todenperäisyyttä.

Niinkuin jo edellä mainitsin, olisi tällaisella ajatuksella tuskin Unkarin kansan kannatusta. Epäiltävää on miten rumaanialaisetkaan siihen suhtautuisivat. Suunnitelma on niin uusi, ettei yleisellä mielipiteellä liene ollut tilaisuutta ottaa kantaa siihen nähden. Eräät unkarilaiset

tuttavani ovat kylläkin kertoneet minulle tavanneensa sukulaistensa luona Siebenbürgenissä rumaanialaisia sotilashenkilöitä, jotka olivat juoneet maljoja molempien maiden välisen unionin kunniaksi. Tällaisista yksinäisistä tapauksista ei kuitenkaan voida vetää mitään laajemmalle ulottuvia johtopäätöksiä.

"Ainoa naapureistamme", sanoi valtionhoitaja Horthy minulle pari päivää sitten käydessäni hänen luonaan, "jonka kättä punastumatta voimme puristaa, ovat serbialaiset". Nämä sanat kuvastavat erinomaisen hyvin täällä vallitsevaa mielialaa. Rumaanialaisia ja tsekkoslovaakkeja pidetään pettureina. Serbialaisia rehellisinä vastustajina. Väliä Tsekkoslovakiaan ovat vielä huonommat kuin Unkarin ja Rumanian väliset suhteet. Tähän vaikuttaa jossain määrin Tsekkoslovakian ulkoministerin persoonakin. Viimemainittu, väittävät unkarilaiset, pitää itseään jonkinlaisena "ylitkontrollöörinä", joka tahtoo sekaantua Unkarin sisäisiin oloihin, koettaen vaikuttaa nykyisen hallituksen toimenpiteitä toivoen radikaalisista aineksista kokoonpannun hallituksen muodostumista.

Täällä viime vuonna huomattavissa ollut pyrkimys lähentyä Jugoslaviaa, josta viime vuonna Ministeriölle

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-6-

ilmoitin, on yhä edelleen vahvistunut, mikä myöskin puhui-
si sen puolesta, ettei täällä tätä nykyä suunnitella lä-
hentymisiä muihin naapureihin. Unkarin ja Jugoslavian väli-
nen ystävyys on itse asiassa tosiseikka, joka on otettava
huomioon suhteita Balkanilla arvosteltaessa. Ulkoministeri
Valko kertoi minulle lähteneensä kansainliiton yleiskokouk-
seen Genèveen kahdesta syystä. Ensimmäkin tahtoi hän olla
saapuvilla silloin kun Saksa otettiin liiton jäseneksi. Toi-
nen ja ehkä varsinainen syy oli se, että hän tahtoi ta-
vata Jugoslavian ulkoministeriä Nintchitchiä. Molempien val-
tiomiesten keskustelu oli johtanut edullisiin tuloksiin.
Oli todettu kummallakin maalla olevan joukon yhteisiä etu-
ja. Molempien hallitusten katsantokanta monissa asioissa oli
osottautunut samaksi.

Jugoslaviassa on myöskin huomattavissa halu
lähentyä Unkaria. Amerikan Yhdysvaltain Belgradissa olevan
lähettilään, tohtori Princen pyynnöstä käväsin äskettäin Bel-
gradissa viettäen pari päivää hänen kodissaa hänen vieraa-
naan. Erällä tohtori Princen minulle pitämillä samiaiskut-
suilla olin tilaisuudessa keskustelemaan m.m. ulkoministeri
Nintchitchin kanssa, joka suurella tyydytyksellä totesi Ju-

goslavian ja Unkarin välillä tapahtuneen lähentymisen.

Nyt tapahtuneen lähentymisen merkitystä ei kuitenkaan ole liioiteltava. Pieni Entente ei ole lakannut olemasta. Siihen kuuluvien maiden edut ovat eräissä kysymyksissä siksi läheisiä, ettei niillä ole syytä katkaista niitä toisiinsa yhdistävää sidettä. Toiselta puolen on kuitenkin kieltämätöntä, että Unkarin ja Jugoslavian välien paraneminen on saattanut Tsekkoslovakian aseman eristetyksi.¹⁾ Jugoslavia tulee epäilemättä tulevaisuudessa vastustamaan Unkaria kohtaan suunnattuja toimenpiteitä, mikäli eivät sen omat edut vaadi niihin yhdyttäväksi. Ottaen huomioon, että Unkarin kysymys on aiheuttanut Pienen Ententen synnyn ja yhä edelleen on sen "raison d'être"na, on siis todettava Unkarin ulkopoliittikan saavuttaneen voiton, jonka merkitystä ei ole vähäksyttävä.

Unkarin ja Jugoslavian välisten suhteiden järjestely kysyy tietysti aikaa. Niiden välisiä moninaisia kysymyksiä ei ratkaista muutamassa päivässä. Ne kaksi pääkysymystä, jotka tätä nykyä ovat päiväjärjestyksessä, ovat

1) Mahdollisesti on tämäkin vaikuttanut siihen, että Tsekkoslovakiassa nykyään on huomattavissa pyrkimys koettaa saada aikaan sovinto saksalaisen vähemmistön kanssa.

oikeuden saaminen satamaan Adrian meren rannalla ja molempien maiden välinen välitystuomiota koskeva sopimus. Mitä edelliseen tulee, vallitsee suoranainen kilpailu Jugoslavian ja Italian välillä siitä, kumpiko maa saa antaa Unkarille sen tarvitseman satamaalueen. Syynä tähän on se, että Adrianmeren pohjoispäässä olevat kaupungit kärsivät suuresti siitä, että ovat menettäneet entisen laajan "takamaansa". Ennen niin kukoistava Fiume on tätä nykyä kuollut kaupunki. Italian hallitus haluaa senvuoksi suunnata Unkarin kaupan Fiumeen. Serbialaiset puolestaan mieluummin näkisivät, että satamapaikaksi valittaisiin joku yksinomaan heille kuuluva kaupunki. ¹⁾ Mahdollista on, että neuvottelut tulevat vielä kestämään jonkun aikaa, sillä samalla on luonnollisesti sovittava yhdysliikenteen järjestämistä. Ainakin tätä nykyä uskotaan täällä, että Unkari saa satamaalueen Fiumessa. Unkarin ja Jugoslavian välisessä sovintomenettelyä ja välitystuomiota koskevassa sopimuksessa ei liene tarkoitus alistaa tätä tietä ratkaistavaksi kuin puhtaasti oikeudellista luonnetta olevat riitaisuudet. Mikäli ainakin Ranskan sikäläinen lähettiläs, Clinohant

1) Minulle on kerrottu Italian tšekäläisen lähettilään, kreivi Durinin nuolen nopeudella palanneen lomaltaan Budapestiin kun tuli tunnetuksi, että Jugoslavia oli ehdottanut Unkarille toista kaupunkia-Fiumen sijaan.

minulle valittaen totesi, tulisivat poliittista luonnetta, esim. valtioiden välistä rajaa koskevat erimielisyydet jätettäväksi ehdotetun menettelyn ulkopuolelle. Tämä tapahtuisi Unkarin haluttomuudesta ulottaa sopimus koskemaan poliittisiakin kysymyksiä. Ehkäpä tässä on haettava syy siihen, ettei sopimusta vielä ole saatu aikaan. Päätäten siitä, että Unkarin Belgradissa oleva lähettiläs, joka on nimitetty Unkarin edustajaksi Roomaan, vielä on määrätty jäämään Belgradiin pariksi kuukaudeksi, voitane ehkä odottaa edellämainittujen kysymysten ratkaisua tämän ajan kuluessa.

Hyöty Unkarin ja Jugoslavian lähenemisestä on epäilemättä molemminpuolinen. Jugoslavialla on sekä ulko-
naisia että sisäisiä vaikeuksia. Välit Bulgaariaan ovat erittäin kireät. Mikäli minulle Belgradissa olevat diplomaatit kerjoivat, voitiin Jugoslavian ja Bulgarian välisen konfliktin aikana odottaa sodan puhkeamista minä päivänä tahansa. Italialla lienee suuri ansio siinä, että sota viime hetkessä saatiin vältetyksi. 1) Jugoslaviaan kuu-

1) Nintchitchin valitseminen kansainliiton yleiskokouksen puheenjohtajaksi lienee ollut tunnustuksena hänelle hänen konfliktin aikana osottamasta sovinnollisuudesta.

luvut serbialaiset kansallisuuDET, kroatialaiset, sloveenit y.m. ovat erittäin tyytymättömiä siitä, ettei niille myönnetä itsehallintoa. Belgradissa olevat diplomaatit tuntuvat olevan sitä mielipidettä, että maan tulevaisuudelle olisi välttämätöntä, että edellämainittujen varsinaisia serbialaisia sivistyksellisessä suhteessa paljon korkeammalla asteella olevien väestöjen vaatimukseen suostuttaisiin. Minun on kuitenkin samalla todettava, etten tavannut siellä ainoatakaan henkilöä, joka olisi uskonut serbialaisten suostuvan tähän vaatimukseen. Näin ollen ei myöskään Makedonian kysymystä saada tyydyttävällä tavalla ratkaistuksi ja välit Bulgariiaan pysyvät kireinä siitä huolimatta, että kummassakin maassa, myöskin Jugoslaviassa - Nintchitch itse sanoi sen minulle - on henkilöitä, jotka toivovat kaikkien Balkanin slaavien yhtymistä yhdeksi valtakunnaksi.

Unkarin ja Jugoslavian läheneminen on tapahtunut niiden kahden suurvallan, Englannin ja Italian, myötävaikutuksella, joilla täällä on suurin vaikutus. Sekä Englanti että Italia ovat rauhanteon jälkeen lähentyneet Unkaria, sillävälin kuin Ranska politiikassaan on kannattanut Pientä Ententea. Mikäli ulkoasiainministerin lähin mies, kreivi

Khuen-Héderväry minulle kertoi, olisivat Italian ja Englannin tšekäläiset lähettiläät ottaneet alotteekin tapahtuneeseen lähenemiseen. Paitsi poliittisia intressejä on Englannilla Unkarissa huomattavia taloudellisia etuja valvottavana. Englantilaiset ovat sijoittaneet suuria pääomia unkarilaisiin yrityksiin. Suomessakin tunnettu Sir William Good, joka toimi Hooverin apulaisena tämän ollessa elintarvekomissaarina, asuu pysyvästi Budapestissa englantilaisten rhamiespiirien edustajana.

Italia haluaa Jugoslaviaa ja Unkaria toisinaan lähentössään samalla vahvistaa omaa poliittista vaikutustaan Balkanilla. Sitäpaitsi toivoo se täten voivansa estää Itävallan liittymistä Saksaan. Unkarille ei taloudellisesti olisi eduksi, jos Saksan valtakunta olisi sen länsirajana. Hankkiessaan Unkarille muita ystäviä koettaa Italia heikentää sen riippuvaisuutta Saksasta. Osoituksena siitä, miten suuressa määrässä "Anschluss"-kysymys kiinnittää Mussolinin mieltä ja miten hän kaikkia keinoja käyttämällä haluaisi estää Itävallan liittymistä Saksaan, vain mainita Italian Belgradissa olevan lähettilään kertoneen minulle

Mussolinin halunneen Wieniä kansainliiton sijaksi Genèven asemasta. Itävalta voitaisiin silloin julistaa alituisesti puolueettomaksi valtioksi ja täten tehtäisiin loppu kaikista "Anschluss"-hankkeista.

Budapestissa, marrask. 9 päivänä 1926.

H. G. Ideman
fta
S. H. Falin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

U.a. Asiamiehittäjä Palinin rap. no XVIII

Köpenhamina

9/11-26.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Marrask. 10 p:nä 1926.

N:o 1861

ULKOASIAINMINISTERI		
No 38/148 Sai D. D 26		
13/11-26	fo	Litt.
ASIA	OSASTO	ASIA
5.	EB	

Herra Ministeri.

Täten saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini N:o XVII, joka koskee nykyistä sisäpoliittista tilannetta Tanskassa.

Suvaitkaa, Herra Ministeri, vastaanottaa erinomaisimman kunnioitukseni vakuutukset.

E. Hj. Fain

Herra Ulkoasiainministeri

Professori E. N. Setälä.

H e l s i n k i .

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINIST

38/148 Sal. D. 26

12/11-26

10

Liit.

OSASTO

ASIA

5

C8

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. Asiainhoitajan Palinin raportti No. 17.

Marraskuun 9 p:ltä 1926.

Nykyinen sisäpoliittinen tilanne Tanskassa. Kuten sähkösanomissani N:ot 154 ja 155 ilmoitin, on Tanskassa syntynyt ankara sisäpoliittinen kriisi sen johdosta, että hallituksen valtiopäiville jättämä esitys laiksi, joka tarkoitti maassa vallitsevan taloudellisen pulatilanteen aiheuttamien vaikeuksien helpottamista ja torjumista, kansankäräjillä marraskuun 6 päivänä tuli hyljätynsä sen kautta että hallitusta tähän saakka kannattanut Radikale-puoluekin äänesti sitä vastaan. Hallitus oli tehnyt tämän lakiehdotuksensa hyväksymisen ainakin pääkohdittain kabinettikysymykseksi. Sen tullessa kumminkin melkein kaikissa kohdissa hyljätynsä, ilmeni, että hallitus oli menettänyt parlamentaarisen pohjansa. Hallituksen oli siis tämän jälkeen joko erottava tahi julistettava kansankäräjät hajoitetuksi ja määrättävä uudet vaalit toimitettaviksi. Katsoen niihin suuriin vaikeuksiin, jotka valtiopäivien nykyinen kokoonpano tarjoaa hallituksen muodostamiselle, päätti hallitus uusien vaalien kautta yrittää saada tilanteen selvitetyksi.

Noin vuosi sitten lähettämässäni raportissa

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

No. 11, marraskuun 12 päivältä 1925, alleviivasin sen merkillepantavan ja yhä selvemäksi käyvän laimentumisen, joka mielestäni jo silloin oli havaittavissa sosiaalidemokraattisen hallituspuolueen ja hallitusta virallisesti kannattavan Radikale-puolueen välisissä suhteissa. Näitten puolueitten välillä nyttemmin tapahtunut julkinen välirikko, niiden noin 20 vuotta kestäneen ja sinä aikana Tanskan koko sisäpolitiikkaa määrävästi leimanneen yhteistyön loppu häämöitti jo silloin. Katsoen tähän ja ottaen toiselta puolen huomioon Konservative- ja Venstre-puolueiden välisen siihenastisen yhteisymmärryksen yhä ilmeisemmäksi käyneen huonontumisen, luulin jo yllämainittuna ajankohtana voivani julkilausua, että tuleva sisäpoliittinen kehitys Tanskassa tulisi kulkemaan Venstre- ja Radikale-puolueitten välillä tapahtuvan lähentelemisen merkeissä. Tämä kehitys onkin kuluvan vuoden aikana käynyt yhä selvemäksi havaittavaksi. Sekä talous- että sosiaali-politiikan aloilla voidaan Radikale- ja Venstre-puolueilla sanoa olevan suunnilleen samat ohjelmat. Ainoastaan sotilas-poliittisella alalla jatkuu vielä heidän aikaisempi vastakkaisuutensa. Heidän käsityksensä Tanskan eduista ja velvollisuuksista tällä alalla ovat vielä myönnettävät olevan periaatteellisesti toisistaan sangen eroavia, kuten aikai-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

semmistä tätä asiaa koskevista raporteistani selviää. Aina-
kin on puoluejohtajain virallisten selitysten mukaan niin
asian laita. Jos vaan nämä selitykset otetaan huomioon,
tuntuikin aivan mahdottomalta kuvitella sitä pohjaa, jolle
Radikale- ja Venstre-puolueiden välinen yhteisymmärrys tässä
kysymyksessä olisi rakennettava. Kumminkin olen vakuutettu
siitä, että - aikaisemmin tai myöhemmin - tämä yhteisym-
märrys tulee olemaan aikaansaatu, ja että sen perustana
tulee olemaan aseistuksen supistamislaki, joka ei paljoa
tule eroamaan Radikale-puolueen valtiopäivien viime istunto-
kaudella esittämästä ja silloin kansankäräjillä hyväksytyk-
si tulleesta ehdotuksesta, minkä sisällyksestä tein selkoa
raportissani No. 3, huhtikuun 3 päivältä 1925, Epäilemättä
tulee tämä tietämään Venstre-puolueen sekä vaikean että
räikeän täyskäännöksen, ja selvää on, että monet, etenkin
puolueen vanhemmat jäsenet ja tähänastiset johtajat, voimien-
sa mukaan vastustavat sitä. Saamieni tietojen mukaan käy-
däänkin tätä nykyä Venstre-puolueessa ankaraa kamppailua
näiden kahden vastakkaisen suunnan välillä. Mutta monet
merkit näyttävät minusta viittaavan siihen, että ne piirit
Venstre-puolueessa, jotka tavoittelevat yhteisymmärrystä ra-

dikaalien kanssa aseistariisumiskysymyksessä tulevat pääsemään voitolle - joskin vaikeata on sanoa tuleeko tämä tapahtumaan jo tänä vuonna tai vasta jonkun ajan kulu-
tua. Väilitystuomiosopimuksen tultua solmituksi Saksan kans-
sa ja Saksan tultua Kansainliiton jäseneksi on etenkin
Venstren maaseutulehdissä lukuisia lausuntoja julaistu, jot-
ka selvästi osoittavat, että puolueen lähentelemistä ta-
voittelevat piirit ovat saavuttamaisillaan sen voiman ja
aseman, että ne ehkä piankin voivat määrätä puolueen vi-
rallisen politiikan. Lienee epäilemätön tosiseikka - sii-
tä olen saanut lukemattomia vahvistuksia - että hämmäs-
tyttävän laajoissa ja eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvissa
piireissä se käsitys yhä enemmän ja enemmän on päässyt
voitolle, että Tanskan nykyinen puolustusjärjestelmä ei
vastaa niitä vaatimuksia, jotka todelliselle, tarkoitus-
taan vastaavalle maanpuolustusvälikappaleelle on asetetta-
va. Päinvastoin se siis - tarjoamatta tehokasta suoje-
lusta - lisää valtakunnan sotilaallisia vaara-momentteja,
ja, asian näin ollen, ei ainoastaan turhaan, vaan suo-
rastaan maan vahingoksi maksaa veronmaksajille miljooneja.
Ja mitä ankarammii ja vakavammin deflation aikaansaama
pulatilanne rasittaa maan taloudellista elämää, sitä hou-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

kuttelevammalta tuntuu tietysti mahdollisuus päästä verol-
tushelpoituksiin tähän asti verrattain suurten sotilasme-
nojen supistamisella. Etenkin lienee tämä katsantokanta
päässyt vallalle Tanskan talonpoikaispiirien keskuudessa,
joihin Venstren lukuisimmat valitsijat kuuluvat. Puolue-
johto tulee nolens volens pakoitetuksi ottamaan tämän
valitsijapiireissä vallitsevan katsantokannan huomioon.

Tähän asti on Venstre-puolueen vanha johtaja
Neergaard jyrkästi vastustanut kaikkia myönnytyksiä armei-
jan lakkauttamiskysymyksessä. Sitä merkillisempi on hänen
äskettäin eräälle radikaaliselle sanomalehdentoimittajalle
N. Blædel'ille antama haastattelunsa, joka on herättänyt
suurta huomiota ulkomaillakin, ja jossa Neergaard erittäin
varovaisin sanoin julkilausuu Venstre-puolueen nykyisen
kannan puolustuskysymyksessä, ja josta se, joka tuntee hä-
nen aikaisemmat lausuntonsa, ei voi olla saamatta sitä
vaikutusta, että Venstre- ja Radikale-puolueitten välinen
lähenteleminen myöskin sotilaspolitiikan alalla todella
edistyy edistymistään.

Radikale-puolueen taholla ollaan tietysti yleen-
sä - joskin epäilemättä tässäkin puolueessa eri suuntia
kamppailee keskenään - valmiita tähän lähentelemiseen. Huo-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

mattavampia muutoksia puolueen kannanotossa maan suuriin kysymyksiin nähden ei tulisi kysymykseen, koska ne, kuten yllä on esitetty, olosuhteiden pakosta jäävät Venstren asiaksi. Toiselta puolen pakottaa radikaalien ja sosialistien välillä nyttemmin tapahtunut välirikko radikaaleja hakemaan lähentelemistä johonkin muuhun puolueeseen - ja mikään muu kuin Venstre ei voine tulla kysymykseen.

Mikäli minä näitä suhteita tunnen, olisin halukas väittämään, että eräät henkilökysymykset tätä nykyä muodostavat ehkä suuremmat, tai ainakin yhtä suuret esteet Venstre- ja Radikale-puolueitten yhteisymmärrykselle kuin asialliset näkökohdat. Venstre-puolueen taholla pelättäneen näet, että sen ja Radikale-puolueen yhteistoiminnassa radikaaliset tulisivat ottaman johdon käsiinsä, syystä että, vaikka tätä puoluetta ehkä syylläkin voi kutsua opportunistien ja leipäpolitikoitsijoiden puolueeksi, siinä kumminkin epäilemättä suuremmassa määrin löytyy todellisia poliittisia johtajakykyjä, kuten Ove Rode, Bertil Dahlgaard, Zahle, kuin Venstre-puolueessa, jossa vanhat johtajat ja aikoinaan kyllä etevät miehet, kuten J.C. Christensen ja Klaus Berntsen, niin kauan ja yksivaltaisesti hallitsivat puoluetta, että nuoremmat voimat jyrkästi pidettiin syr-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

jässä, pääsemättä kehittämään taitojaan. Paitsi nykyistä johtajaa Neergaardia, joka on sangen tunnontarkka ja luotettava henkilö, mutta ei suinkaan mikään johtajaluonne, ja sitäpaitsi jo vanha, löytyy puolueessa vaan toisen luokan voimia, kuten Slebsager, Kragh, Moltesen j.n.e. Näistä on kai Kragh etevin ja sitä paitsi se, joka tietäkseni tarmokkaimmin ajaa lähentelemispolitiikkaa, epäilemättä toivoen tulevassa yhteistoiminnassa saavansa ministerisalkun. Missään tapauksessa en usko, että edes pelko radikaalisten ylivallasta ajan pitkää voi estää sitä Venstre- ja Radikale-puolueitten välillä tapahtuvaa lähentelemistä ja yhteistoimintaa, joka luullakseni tulee muodostamaan Tanskan sisäpolitiikan aikaisemmin tai myöhemmin tapahtuvan selkenemisen - selkeneminen, jonka välttämättömyys juuri näinä päivinä on käynyt sangen aktuaaliseksi, sosialistien ja radikaalisten välillä tapahtuneen avoimen, sisäpoliittista tilannetta erikoisen mutkikkaaksi tekevän välirikon johdosta.

Heti valtiopäivien kokoonnuttua viime lokakuun alkupuoliskolla havaittiin, että sosialistisen hallituksen ja sen radikaalisen kannatuspuolueen koossapysyminen oli vielä huonompaa kuin mitä oli otaksuttu. Tämä ilmeni jo

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

pääministerin jättäessä valtiopäiville hallituksen yllämainitun ehdotuksen laiksi, joka tarkoitti maassa vallitsevan pula-ajan seurausten helpottamista. Tämä "pula-apulaki" (Krisevernslov) oli sangen upiuhkeasti suunniteltu (oheelliitan sen tähän). Samalla oli sillä silmäänpistävän sosialistinen leima. Sen mukaan olisi yhteensä n. 120 miljoonaa kruunua annettava maan elinkeinoelämän avustamiseksi. Noin 15 miljoonaa olisi annettava suoranaisin avustuksina nykyisen pulakauden tähden huonosti menestyville teollisuuslaitoksille työläisten tähänastisen palkkatason ylläpitämiseksi. Jäännös jaettaisiin osaksi lainoina, osaksi laina-takauksina, osaksi vientikredittinä j.n.e. Rahat suoranaisiin avustuksiin olisivat hankittavat suurten pääomien tuntuvan verottamisen kautta. Tämä lakiehdotus kohasi heti sen ensi käsittelyssä valtiopäivillä ei ainoastaan oppositioni-puolueitten, Konservative- ja Venstre-puolueitten, vaan myöskin Radikale-puolueen taholta mitä ankarinta arvostelua ja vastarintaa, etenkin mitä suoranaisiin avustuksiin ja uuteen omaisuusveroon tulee. Kaikki kolme puoluetta esittivät niitä vastaan sellaisia epäilyksiä ja sellaisia muutosvaatimuksia, että heti kävi selväksi, etteivät ainakaan nämä lakiehdotuksen kohdat tulisi

hyväksytyksi hallituksen esityksen mukaan. Radikaalit esiintyivät tässä tilaisuudessa yhtä epävästi kuin vastustuspuolueetkin, mikä tietenkin herätti mitä suurinta huomiota. Tämä kritiikin ja vastarinnan yksimielisyys loi kriittillisen poliittisen tilanteen: radikaalit kieltäytyivät ilmeisesti antamasta hallitukselle välttämätöntä kannatustaan tässä tärkeässä asiassa! Ilmeisesti suuttuneena siitä ilmoitti Stauning: " Ministeriet er villigt til Forhandling, men de to væsentlige Led i hele Forslaget, nemlig Tilskudet til Industrien og Kriseafgiften paa de store, passive Formuer, kan ikke bortamputeres af Forslaget. Hvad Følgen i saa Fald bliver, kan Rigsdagen sikkert tænke sig til." Tämän oraakkelifilauseen jälkeen lähetettiin lakiehdotus sääntöjen mukaan käsiteltäväksi erikoisessa valiokunnassa, jossa se ei kumminkaan ehtinyt tulla käsittelyn alaiseksi ennenkuin kansankäräjillä sattui erinomaisen jyrkkä yhteentörmäys pääministerin ja radikaalien johtajan Ove Roden välillä. Syy siihen oli verrattain toisarvoinen ja oikeastaan historiallista laatua: se koski radikaalien suhtautumista viimevuotiseen valtaistuinpuheeseen, jossa kruunun pariteetti määrättiin

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Tanskan valuuttapolitiikan lopulliseksi päämääräksi. Mutta tämä yhteentörmäys oli mitä suurimmassa määrin symptomaattinen. Se osoitti mitä selvimmin, että erinomaisen vakava välien kiristyminen vallitsi radikaalien ja sosialistien välillä, joiden yhteistoiminta kuitenkin on Stauningin hallituksen olemassaolon edellytys, sekä että puoluejohtajat Stauning ja Rode henkilökohtaisesti katselevat toisiaan epäluulolla, ärsytyksellä, jopa vihamielisyydelläkin. Kun hallituksen päämies tarjoutuu valallaan vahvistamaan väitteensä, minkä kannatuspuolueen johtaja väittää täydellisesti valheelliseksi - niin tuntuu yhteistyön jatkuminen mahdottomalta. Tilannetta pidettiinkin selvänä: sosialistien ja radikaalien välirikko katsottiin lopulliseksi, ja hallitus siis menettäneeksi parlamentaarisen pohjansa, josta välttämättömänä seurauksena taasen olisi joko hallituksen eroaminen tahi kansankäräjien hajoittaminen ja uudet vaalit.

Tietenkään tämän poliittisen kriisin ulkonaisena perustana kumminkaan ei tulisi olemaan sanottu henkilökohtainen yhteentörmäys, vaan pula-apulain kohtalo. Stauning teki sen hyväksymisen kabinettikysymykseksi. Joko

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

oli se pääkohdittain hyväksyttävä tai - - ! Nyt ru-
pesivat radikaalit yht'äkkiä katumaan rohkeuttaan! He il-
moittivat ehdotuksen käsittelyssä valiokunnassa olevansa
valmiit mitä suurimpiin myönnytyksiin uhkaavan poliitti-
sen pulan välttämiseksi. Mikä oli syynä tähän jyrkkään
ja noloon täyskäännökseen? Epäilemättä se, että Venstre-
ja Radikale-puolueitten välinen lähenteleminen ei vielä
ollut niin pitkälle edistynyt, että todellista yhteis-
toimintaa vaalitaistelussa ja sittemmin kai tapahtuvassa
uuden hallituksen muodostamisessa vielä olisi ollut mah-
dollista luoda heidän välillään. Myöntää täytyy myöskin,
että houkuttelevalta ei liene tuntunut radikaaleista ku-
vitella itseään yksinseisovaksi vaalitaistelussa, sen po-
litiikan leimaamina, jota he viime vuosina sosialistien
kannatuspuolueena olivat harjoittaneet. Sen takia teki-
vätkin he kaiken voitavansa ylläpitääkseen status quo'n
ja "yhteistyön" sosialistien kanssa ainakin vielä jok-
sikin lyhyemmäksi ajaksi, voidakseen sen kuluessa lop-
puun suorittaa lähentelemisen Venstre-puolueeseen. Mutta
radikaalien kaikki myönnytykset olivat turhia. Kokonaan
kapituloimatta he eivät voineet taivuttaa sosialisteja

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

kompromissiin. Hallitus oli, hyvin käsittäen radikaalien
aikomukset, ilmeisesti lopullisesti päättänyt vedota vaa-
leihin. Nämähän tulisivat joko vahvistamaan sosialistien
asemaa valtiopäivillä ja siten mahdollistuttamaan halli-
tuksen ryhtymisen ohjelmansa toteuttamiseen uusin voimin,
tahi vastakkaisessa tapauksessa vapauttamaan hallituksen
sen nykyisestä vaikeasta asemasta kaikkine niine taak-
koineen, joilla tuleva talvi uhkaa: viikko viikolta
kasvava työttömyys, yhä vakavamaksi käyvä pakko lopul-
lisesti järjestää Landmandsbankeinin asema, tyytymättömyys
ja levottomuus Etelä-Jyllannissa, ammattiliittojen yhä
kasvava tyytymättömyys ministeriön saamattomuuteen j.n.e.
Tämän johdosta olivat radikaalien kaikki kompromissi-
yritykset kokonaan toivottomat. Lopuksi ymmärtäen tämän
peruuttivat he valiokunnassa esittämänsä välitysehdotuk-
set. Seurauksena tästä oli, että pula-apulain toisessa
käsittelyssä kansankäräjillä kuluvan marraskuun 6 päi-
vänä hyljättiin hallituksen esitys 86 äänellä 54 vas-
taan (5 edustajaa ei ollut läsnä tahi ei äänestänyt).
Tämä äänestys osoitti, että Radikale-puolue oli kieltäy-
tynyt enään antamasta hallitukselle sitä kannatusta, jo-
ka oli sen muodostamisen perustana v. 1924. Stauningin

hallitus oli siis menettänyt parlamentaarisen pohjansa, se oli 2 1/2 vuoden hallitusajan jälkeen kukistunut. Tämän jälkeen se ei kumminkaan eronnut, vaan hankki yllä esittämästäni syystä kuninkaalta määräyksen kansankäräjien hajottamiseen, lukien ensitulevan joulukuun 1 päivästä, ja uusien vaalien toimittamiseen joulukuun 2 päivänä.

20 vuotta kestänyt yhteistoiminta radikaalien ja sosialistien välillä, jolla näinä vuosina on ollut niin määrävä vaikutus Tanskan sisäpoliittiseen kehitykseen, oli siis särkynyt. Jo kauan on - kuten tämän raporttini alussa alleviivasin - ollut selvänä, että radikaalien ja sosialistien välisen yhteistyön loppu on ollut vain ajankysymys. Nämä puolueet ovat keskenään liian erilaisia sekä luonteessaan että päämäärinsä nähden. Niinkauan kuin he yhdessä muodostivat oppositionin kävi kaikki hyvin. Niinkään - joskaan ei aivan yhtä hyvin - niin kauan kuin radikaalit muodostivat hallituksen ja sosialistit olivat heidän kannatuspuolueensa valtiopäivillä. Mutta sosialistien muodostettua hallituksen - hallituksen, joka tahtoi ajaa so-

sialistista luokkapolitiikkaa, kävi yhteisymmärrys yhä vaikeammaksi, ja vihdoin koitti hetki, jolloin radikaalit eivät enää voineet seurata mukana.

Sisäpoliittinen baromeeteri Tanskassa oli jo kauan osoittanut levottomuutta atmosfäärissä. Räjähdyksiä odotettiin. Mutta että se tapahtui nyt jo, oli varmasti yllätys. Ja monet merkit viittaavat siihen - kuten yllä jo alleviivasin - että se tuli liian varhain siihen kysymykseen katsoen, joka mielestäni on päivän tanskalaisen sisäpolitiikan ydin: Venstre- ja Radikalepuolueitten lähenteleminen ja yhteisymmärrys. Kyseenalaiselta näyttää näet, onko tämä Venstre- ja Radikalepuolueitten lähenteleminen jo niin pitkälle kehittynyt, että ne ovat valmiit - joskaan ei yhteisymmärrykseen vaalitaistelussa - niin ainakin yhteistoimintaan uusien valtiopäivien kokoonnuttua luultavasti tapahtuvassa uuden hallituksen muodostamisessa? Tähän kysymykseen on tätä nykyä sivulliselle suorastaan mahdotonta varmuudella vastata. Tämä tekee tilanteen niin sekavaksi; se tekee melkein mahdottomaksi ennustaa mitään vaalien tuloksesta sekä siitä hallituksesta, joka niiden kokoonnuttua tulee muodostettavaksi. Maakäräjillähän on Venstre-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ja Radikale-puolueilla enemmistö. Jos vaalien tuloksena tulee olemaan näiden puolueiden enemmistö kansankäräjilläkin, niin olisin, kuten ylläesitetystä selvinnee, taipuvainen uskomaan, että todellisen yhteisymmärryksen ja toiminnan pian voisi saada luoduksi Venstre- ja Radikalepuolueitten välillä. Mutta varmana ei tätä voi pitää - asiahan ei vielä tunnu aivan kypsältä. Ja vielä epävarmempaa on, tulevatko vaalit lainkaan näille puolueille tuottamaan enemmistön. On, kuten juuri huomautin, tällä hetkellä suorastaan mahdotonta ennustaa varmuudella mitään vaalien tuloksista. Toivottakoon vaan, että niiden tuloksena tulee olemaan nykyisiä toiminta-voimaisemmat valtiopäivät, jotka voivat muodostaa vahvan ja taitavan hallituksen. Sillä suuret ja voimia ja taitoa vaativat ovat ne tehtävät, jotka uutta hallitusta odottavat.

Köpenhaminassa, marraskuun 9 p:nä 1926.

E. H. Laune

(Fremsat i Folketinget den 14. Oktober 1926).

Forslag til Lov

om

Støtte for dansk Erhvervsliv.

§ 1.

Til Støtte for Erhvervslivet bemyndiges Regeringen til — hvor ikke andet er fastsat, for Tiden indtil den 1. April 1928 — at iværksætte de i de efterfølgende Paragraffer angivne midlertidige Foranstaltninger.

Afsnit I.

Industri og Haandværk, Søfart m. v.

§ 2.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan indenfor et samlet Beløb af 8 Mill. Kr. (herunder indbefattet de ved Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 tidligere til Raadighed stillede 4 Mill. Kr.) yde Laan til Erhvervsvirksomheder, der er vanskeligt stillede som Følge af udenlandsk Konkurrence eller andre ekstraordinære Forhold, naar Opretholdelse eller Udvidelse af Virksomhedernes Beskæftigelse herigennem antages at kunne opnaas.

Laanene ydes og Midlerne hertil tilvejebringes i Overensstemmelse med de i nævnte Lov af 31. Marts 1926 fastsatte Regler.

§ 3.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan indenfor et samlet Beløb af 20 Mill. Kr. yde Garanti for Laan, der optages af Erhvervsvirksomheder med det Formaal for Øje at indføre forbedret Teknik, hensigtsmæssige Omlægninger af Driften, eventuelt i Forbindelse med velunderbyggede Koncentrationer, o. l. Garantien ydes fortrinsvis for bestaaende Virksomheder, men kan dog ogsaa indenfor et Beløb af 5 Mill. Kr. ydes for nye Virksomheder, forsaavidt disse skønnes at frembyde et forsvarligt Grundlag for Optagelse af nye Fabrikationer her i Landet eller af Fabrikationer, der ikke kan antages at ville paaføre bestaaende danske Virksomheder en usund Konkurrence. Indenfor Garantien Beløb er Ministeren beføjet til at bistaa de laansøgende Virksomheder med Hensyn til Tilvejebringelsen af den nødvendige Kapital.

Garantierne ydes efter Forhandling med de interesserede Erhvervsorganisationer.

§ 4.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan indenfor et Beløb af 40 Mill. Kr. (heri indbefattet tidligere Bemyndigelser til Ydelse af Eksportkredit) støtte Eksporten af danske Produkter ved Ydelse af Garanti for Eksportørers Tratter og for Tab ved Udsendelse af Varer i Konsignation m. v. Garanti kan efter Omstændighederne allerede ydes under Forberedelserne til Eksporten, ligesom Ministeren er bemyndiget til indenfor Garantens Beløb at bistaa de laansøgende Virksomheder med Hensyn til Tilvejebringelsen af den nødvendige Kapital.

§ 5.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan indenfor et Beløb af $\frac{1}{4}$ Mill. Kr. yde Støtte til Undersøgelse af nye Afsætningsmuligheder for danske Produkter og til Propaganda for Afsætningen af disse Produkter under de forskellige Former, hvorunder dette kan ske (Udsendelse eller Oprettelse af Konsignations- og Prøvelagre, Demonstrationer af Produkternes Egenskaber i Brug, Deltagelse i eller Iværksættelse af særlige Udstillinger, Foranledning af Studiebesøg her i Landet og Udsendelse af egnede Reklamer m. v.), til Ydelse af teknisk og kommerciel Vejledning samt til Iværksættelse eller Fuldførelse af særlige Forsøg og Prøver, alt forsaavidt de paagældende Foranstaltninger kan antages at være egnede til at skabe nye Erhvervs- og Beskæftigelsesmuligheder, som uden saadan Støtte ikke vilde opnaas.

§ 6.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan til Opretholdelse eller Udvidelse af Beskæftigelsen i Erhverv eller Fag, der som Følge af udenlandsk Konkurrence eller andre ekstraordinære Forhold er ramt af en omfattende Arbejdsløshed, indenfor et samlet Beløb af 15 Mill. Kr. yde Tilskud til vedkommende Erhverv, Fag, Branche eller Enkeltvirksomhed, forsaavidt der herved skønnes at opnaas Udsigt til en til Tilskudet svarende Forøgelse af Beskæftigelsen, der ellers ikke vilde naas. Den nærmere Fordeling af bevilgede Tilskud sker efter Ministerens Bestemmelse gennem de interesserede Organisationer.

Tilskudet kan stilles i Forhold til Antallet af de Arbejdere, der paa Grundlag af Tilskudet sættes eller holdes i Arbejde, til det samlede Antal af beskæftigede Arbejdere i vedkommende Erhverv, Fag, Branche eller Virksomhed, eller paa anden tilsvarende Maade, dog at Tilskudet sammenlagt sædvanlig ikke maa overstige 2 Kr. pr. Normalarbejdsdag for de Arbejdere, der paa Grundlag af Tilskudet sættes eller holdes i Arbejde. Saafremt der til Arbejdet aldeles overvejende anvendes Materialer, der tilvirkes her i Landet, eller hvor andre særlige Omstændigheder taler derfor, kan Tilskudet dog forhøjes til 3 Kr. pr. Normalarbejdsdag.

Nærmere Bestemmelser angaaende Vilkaar for Tilskuds Ydelse med Hensyn til de paagældende Fags eller Virksomheders Udbytteudbetaling, Prisberegning m. v. vil være at fastsætte efter Samraad med det i § 8 nævnte Raad.

§ 7.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart kan til Virksomheder, der foretager Foranstaltninger af den i § 3 nævnte Art, indenfor et samlet Beløb af 2 Mill. Kr. yde et Tilskud paa indtil 20 pCt. af Anskaffelsesprisen for Maskiner, Redskaber og Materialer, naar disse aldeles overvejende er tilvirket her i Landet, og Forholdene iøvrigt skønnes at gøre det betydningsfuldt for Beskæftigelsen indenfor dansk Erhvervsliv, at disse Leverancer sikres dansk Erhvervsvirksomhed, og dette ellers ikke vilde kunne ske.

§ 8.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart nedsætter efter Forhandling med Erhvervenes Organisationer indenfor Arbejdsgivere og Arbejdere et Raad, bestaaende af Repræsentanter for disse Organisationer og for saadanne andre Interesser, som skønnes at burde repræsenteres.

Raadets Opgave er at bistaa Ministeren for Industri, Handel og Søfart med Hensyn til Iværksættelsen af de i §§ 6 og 7 omhandlede Foranstaltninger til midlertidig Støtte for dansk Erhvervsliv samt at følge Udviklingen og overvaage Mulighederne for paa anden Maade at støtte og opnaa Fremgang for Erhvervslivet under de forhaandenværende Vanskeligheder.

De nærmere Regler for Raadets Virksomhed fastsættes af Ministeren for Industri, Handel og Søfart.

De med Raadets Virksomhed forbundne Udgifter bevilges paa Finansloven.

§ 9.

Bestemmelsen i § 1³, næstsidste Stykke, i Loven om Indkomst- og Formueskat Staten af 10. April 1922, hvorefter der i visse Tilfælde gives Selskaber Nedsættelse i Indkomstskatten med $\frac{1}{4}$, ændres for Skatteaaret 1927—28 saaledes, at Nedsættelsen for dette Skatteaar gives med Halvdelen.

§ 10.

De i Henhold til Lovens Afsnit I ydede Laan eller Garantier skal afvikles inden den 1. April 1933, medmindre Tilslutning fra Rigsdagens Finansudvalg til Afgørelser herfra maatte foreligge.

Afsnit II.

Landbrug.

§ 11.

Landbrugsministeren kan indenfor et samlet Beløb af 10 Mill. Kr. yde Laan og Tilskud til Grundforbedringsarbejder, saaledes at $\frac{4}{5}$ af det til de enkelte Arbejder bevilgede Beløb ydes som Laan, Resten som Tilskud.

Af de bevilgede 10 Mill. Kr. kan saa stort et Beløb, som Landbrugsministeren finder formaalstjenligt, anvendes til de i Lov Nr. 73 af 31. Marts 1926 ommeldte Grundforbedringsarbejder efter de i samme Lov givne Regler, dog at det til de enkelte Arbejder bevilgede Maksimumsbeløb fastsættes til 5 000 Kr., hvoraf altsaa 4 000 Kr. ydes som Laan, 1 000 Kr. som Tilskud.

Samtidig ændres Lov Nr. 73 af 31. Marts 1926 om Grundforbedringslaan saaledes, at $\frac{1}{5}$ af de til de enkelte Arbejder bevilgede Beløb ydes som Tilskud og Resten som Laan.

Resten af den bevilgede Sum anvendes som Laan og Tilskud efter det i denne Paragrafs 1. Stk. fastsatte Forhold til Kommuner til Gennemførelsen af større Afvandsingsarbejder eller til Selskaber, der har til Formaal at foretage Afvanding, Mergling eller Nykultur af Medlemmernes Jorder, og hvis Medlemmer hæfter solidarisk. Disse Laan forrentes med 5 pCt. p. a. og afdrages i Løbet af 10 Aar med $\frac{1}{10}$ aarligt.

Indenrigsministeriets eller Amsraadets Samtykke udkræves ikke til de i denne Lov og Lov Nr. 73 af 31. Marts 1926 omhandlede Kommunegarantier eller Kommunelaan.

§ 12.

Forsaavidt der som Følge af Udlaan til Medlemmer af Driftslaaneforeninger for mindre Jordbrugere, jfr. Lov Nr. 62 af 18. Marts 1925 om Begunstigelser for saadanne Foreninger, ved Slutningen af Regnskabsaarene 1926—27 og 1927—28 fremkommer Underskud, bæres uanset de i Vedtægterne indeholdte Bestemmelser Halvdelen af det Underskud, der hidrører fra Tab paa Udlaan til Medlemmer, af Stats-Laanefonden eller Statskassen og udbetales kontant til Foreningen eller afskrives paa Gælden til Stats-Laanefonden efter Finansministerens nærmere Bestemmelse. Iøvrigt fordeles og indkræves Underskudet hos Medlemmerne efter nærmere i Vedtægterne fastsatte Regler.

I det af nærværende Lov omfattede Tidsrum kan der til Driftslaaneforeningerne ydes Laan af samme Størrelse som den tegnede Garantikapital, jfr. fornævnte Lovs § 2, Litra b. Laanene, hvis Størrelse iøvrigt fastsættes af Landbrugsministeren, er afdragsfri i et Aar og afdrages derefter med $\frac{1}{10}$ aarlig. For de i December Termin 1926—Juni Termin 1928 forfaldne Renteydelser nedsættes Renten til $3\frac{1}{2}$ pCt. aarlig.

§ 13.

Der ydes Husmænd, som af Statskassen, Stats-Laanefonden eller Jordfonden har erholdt Laan i Henhold til Bestemmelserne i Lov Nr. 323 af 22. Juni 1917 om Oprettelse af Husmandsbrug og Lovene Nr. 537 om Afhændelse af de til Præstebenbeder henlagte Jorder til Oprettelse af Husmandsbrug og Nr. 557 om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentligt Eje af 4. Oktober 1919 med Tillægslov Nr. 328 af 28. Juni 1920, Henstand med Betalingen af de i 11. December Termin 1926, 11. Juni Termin 1927, 11. December Termin 1927 og 11. Juni Termin 1928 forfaldende Afdrag paa Laanene, saaledes at Løbetiden for de paagældende Laan forlænges med en Periode svarende til det Tidsrum, hvori Henstanden ydes.

Afsnit III.

Boligbyggeri.

§ 14.

Det i § 4, 1. Stykke, i Lov Nr. 86 af 31. Marts 1926 om Støtte af Boligbyggeri fastsatte Maksimumsbeløb, 20 Mill. Kr., for Udlaan af Statsboligfondens Midler forhøjes til 27 Mill. Kr., og i samme Lovbestemmelse ændres Ordene „1. April 1927“ til „1. Februar 1927“.

Afsnit IV.

Andre Foranstaltninger til Modvirkning af Arbejdsløsheden.

§ 15.

Til Bestridelse af Udgifterne ved Arbejder, der iværksættes i Tiden mellem den 1. Oktober 1926 og 1. Juni 1927 af Kommuner eller private Institutioner, der nyder offentlig Støtte, eller undtagelsesvis, med Tilslutning af det i Lov af 4. Marts 1924 § 35, Stk. 3, Punkt c. omhandlede Nævn, andre private Institutioner eller Sammenslutninger, kan der af Socialministeren med Tilslutning af Finansministeren ydes Laan indenfor et samlet Beløb af 16 Mill. Kr., forsaavidt vedkommende Kommune eller Institution ikke selv raader over de fornødne Midler eller paa rimelige Vilkaar kan tilvejebringe dem paa anden Maade.

Laanene kan ydes til Nødhjælpsarbejder, delvise Nødhjælpsarbejder og andre Arbejder. Til Arbejder, der ikke helt eller delvis udføres som Nødhjælpsarbejder, kan der dog ikke disponeres over et større Beløb end i alt 10 Mill. Kr., og Laan til disse Arbejder kan derhos kun bevilges, naar der fra det i Lov af 4. Marts 1924 om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m. § 32, Stk. 2, nævnte stedlige Udvalg foreligger Erklæring om, at Arbejderne ikke skønnes at være egnede til Udførelse efter Reglerne for Nødhjælpsarbejder.

Ved Bevilling af disse Laan, hvorom Socialministeren træffer Bestemmelse efter Indstilling fra det i Lov af 4. Marts 1924 § 35, Stk. 3, Punkt c., omhandlede Nævn, skal der fortrinsvis tages Hensyn til, i hvilken Grad det paagældende Arbejde vil være i Stand til at afhjælpe Arbejdsløshed i den paagældende Egn.

Laanene amortiseres efter Ministerens Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde i Løbet af højst 30 Aar og forrentes med 5 pCt. p. a. af den til enhver Tid skyldige Gæld.

De af Socialministeren bevilgede Laan udredes af Statskassen. Finansministeren bemyndiges til at tilvejebringe de dertil fornødne Beløb paa den i Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 § 4 omhandlede Maade.

For Kommuners Vedkommeude vil henholdsvis Indenrigsministeriets eller vedkommende Amsraads Samtykke til Laanets Optagelse være at indhente.

Undtagelsesvis kan Laan i Henhold til nærværende Paragraf saa vel som Tilskud i Henhold til § 16 bevilges med Hensyn til Arbejder, der er iværksatte i Tiden fra 1. Juni til 1. Oktober 1926.

§ 16.

Udover det i Loven af 4. Marts 1924 § 32, Stk. 7, fastsatte Tilskud til Nedsættelse af Udgifterne til Arbejds løn ved Nødhjælpsarbejder kan der til Bestridelse af Udgifter ved Anskaffelse af Materialer til saadanne Arbejder, der iværksættes i Tidsrummet fra 1. Oktober 1926 indtil den 1. Juni 1927, ydes et Tilskud paa indtil 20 pCt. af Materialernes Anskaffelsessum, forsaavidt de er af dansk Oprindelse eller dansk Forarbejdning.

Til Udredelse af disse Tilskud stilles der af Arbejds løshedsfonden et Beløb af 1 Mill. Kr. til Raadighed. Tilskudene bevilges af Socialministeren med Tilslutning af det i Lov af 4. Marts 1924 § 35, Stk. 3, Punkt c., omhandlede Arbejdsnævn.

Saa fremt en Kommune eller privat Institution, der nyder offentlig Støtte, eller undtagelsesvis andre private Institutioner eller Sammenslutninger, finder det ønskeligt, at et Arbejde af Hensyn til Arbejds løsheds Bekæmpelse bringes til Udførelse i ovennævnte Tidsrum, uagtet det i Lov af 4. Marts 1924 § 32, Stk. 2, nævnte stedlige Udvalg skønner, at Arbejdet ikke er egnet til at udføres efter Reglerne for Nødhjælpsarbejder, kan Socialministeren efter Andragende fra vedkommende Kommune eller Institution med Tilslutning af det i fornævnte Lovs § 35, Stk. 3, Punkt c., omhandlede Arbejdsnævn til et saadant Arbejde bevilge et Tilskud til Anskaffelse af Materialer efter samme Regler, som ovenfor er fastsat med Hensyn til Nødhjælpsarbejder.

Til Udredelse af disse Tilskud stilles der af Arbejds løshedsfonden et Beløb af indtil 3 Mill. Kr. til Raadighed.

Den af foranstaaende Bestemmelser følgende Merudgift for Arbejds løshedsfonden godtgøres denne af Statskassen.

Saa fremt Arbejds løshedsfondens øvrige Udgifter til Nødhjælpsarbejder i ovennævnte Tidsrum maatte blive saa store, at der derved lægges Beslag paa en uforholdsmæssig stor Del af Fondens Formue, kan der efter Indstilling fra det ovenfor anførte Arbejdsnævn af Statskassen ydes Fondens et ekstraordinært Tilskud, der dog i Forbindelse med de efter Reglerne i nærværende Paragraf anvendte Ydelser ikke maa overstige et Beløb af i alt 4 Mill. Kr.

Afsnit V.

Ekstraordinær Kriseafgift paa Formue.

§ 17.

Skattepligtige Personer, der for Skatteaaret 1926—27 ansættes til Formueskat til Staten efter Reglerne i Lov Nr. 149 af 10. April 1922, udreder paa Grundlag af nævnte Skatteansættelse — foruden Formueskat efter nævnte Lov — en særlig Kriseafgift til Staten af den Del af den skattepligtige Formue, der overstiger 50 000 Kr.

Afgiften svares efter nedenstaaende Skala:

Af Formuer paa

over 50 000 men ikke over 100 000 svares	0 Kr. af de første 50 000 og 0,5 pCt. af Resten
— 100 000 — — — 200 000 —	250 — - - — 100 000 - 0,75 - - —
— 200 000	— 1 000 — - - — 200 000 - 1 - - —

§ 18.

I Tilfælde, hvor den skattepligtige Formue helt eller delvist bestaar i fast Ejendom, beliggende her i Landet, skal der ved Beregningen af Afgiften efter nærværende Lov gives en særlig Nedsættelse i Formuen svarende til 15 pCt. af den Værdi, hvortil den paagældende faste Ejendom er ansat ved den almindelige Formuebeskatning.

Forsaavidt den Ejendom, for hvilken saadant Fradrag gives, er erhvervet efter 1. Januar 1922 eller de til Ejendommen hørende Bygninger i deres Helhed er opført efter nævnte Tidspunkt og det derhos godtgøres, at Ejendommen siden 1. April 1926 helt eller delvist benyttes til Agerbrug, Skovbrug, Industri, Handel, Haandværk, Fabrikdrift eller anden Erhvervsvirksomhed, herunder dog ikke Udleje til Beboelse, gives der en yderligere Nedsættelse svarende til 50 pCt. af den Del af Ejendommens fornævnte Beskatningsværdi, der efter Skatteraadets Skøn falder paa nævnte Andel.

Begøring om saadan Nedsættelse indsendes skriftligt til vedkommende Skatteraad inden Udløbet af den Frist, som desangaaende bliver at fastsætte af Finansministeren, og ledsaget af Oplysning om Ejendommens Benyttelse samt om, hvor stor en Del af dens Værdi, der efter Ejerens Skøn falder paa den Del af Ejendommen, der benyttes til Erhvervsvirksomhed af den i nærværende Lovbestemmelse omhandlede Art.

Ved Fastsættelsen af det herefter afgiftspligtige Beløb afrundes Formuen nedad til det nærmeste med 100 delelige Tal, ligesom Afgiften efter nærværende Lov i alle Tilfælde afrundes nedad til hele Kronebeløb.

§ 19.

Afgiften efter nærværende Lov forfalder til Betaling henholdsvis den 2. Januar 1927 og den 1. Juli 1927 hver Gang med Halvdelen og inddrives, saafremt den ikke betaales rettidig, ved Udpantning. Hvis Forpligtelsen til at udrede Afgiften er overgaaet paa et Dødsbo, fritages det ikke for at betale Beløbet derved, at et i Boet udstedt Proklama er udløbet.

Udenlandske Personers herværende befuldmægtigede er medansvarlige for Afgiften. En Afgiftspligtig kan ikke ved at klage over Ansættelsen unddrage sig fra Forpligtelsen til i rette Tid at indbetale den ham paalignede Afgift.

§ 20.

Hvor Forholdene i ganske særlig Grad taler derfor, skal Finansministeren være bemyndiget til at nedsætte eller eftergive Afgiften efter nærværende Lov, ligesom han i Tilfælde, hvor der for en Skatteyder godtgøres at foreligge særlige Vanskeligheder med Hensyn til Udredelsen af det fulde Skattebeløb til den fastsatte Forfaldstid, kan tillade, at Beløbet betales afdragsvis.

§ 21.

Afgift, udredet efter nærværende Lov, skal ikke kunne bringes til Fradrag ved Beregning af den skattepligtige Indkomst til Skatteansættelse.

§ 22.

Finansministeren fastsætter de nærmere Regler for Afgiftens Paaligning, Opkrævning og Indbetaling i Statskassen samt om Gennemførelsen af denne Lov iøvrigt og bemyndiges til at afholde den dertil fornødne Udgift.

§ 23.

Denne Lov træder i Kraft straks.

Bemærkninger til Lovforslaget.

Antallet af de til Arbejdsanvisningskontorerne anmeldte Arbejdsløse har i de senere Maaneder været usædvanlig højt og andrager for Tiden — trods en mindre Nedgang i Løbet af September Maaned — henimod 50 000, et paa denne Aarstid over ordentlig højt Arbejdsløshedstal.

Den stedfundne Nedgang i Arbejdsløshedstallet falder sammen med en samtidig indtraadt større Stabilitet paa Valutamarkedet, ikke alene for den danske Krones Vedkommende, men ogsaa for de Møntsorter, hvis Bevægelser i den senere Tid har givet Anledning til Uro indenfor Grene af dansk Erhvervsliv. Selv om det næppe vil være unaturligt at sætte disse to Forhold i indbyrdes Forbindelse under Hensyn til den nøje Sammenhæng, der er mellem hele Valutasituationens Udvikling og Erhvervslivets nuværende Vanskeligheder, maa det dog antages, at en Del af den stedfundne Nedgang i Arbejdsløsheden skyldes Sæsonarbejde, som atter hører op, saaledes at det i høj Grad maa befrygtes, at Arbejdsløsheden i Vinterens Løb vil stige til et foruroligende Omfang — saafremt Foranstaltninger til Modgaaelse heraf ikke træffes.

For i det Omfang, hvori dette er muligt, at søge at standse Arbejdsløshedens Fremtrængen og forebygge den økonomiske og moralske Skade, Arbejdsløsheden paafører Samfundet, foreslaar Regeringen, at der stilles Midler til Raadighed ikke alene til Iværksættelse af offentlige Arbejder, men ogsaa — og navnlig — til Støtte for det private Erhvervsliv indenfor Industri og Haandværk, Søfart, Fiskeri og Landbrug, saaledes at Beskæftigelsen indenfor disse Erhverv søges opretholdt, og vanskeligt stillede Dele af Erhvervslivet søges hjulpet igennem de nuværende Vanskeligheder.

Til § 1.

Det er fundet rimeligt, hvor ikke andet er bestemt, at lade de Foranstaltninger, der foreslaas iværksat, have Gyldighed for Resten af indeværende og for det følgende Finansaar.

Afsnit I.

Til § 2.

Ved Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 stillede der for Finansaaret 1926—27 4 Mill. Kr. til Raadighed til Ydelse af Laan til

Støtte for Erhvervsvirksomheder, der er vanskeligt stillede overfor udenlandsk Konkurrence. Indtil Begyndelsen af Oktober 1926 er der indkommet Andragender om Kriselaan paa ialt ca. 6½ Mill. Kr., hvoraf der er bevilget ca. 1¾ Mill. Kr., medens Andragender til et noget mindre Beløb er afslaaet. Andragender til Beløb ialt ca. 3,1 Mill. Kr. er endnu ikke færdigbehandlet; herunder falder Henvendelser fra en Del Tekstilfabriker, hvis Andragender er skonet at burde afgøres samtidig efter Foretagelse af visse nærmere Undersøgelser.

Da de hidtil ydede Laan kan antages at have bidraget til at holde forskellige Virksomheder i Gang, som ellers rimeligvis havde maattet standse eller dog indskrænke Beskæftigelsen, og da der indenfor Dele af Erhvervslivet synes at gøre sig betydelig Interesse gældende for de paagældende Laan, er det fundet rimeligt at foreslaa Ordningen udvidet til at omfatte Finansaaret 1927—28, saaledes at det ved Loven af 31. Marts 1926 til Raadighed stillede Beløb samtidig suppleres med yderligere 4 Mill. Kr.

Under Administrationen af den nævnte Lov har det vist sig ønskeligt, at Adgangen til Ydelse af Laan ikke ganske afskæres i Tilfælde, hvor tilstedeværende Vanskeligheder skyldes andre ekstraordinære Forhold end udenlandsk Konkurrence, og en hertil sigtende Ændring er derfor foreslaaet.

Til Bistand for Erhvervsministeriet ved Ydelsen af de i Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 omhandlede Laan er der nedsat et Udvalg, i hvilket der findes Repræsentanter for Industriraadet, Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, De samvirkende Fagforbund i Danmark og Ministeriet selv; det er fremdeles Tanken at benytte dette Udvalgs Bistand ved Ydelsen af de heromhandlede Laan.

Til § 3.

Ved Siden af de i § 2 omhandlede Laan, der ydes paa de i Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 angivne Vilkaar, foreslaas det at aabne Adgang til at støtte Erhvervslivets Kreditbehov ved Ydelse af Statsgaranti for Laan, der skal anvendes til at gøre Erhvervsvirksomheder mere produktions- og konkurrenceedygtige ved Forbedring af vedkommende Virksomheders tekniske og organisatoriske Indretning, ved Specialisering og Koncentration m. v. Det maa anses for

naturligt, at netop Tider som de nuværende, hvor Virksomhederne i betydeligt Omfang ligger helt eller delvis stille, anvendes til Forbedringer af denne Art; men uden Støtte vil dette dog paa Grund af Tidernes særlige Vanskelighed og Kreditknaphed i adskillige Tilfælde næppe kunne naas. Det er fortrinsvis Tanken at støtte bestaaende Virksomheder, men Tilfælde kan dog ogsaa tænkes, hvor nye Virksomheder har en saadan Karakter og samfundsmæssig Betydning, at det vil kunne være rimeligt, at Staten muliggør Opnaaelsen af en forholdsvis billig Kredit ved Ydelse af Garanti for Laan paa nærmere Vilkaar.

Saafrømt det maatte findes ønskeligt, vil Staten paa Grundlag af Garantien kunne bistaa ved Tilvejebringelse af Laanekapital, hvad der under de nuværende kapitalfattige Tider vil kunne betyde en væsentlig Lettelse for Erhvervslivet.

I den af Socialministeriets Arbejdsudvalg i September 1926 afgivne Betænkning angaaende Foranstaltninger til Imodegaaelse af Arbejdsløsheden — Eksemplarer af Betænkningen er tilstillet Rigsdagens Medlemmer — er Tanken om Ydelse af saadanne Laan til Anlægsarbejder for private produktive Virksomheder henstillet til Overvejelse, idet Arbejdsudvalget har peget paa, at det ved Ydelse af de paagældende Laan bør iagttages:

1. at Udførelsen af det paagældende Anlægsarbejde vil muliggøre en større, bedre eller (og) billigere Produktion,
2. at det sandsynliggøres, at der er de fornødne Afsætningsmuligheder for Produkterne,
3. at det paagældende Arbejdes Udførelse vil betyde en Forøgelse af den samlede Produktion og Afsætning indenfor den paagældende Erhvervsgren og dermed forøget Beskæftigelse for Arbejderne i de Fag, som normalt søger Beskæftigelse ved de paagældende Virksomheder, og
4. at den paagældende Virksomhed ikke er i Stand til uden den heromhandlede Støtte at gennemføre det Arbejde, hvorom der er Tale.

De i Lovforslagets § 3 foreslaaede Foranstaltninger hviler paa en tilsvarende Tanke, idet Regeringen dog har ment, at det vilde være ønskeligt, at der til de omhandlede nyttige Formaal kunde ydes Erhvervslivet en væsentlig større Støtte end i Arbejdsudvalgets Betænkning anført, idet videregaaende Bestræbelser i Retning af Modernisering, Specialisering og Koncentration indenfor visse Brancher — lige-

som eventuelt Optagelse af ny, samfundsgavnlig Virksomhed — vil kunne kræve betydelige Pengemidler. Samtidig er det fundet rimeligt at overlade det til Erhvervslivet selv — med Statens Støtte — at skaffe de fornødne Laan, idet det dog er Tanken eventuelt at yde Støtten i en saadan Form, at der tilføres Landet udenlandsk Kapital til Lettelse af Pengemarkedet.

Garantierne tænkes ydet efter Forhandling med de interesserede Erhvervsorganisationer, eventuelt saaledes at Sagerne forberedes i det i Bemærkningerne til § 2 nævnte Udvalg.

Til § 4.

I de senere Aar har Staten støttet Eksporten gennem Ydelse af Eksportgarantier, idet det Beløb, hvortil Garantien maa stige, og de Formaal, hvortil den maa ydes, efterhaanden er blevet udvidet. Paa Finansloven for Finansaaret 1926—27 er Bemyndigelse givet til Ydelse af Garantier paa indtil 20 Mill. Kr., og saaledes at Støtte ydes saavel til Industri- som Landbrugs-eksport i Overensstemmelse med Regler godkendt af Folketingets Finansudvalg. Forholdene synes imidlertid at vise, at der yderligere er Brug for betydelige Beløb, idet enkelte store Leverancer, som det er af Betydning at støtte, lægger Beslag paa en væsentlig Del af det samlede Garantibeløb. Et af Erhvervsministeriet nedsat Udvalg, som gennemgaar og gør Indstilling i de paagældende Sager, har derfor ment at burde anbefale, at Garantibeløbet forhøjes fra 20 Mill. Kr. til 40 Mill. Kr. Det er Tanken ogsaa i Fremtiden at søge Finansudvalgets Tilslutning til mulige Ændringer i de hidtil fulgte Regler, ligesom det raadgivende Udvalg, i hvilket der findes Repræsentanter for Industriraadet, Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation, Landbruget, de københavnske Hovedbanker og Erhvervsministeriet, tænkes opretholdt.

I Overensstemmelse med en fornylig truffet Ordning, hvorved der sikres Eksportørerne Adgang til paa Grundlag af Eksportgarantien at rejse de for Eksporten nødvendige Penge paa rimelige Vilkaar, er det foreslaaet, at Staten kan bistaa de laansøgende Virksomheder med Hensyn til Tilvejebringelsen af den fornødne Kapital.

Gennem Statens Eksportgaranti vil der eventuelt ogsaa kunne ydes Støtte til Bestræbelser for Iværksættelse af Eksportkreditforsikring, saaledes som denne findes i forskellige Lande.

Til § 5.

I Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 § 5 bemyndigedes Ministeren for Industri, Handel og Søfart til efter Forhandling med Rigsdagens Finansudvalg at stille et ikke nærmere angivet Beløb til Raadighed til Støtte for Bestræbelser for Oparbejdelse af industriel eller haandværksmæssig Eksportvirksomhed gennem Udsendelse af Katalogmateriale, Konsulentvirksomhed o. l.

Det er Tanken at yde Støtte til disse Bestræbelser i en mere omfattende Form, og det foreslaas derfor, at der paa en noget bredere Basis end hidtil stilles et Beløb af $\frac{1}{4}$ Mill. Kr. til Raadighed til Fremme af Eksporten ad de i Paragraffen angivne Veje.

Til § 6.

Indenfor Socialministeriets Arbejdsudvalg har man, som det fremgaar af Udvalgets Betænkning, ligesom tidligere beskæftiget sig med Tanken om Ydelse af midlertidig Støtte til enkelte Industrier i Form af direkte Driftstilskud. Arbejdsudvalget peger i denne Forbindelse paa, at det muligt vilde være hensigtsmæssigt — i Stedet for Tilskud for nyantagne Arbejdere — at stille et vist større Beløb til Raadighed for vedkommende Industrier, naar der kunde skabes en vis Sikkerhed for, at der ved en saadan Støtte kunde opnaas en passende større Beskæftigelse, og saaledes at Beløbets Fordeling mellem de enkelte Virksomheder blev administreret af Industrien selv, f. Eks. gennem et Udvalg, hvori Industriens Organisationer af Arbejdsgivere og Arbejdere var ligelig repræsenterede.

I Tilslutning til denne Tanke foreslaas det i § 6 at yde nødstedte Industrier en midlertidig Støtte, der kan bidrage til at udligne de opstaaede øjeblikkelige Forrykkelser i de normale Konkurrencevilkkaar mellem danske og udenlandske Virksomheder. Tilskudene maatte ydes efter en nøjere Undersøgelse af vedkommende Industriers Forhold med Henblik paa, at den Tid, i hvilken saadan Støtte ydes, bliver benyttet til en Sanering og Modernisering af de paagældende Industriers Forhold, hvor dette maatte tiltrænges, og saaledes at den Prisnedgang, som Støtte under denne Form aabner Adgang til, i videst muligt Omfang kommer Forbrugerne til gode, saaledes som det naturligvis maa være Hensigten med denne og andre tilsvarende Foranstaltninger.

De Former, hvorunder Tilskud bedst kunde ydes, vil maaske være forskellige i de forskellige Tilfælde, men den af Arbejds-

udvalget anførte Fremgangsmaade, at Erhvervenes Organisationer, der bedst kender Forholdene, skal tage direkte Del i Uddelingen af disse Tilskud, og at Foranstaltningerne i det hele taget skal føres ud i Livet i nøje Samraad med Erhvervene selv, har Regeringens Tilslutning, idet man herved snarest naar at sætte ind paa de Punkter, hvor det tiltrænges, og hvor gode Resultater kan opnaas, medens man samtidig undgaar paa ubillig Maade at forrykke Konkurrenceforholdene mellem de enkelte Virksomheder indenfor samme Branche.

Til § 7.

Det i denne Paragraf indeholdte Forslag til Ydelse af Materialetilskud m. v. i de i § 3 omhandlede Tilfælde staar ligesom Forslaget i nævnte Paragraf i Forbindelse med det af Socialministeriets Arbejdsudvalg rejste Spørgsmaal om Ydelse til private produktive Virksomheder af en Støtte i Lighed med den, der ifølge Lov Nr. 295 af 1. December 1925 ydes til Foretagender af hel eller delvis offentlig Karakter. For at give Bestemmelserne, der for Producenterne af visse Materialer skønnes at kunne være af betydelig Interesse, en større Anvendelighed, og fordi der i Lovforslaget regnes med en længere Periode end i Arbejdsudvalgets Betænkning, er Beløbet foreslaaet sat til 2 Mill. Kr.; i Arbejdsudvalgets Betænkning henstilles til Overvejelse, at der for Tiden indtil 1. Juni 1927 stilles et Beløb af 1 Mill. Kr. til Raadighed i det angivne Øjemed.

Til § 8.

Som ovenfor anført er det Regeringens Hensigt, at de i dette Lovforslag omhandlede Støtteforanstaltninger for Erhvervslivet skal iværksættes i nøje Samraad med Erhvervene selv, saaledes som det allerede sker med Hensyn til de tilsvarende Foranstaltninger, som tidligere er iværksat. Til Drøftelse af de Hovedlinier, der skønnes at burde følges, og for at sikre den bedst mulige Overensstemmelse mellem de forskellige Foranstaltninger, der iværksættes, er det i saa Henseende fundet praktisk, at der ved Siden af de med specielle Op-gaver for Øje bestaaende Udvalg nedsættes et mere omfattende Raad, der kan bistaa ikke alene med Hensyn til Gennemførelsen af de i denne Lovs §§ 6 og 7 omhandlede Foranstaltninger, men ogsaa med Hensyn til saadanne Spørgsmaal af Betydning for Erhvervslivet, som senere maatte opstaa. Ogsaa saadanne Spørgsmaal, som ikke staar i direkte Forbindelse med Statsforanstaltninger, vil antageligt kunne komme til at

foreligge indenfor et saadant Raad og derved give Anledning til nyttige Drøftelser og Forhandlinger mellem de forskellige repræsenterede Interesser.

Til § 9.

Under Hensyn til den Betydning, der under de foreliggende Forhold maa tillægges enhver Bestræbelse for Erhvervsvirksomhedernes Konsolidering, har man anset det for formaalstjenligt midlertidigt at forøge den Skattelempelse, som efter gældende Regler gives Selskaber for deres Henlæggelser til Reservefonds, og man har derfor foreslaaet, at den lovbestemte Nedsættelse for Skatteaaret 1927—28 ændres fra $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$.

Til § 10.

Den i § 10 foreslaaede Frist for Afvikling af ydede Laan og Garantier svarer til det i Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 fastsatte Tidsrum for de dær omhandlede Laan.

Afsnit II.

Til § 11.

Fra forskellig Side indenfor Landbruget er der gentagne Gange sket Henvendelse til Landbrugsministeriet om at erholde større eller mindre Laan til Iværksættelse af Grundforbedringsarbejder, fornemlig til Mergling, Vandafledning, Oparbejdning af Mosestrækninger m. v., idet det under den forhaandenværende Kapitalknaphed har været forbundet med ikke ringe Vanskelighed for Landbruget andetsteds at skaffe sig Kapital til saadanne Formaal paa rimelige Vilkaar, saaledes at der var Haab om at kunne gennemføre disse Arbejder.

Da de paagældende Grundforbedringsarbejder er i høj Grad formaalstjenlige, det de forøger Landbrugets Produktions-evne og derved tjener det hele Samfunds Tarv, og da disse Arbejder derhos i betydeligt Omfang vil bidrage til at mildne den herskende Arbejdsløshed, har Regeringen ikke næret Betænkelighed ved at fremsætte Forslag til Anvendelse af indtil 10 Millioner Kroner som Laan og Tilskud til Grundforbedringsarbejder i Finansaarene 1926—27 og 1927—28, saaledes at $\frac{1}{5}$ af det til de enkelte Arbejder bevilgede Beløb ydes som Laan, Resten som Tilskud.

Naar man har valgt at yde $\frac{1}{5}$ som Tilskud, skyldes dette, at man herved kan gøre sig Haab om, at disse Arbejder fremmes hurtigst muligt.

Da det ikke paa Forhaand kan afgøres, hvor stort et Beløb der passende

bør anvendes til større og mindre Grundforbedringsarbejder i de 2 Finansaar, foreslaas det overladt til Landbrugsministerens Skøn at fordele Bevillingen paa de to Finansaar til de to forskellige Arter Arbejder; samtidig har man anset det for rettest at tildele Ansøgerne efter Lov Nr. 73 af 31. Marts 1926 om Laan til mindre Grundforbedringsarbejder indenfor en Sum af 1,500 Kr. den samme Begunstigelse som paatænkt for de nye Arbejders Vedkommende, saaledes at de faar $\frac{1}{5}$ af Beløbet som Tilskud.

Maksimum for de til de mindre Arbejder bevilgede Beløb, der iøvrigt ydes efter Reglerne i fornævnte Lov Nr. 73 af 31. Marts 1926, er sat til 5,000 Kr.

De til de større Arbejder anvendte Summer ydes, forsaavidt Laaneandelen angaar, efter samme Regler, som har været gældende i tidligere Finansaar.

Til § 12.

Ifølge § 2, Litra d, i Lov Nr. 62 af 18. Marts 1925 om Begunstigelser for Drifts-laaneforeninger for mindre Jordbrugere skal det Underskud, der som Følge af Udlaan til Medlemmerne ved et Regnskabsaars Slutning maatte fremkomme, dækkes af Reservefonden, og forsaavidt hele Underskudet ikke kan dækkes af Reservefonden, skal Halvdelen af den resterende Del bæres af Stats-Laanefonden eller Statskassen og den anden Halvdel fordeles og indkræves hos Medlemmerne. Ved denne Ordning, hvorefter Reservefonden ikke udelukkende skal anvendes til Dækning af den Del af et fremkommet Underskud, for hvilken Medlemmerne (Garanterne) hæfter, men ogsaa kommer Stats-Laanefonden eller Statskassen til Gode, kan det befrygtes, at Interessen for at søge dannet en Reservefond vil svækkes. Da det maa anses for ønskeligt, at der i hver Drifts-laaneforening findes en passende Reservefond, foreslaas for at fremme Interessen herfor den nævnte Bestemmelse i Loven af 1925 for Regnskabsaarene 1926—27 og 1927—28 ændret saaledes, at Reservefonden udelukkende skal tjene til Dækning af den Del af et Underskud, for hvilket Medlemmerne hæfter, og at Halvdelen af det Underskud, der hidrører fra Tab paa Udlaan til Medlemmerne, fuldt ud skal bæres af Stats-Laanefonden eller Statskassen, selvom Underskudet helt eller delvis kunde dækkes af Reservefonden.

Efter Lovens § 3, 1. Stykke, maa Laanet til en Forening ikke overstige 80 pCt. af den tegnede Garantikapital. Af Hensyn til de nuværende vanskelige økonomiske

Forhold for det mindre Landbrug vil det være ønskeligt ikke at være afskaaret fra at kunne imødekomme Begæringer om større Laan, end tilladt efter Loven, forsaavidt de ved Loven til Raadighed stillede Midler maatte være tilstrækkelige. I saa Henseende bemærkes, at der til Imødekommen af de indtil Udgangen af September Maaned indkomne Andragender om Laan af de for Finansaaret 1926—27 til Raadighed stillede Midler vil udkræves ca. 600 000 Kr., naar Laanene beregnes til 80 pCt. af den tegnede Garantikapital. Størrelsen for Laanene foreslaas for Finansaarene 1926—27 og 1927—28 som Maksimum fastsat til samme Størrelse som Garantikapitalen, idet det iøvrigt overlades til Landbrugsministeren indenfor denne Grænse at fastsætte Laanenes Størrelse. Endvidere foreslaas som midlertidig Hjælp for det mindre Landbrug Renten af Laanene, forsaavidt angaar de Renteydelser, der forfalder til Betaling i Tiden fra December Termin 1926 til Juni Termin 1928 inklusive, nedsat fra $4\frac{1}{2}$ til $3\frac{1}{2}$ pCt. aarlig.

Til § 13.

Da det kan befrygtes, at de Husmænd, der under den faldende Kronekurs har erhvervet Husmandsbrug og erholdt Laan i Henhold til Bestemmelserne i Lov Nr. 323 af 22. Juni 1917 om Opretelse af Husmandsbrug og Lovene Nr. 537 og 557 af 4. Oktober 1919 (Jordlovene), nu under Kronestigningen vil have Vanskelighed ved at opfylde deres Forpligtelser overfor Statskassen, og da en stor Del af disse Statshusmænd derhos har lidt betydelige Tab paa Grund af den for Tiden herskende Mund- og Klovesyge, har Regeringen ment, at der under de foreliggende Omstændigheder bør ydes disse Laantagere Lempelse ved Tilbagebetalingen af de modtagne Statslaan gennem Henstand med Betalingen af de i 11. December Termin 1926, 11. Juni og 11. December Terminer 1927 samt 11. Juni Termin 1928 forfaldende Afdrag, saaledes at Løbetiden for Laanene forlænges med en Periode svarende til det Tidsrum, hvori Henstanden ydes.

Afsnit III.

Til § 14.

Den nu gældende Lov om Udlaan af Statsboligfonden til Boligbyggeri, Lov Nr. 86 af 31. Marts 1926 om Støtte af Boligbyggeri, bestemmer i sin § 4, 1. Stk., at det samlede Beløb af Udlaan for Foretagender, hvortil Laanetilsagn kan gives i Lovens

Løbetid (1. April 1926—1. Oktober 1927) højst maa udgøre 20 Mill. Kr.; deraf maa der indtil 1. April 1927 højst gives Laanetilsagn til et Beløb af 15 Mill. Kr. Imidlertid er der allerede nu disponeret over disse sidstnævnte 15 Mill. Kr., og der har tilmed foreligget yderligere, kvalificerede Ansøgninger om Statsboligfondslaan, som ikke har kunnet bevilges paa Grund af, at de 15 Mill. Kr. som nævnt er opbrugt. Det maa herefter anses af Betydning, ogsaa som et Middel til Afhjælpning af Arbejdsløsheden, at der stilles yderligere Midler til Raadighed for Statsboligfonden. Man foreslaar derfor, at det ommeldte Maksimum paa 20 Mill. Kr. forhøjes med 7 Mill. til 27 Mill. Kr. og at Tidspunktet 1. April 1927, af Hensyn til Planlæggelsen af Foraarsbyggeriet, sættes til 1. Februar 1927, saaledes at der til Laanetilsagn efter 1. Februar 1927 kan være til Raadighed et Beløb paa 12 Mill. Kr. I Stedet for de nu resterende 5 Mill. Kr.

Afsnit IV.

Til §§ 15 og 16.

Ifølge den af Socialministeriets Arbejdsudvalg fornylig afgivne Betænkning, hvoraf Eksemplarer som allerede nævnt er tilstillet Rigsdagens Medlemmer, har Udvalgets Fler-tal fremsat Forslag om en Fornyelse af Loven af 1. December 1925 om Foranstaltninger til Modvirkning af Arbejdsløsheden, idet det dog henstilles, at der stilles et forholdsvis større Beløb til Raadighed for Ikke-Nødhjælpsarbejder, og at Loven udvides, saaledes at der undtagelsesvis kan ydes Støtte ogsaa til andre private Institutioner og Sammenslutninger end dem, der i Forvejen nyder offentlig Støtte.

Idet Regeringen har kunnet slutte sig til Arbejdsudvalgets Forslag, har man udarbejdet §§ 15 og 16 i Overensstemmelse hermed. Under Hensyn til Arbejdsløsheden Omfang har man ikke ment at kunne blive staaende ved det i Loven af 1. December 1925 omhandlede Laanebeløb af 8 Mill. Kr. og Tilskudsbeløb af 2 Gange 1 Mill. Kr., men foreslaar, at det samlede Laanebeløb ansættes til 16 Mill. Kr., hvoraf indtil 10 Mill. Kr., skal kunne anvendes til Ikke-Nødhjælpsarbejder, og at Tilskudsbeløbet sættes til 4 Mill. Kr., der fordeles med 1 Mill. Kr. til Nødhjælpsarbejder og 3 Mill. Kr. til Ikke-Nødhjælpsarbejder.

Lovforslaget afviger endvidere fra Loven af 1. December 1925 derved, at Laanene foreslaas forrentede med 5 pCt. p. a. (i Stedet for $5\frac{1}{2}$ pCt.), hvilket formentlig bedre stemmer med de nugældende Laaneforhold. Man foreslaar derhos, at

Laanene udredes direkte af Statskassen, da Arbejdsløshedsfondens likvide Midler næppe vil være tilstrækkelig store til, at det kan paalægges Fonden at staa i Forskud med disse Laan. De fornødne Beløb foreslaas tilvejebragt paa samme Maade som de i Lov Nr. 101 af 31. Marts 1926 omhandlede Laan.

Da der nu ifølge Afsnit V. foreslaas udskrevet en særlig Kriseafgift til Dækning af de i Lovforslaget omhandlede Tilskud, har man ikke ment at burde medtage den i § 2, sidste Stykke, i Loven af 1. December 1925 indeholdte Bestemmelse om, at Tilskudene skal godtgøres Statskassen af Arbejdsløshedsfonden, naar denne har naaet en Størrelse af 30 Mill. Kr.

Afsnit V.

Til §§ 17—22.

For at tilvejebringe de nødvendige Midler til de i nærværende Lov omhandlede Tilskud foreslaas en ekstraordinær Kriseafgift paa Formue. Afgiften skal efter Forslaget udredes af den Del af den skattepligtige Formue, der overstiger 50 000 Kr., og Afgiften foreslaas udredet efter en Skala, der begynder med 0,5 pCt. af den Del af en Formue paa indtil 100 000 Kr., som overstiger de skattefrie 50 000 Kr., og slutter med en Afgift af 1 pCt. paa den Del af den skattepligtige Formue, som ligger over 200 000 Kr.

For at give Ejere af fast Ejendom og navnlig saadanne, som efter 1. Januar 1922 er kommet i Besiddelse af faste Ejendomme, en Lettelse, foreslaas det, at der gives Ret til to forskellige Fradrag.

1. Et Fradrag for alle Ejendomme af 15 pCt. af Ejendommenes Værdi.
2. Et Fradrag for Ejendomme, som er erhvervet efter 1. Januar 1922, og som anvendes i Erhvervsøjemed, af 50 pCt. af Ejendommenes Værdi.

Afgiften foreslaas betalt i 2 Terminer henholdsvis 2. Januar 1927 og 1. Juli 1927, hver Gang med Halvdelen.

Det foreslaas endvidere, at Finansministeren, hvor Forholdene i ganske særlig Grad taler derfor, skal være bemyndiget til at nedsætte eller eftergive Afgiften, ligesom han ogsaa skal være bemyndiget til at tillade, at Beløbet betales afdragsvis, hvor en saadan Betaling maatte være nødvendig af Hensyn til manglende Likviditet i Formuen.

Efter foretagne Beregninger kan det antages, at den ekstraordinære Kriseafgift vil indbringe ca. 24 Mill. Kr.

Til Belysning af Afgiftens Størrelse for de enkelte Formuer anføres nedenstaaende Oversigt:

Skattepligtig Formue	Skattebeløb
50 000 Kr.	0 Kr.
100 000 —	250 —
200 000 —	1 000 —
300 000 —	2 000 —
500 000 —	4 000 —
1 000 000 —	9 000 —
2 000 000 —	19 000 —
3 000 000 —	29 000 —
5 000 000 —	49 000 —
10 000 000 —	99 000 —

Efterfølgende Eksempler hid sættes til nærmere Forklaring af Afgiftens Virkninger:

1. En Gaardejer med samlet Formue..... 75 000 Kr.
udelukkende bestaaende af fast Ejendom, erhvervet efter 1. Januar 1922:
Fradrag efter Lovens § 18¹ ... 11 250 Kr.
Fradrag efter Lovens § 18² ... 37 500 —

48 750 —
26 250 Kr.
50 000 afgiftsfri; Afgift 0 —
I Tilfælde, hvor Betingelserne for Fradrag efter Lovens § 18² ikke foreligger, vilde Afgiften andrage..... 68 —
2. En Gaardejer med samlet Formue:
Fast Ejendom..... 100 000 Kr.
Anden Formue..... 50 000 —

150 000 Kr.
÷ Gæld..... 25 000 —
Nettoformue..... 125 000 Kr.
15 pCt. Fradrag efter Lovens § 18¹..... 15 000 Kr.
50 pCt. Fradrag efter Lovens § 18²..... 50 000 —

65 000 —
60 000 Kr.
50 000 afgiftsfri; Afgift 50 —
I Tilfælde hvor Betingelserne for Fradrag efter Lovens § 18² ikke foreligger, vilde Afgiften andrage..... 325 —
3. En Husejer med samlet Formue:
Fast Ejendom.. 300 000 Kr.
÷ Gæld..... 100 000 —
Nettoformue..... = 200 000 Kr.

At overføre... 200 000 Kr.

	Overført... 200 000 Kr.
Da Ejendommen udlejes til Beboelse, gives intet Fradrag efter Lovens § 18 ² , men alene 15 pCt. Fradrag efter § 18 ¹ med.....	45 000 —
	<u>155 000 Kr.</u>
Afgift af 100 000 Kr..... =	250 Kr.
Afgift af 55 000 Kr..... =	412 —
Samlet Afgift... =	<u>662 Kr.</u>
4. En Rentier med samlet Formue.....	250 000 Kr.
udelukkende i Fonds: Afgift.....	<u>1 500 —</u>
5. En Fabrikant med samlet Formue:	
Fabrik.....	400 000 Kr.
Villa.....	50 000 —
Samlet fast Ejendom.....	450 000 Kr.
Anden Formue.....	100 000 —
Samlet Bruttoformue.....	550 000 Kr.
÷ Gæld.....	50 000 —
Nettoformue..... =	500 000 Kr.
15 pCt. Fradrag efter Lovens § 18 ¹ af 450 000 Kr..... =	67 500 Kr.
50 pCt. Fradrag efter Lovens § 18 ² af 400 000 Kr..... =	200 000 —
	<u>267 500 —</u>
	<u>232 500 Kr.</u>
At overføre... =	232 500 Kr.

	Overført... 232 500 Kr.
Afgift af 200 000 Kr..... =	1 000 Kr.
Afgift af 32 500 Kr..... =	325 —
Samlet Afgift... =	<u>1 325 Kr.</u>

I Tilfælde, hvor Betingelserne for Fradrag efter Lovens § 18² ikke foreligger, vilde Afgiften andrage..... 3 325 —

6. En Godsejer med samlet Formue:	
Fast Ejendom, erhvervet efter 1. Januar 1922	500 000 Kr.
Anden Formue.....	500 000 —
	<u>1 000 000 Kr.</u>
15 pCt. Fradrag efter Lovens § 18 ¹	75 000 Kr.
50 pCt. Fradrag Efter Lovens § 18 ²	250 000 —
	<u>325 000 —</u>
	<u>675 000 Kr.</u>
Afgift af 200 000 Kr..... =	1 000 Kr.
Afgift af 475 000 Kr..... =	4 750 —
Samlet Afgift... =	<u>5 750 Kr.</u>
I Tilfælde, hvor Betingelserne for Fradrag efter Lovens § 18 ² ikke foreligger for hele Ejendommen, men kun for en Del af denne, til Værdi f. Eks.....	400 000 —
vilde Afgiften udgøre.....	<u>6 250 —</u>

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

U. a. Asiantuntija Palinin rap. no XVIII

Hörselmannin

22/11 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Marrask. 23 p:nä 1926.

N:o 1995.

ULKOASIAINMINISTERIO		
40/148 Sal. D. 10 26.		
26/11-26	12	Liit.
USA	OSASTO	ASIA
5.	Es.	

Herra Ministeri.

Täten saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini No. XVIII, joka koskee vaalitaistelua Tanskassa ja vaalien mahdollisia tuloksia.

Suvaitkaa, Herra Ministeri, vastaanottaa erinomaissimman kunnioitukseni vakuutukset.

E. N. Setälä

Herra Ulkoasiainministeri

Professori E. N. Setälä.

H e l s i n k i .

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIO

40/148 Sac. D. 10 26.

26/11-26	2	Liit.
	ORANTO	ASIA
5.	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan Palin in

raportti No. XVIII.

marraskuun 22 päivältä 1926.

Vaalitaistelu Tanskassa ja
vaalien mahdolliset tulokset. Vaalitaistelu on jo vilkkaas-
sa käynnissä yli koko maan. Erikoisen tuimaksi on ottelu
entisten ystäväpuolueitten, sosiaalidemokraattien ja radikaal-
lien välillä muodostunut. Tämän luulisi olevan merkinä sii-
tä, että heidän yhteisymmärryksensä ja yhteistyönsä kaikki
mahdollisuudet nyt todella ovat hävinneet. Mutta huolimatta
molemmipuolisista häikäilemättömistä hyökkäyksistä ja syytök-
sistä vaalitaisteluinnoissa, ja huolimatta niistä tapauksista,
jotka johtivat sosialistien ja radikaalien äskettäiseen jyrk-
kään välirikoon sekä siitä seuranneeseen kansankäräjien ha-
joittamiseen - josta kaikesta tein selkoa viime raportissa-
ni No. XVII - on viime päivinä molemmissa puolueissa ää-
niä kuulunut, jotka varovaisin sanoin viittailevat siihen
suuntaan, että kun vaalitaistelun jälkeen parlamenttaarinen
työpäivä jälleen koituu, niin olisi taas ryhdyttävä sosiaa-
lidemokraattien ja radikaalien yhteistoimintaan samassa muo-
dossa kuin tähänkin saakka - edellyttäen tietysti, että nä-
mä puolueet yhdessä pääsevät ehdottomaksi enemmistöksi uusil-

lakin kansankäräjillä! Tästä on kumminkin tällä hetkellä aivan mahdotonta varmuudella ennustaa mitään - sehän riippuu vaan niin muutamista edustajapaikoista. Radikaalien ja sosiaalidemokraattien enemmistöhan tiesi, nyt hajoitetuilla kansankäräjillä, kuten tunnettua, vaan 2 ääntä.

Mitä ensinnäkin sosiaalidemokraatteihin tulee, tuntuvat he toivovan voivansa voittaa melkoisen määrän ääniä radikaaleilta, ja siten niin tuntuvasti musertavansa heidät, että he suoranaisesti pelosta antautuvat sosialistien armoille ja yhteistyöhön heidän kanssaan.- Monet merkit näyttävätkin mielestäni viittaavan siihen, että sosiaalidemokraatit ensitulevan joulukuun 2 päivänä tapahtuvissa vaaleissa todella tulevat voittamaan lisää edustajapaikkoja, ja niin muodoin luultavasti jäämään uusienkin kansankäräjien suurimmaksi puolueeksi. Tässä tapauksessa väitetään, mikäli olen kuullut Stauningia sangen lähellä olevalta taholta, että hänen aikomuksensa ainakin tätä nykyä on jäädä hallituksineen paikoilleen ja väistyä vaan suoranaisen epäluottamuslauseen pakottamana. Otaksuttavalta tuntuu, ettei Stauningin hallituksen tarvitse pelätä sellaista - ainakaan ensi hetkellä - vaan että se vaalien

jälkeenkin voi - jos se vaan itse tahtoo - jäädä hallit-
semaan vielä jonkun aikaa. Mutta kenen kannattamana?

Merkillepantavat ovat epäilemättä yllämainitut,
Radikale-puolueen riveistä kuuluneet äänet, jotka toivovat,
että sosiaalidemokraatit ja radikaalit taasen "skal finde
hinanden igen efter Valget". Toiselta puolen on myönnettä-
vä ainakin jossain määrin hämmästyttäväksi jos radikaalit,
kaiken sen jälkeen mitä on tapahtunut, todella voisivat
siinä määrin nöyrytyä, että he taas antautuisivat sosiaali-
demokraattisen hallituksen kannatuspuolueeksi. Jos he kummin-
kin sen tekevät, niin tapahtuu se varmasti vaan ajan voit-
tamiseksi, toisin sanoen, jotta he voisivat ehtiä loppuun-
suorittaa sen lähentelemisen Venstre-puolueeseen, josta usein
olen kirjoittanut, joka jo kauan on ollut käynnissä ja jo-
ka varmasti olisi ollut aikaansaatu kesäksi 1928, jolloin
kansankäräjävaalit säännönmukaisesti olisivat tulleet toimeen-
pantaviksi, ellei valtiopäiviä nyt olisi hajoitettu. Mutta
joulukuun 2 päivänä toimitettaviksi määrättyt vaalit tulivat
- kuten viime raportissani alleviivasin - odottamatta ja
aivan liian varhain Venstre- ja Radikale-puolueitten väliseen
lähentelemiseen ja yhteistyöhön nähden. Tämä yhteisymmärrys,
- joka luuloni mukaan aikaisemmin tahi myöhemmin tulee

olemaan luotu, silloin merkiten uutta orienteerausta Tanskan sisäpolitiikassa - todella ei vielä tunnu kypsältä. Odottaen kypsymisen hetkeä on ehkä, kuten yllä huomautin, mahdollista, ehkäpä luultavaakin, että radikaalit kaikista viimeaikaisista tapahtumista huolimatta antautuvat vielä väliaikaisesti jatkamaan yhteistoimintaansa sosiaalidemokraattien kanssa, jos ne todella yhdessä pääsevät ^(enemmistöksi) ehdottomaksi/uusillakin kansankäräjillä. Tämä ei kumminkaan ollenkaan ole sanottua. Varmana pidetään näet, että radikaalit joulukuun vaaleissa tulevat menettämään ääniä. Heidän ja sosiaalidemokraattien tähänastinen yhteinen kahden äänen enemmistö voi siis helposti tulla menetetyksi, jolloin tietysti koko kysymys radikaalien sosiaalidemokraattiselle hallitukselle antamasta kannatuksesta kokonaan raukeaa.

Huomattavaa on myöskin, että keskusteluissa näistä asioista viime päivinä yhä useammin olen kuullut väitettävän, että sosiaalidemokraattinen hallitus ehkä yhtä suurella todennäköisyydellä uusilla kansankäräjillä voi odottaa apua Konservative-puolueelta, kuin Radikale-puolueelta! Niin uskomattomalta kuin tämä väite kuuluukin, on kumminkin sen oikeaperäisyyttä minulle luotettavalla tähölla vahvistettu. Selitykseksi on esitetty seuraavaa: lähi-

tulevaisuuden ensimmäinen, tärkein, suurin tehtävä on val-
litsevan taloudellisen pulatilanteen helpoittaminen ja lyhen-
täminen. Missä määrin uusi hallitus tässä suhteessa onnistu-
tuu, missä määrin se voi hankkia kannatusta taloudelliselle
ohjelmalleen ja toteuttaa sen - siitä tulee sen ole-
massaolo riippumaan. Nyt sanotaan Stauningilla olevan tas-
kussaan uusi pula-apulakiehdotus, johon vanhoillisten kannatta-
tus olisi saavutettavissa - väitetäänkin, että epävirallisia
neuvotteluja siitä jo olisi käyty! Vanhoillisten kannatta-
mana kompromissin jälkeen näissä taloudellisissa asioissa
voisi siis Stauningin hallitus vielä jäädä hallitsemaan.
Enemmistö näillä puolueilla varmasti tulee olemaan sekä
maa- että kansankäräjillä. Mutta joskin tällainen yhteistyö
sosiaalidemokraattien ja vanhoillisten välillä ylläolevan ma-
kaan ehkä on ajateltavissa, joskin se minusta kumminkin
tuntuu vähemmän uskottavalta - kauan se ymmärtääkseni ei
missään tapauksessa voi kestää, korkeintaan yli talven!

Mutta mistä syystä tahtoisivat Stauning ja muut
sosiaalidemokraatit näin erinomaisen epävarmojen olosuhteiden
vallitessa - olkootpa radikaalit tai vanhoilliset heidän
enemmän tai vähemmän epäluotettavana kannatuspuolueenaan -
ottaa niskoilleen hallitustaakan ja hallitusvastuun tulevana

ankarana talvena, kaikkine niine vaikeuksineen, jotka se, erikoisesti juuri sosialistiselle hallitukselle varmasti tulee tarjoamaan, kuten viime raportissani ja muissa tiedoituksissani olen selostanut? On vaikeata löytää tyydyttävää selitystä siihen. Sosiaalidemokraateille edulliset vaalit tulevat tietenkin moraalisesti huomattavissa määrin vahvistamaan hallituksen asemaa. Mutta käytännöllisessä suhteessa tulee sen asema kumminkin olemaan heikko, ilman luotettavaa kannatuspuoluetta, kuten se ajan pitkää kaiketi joka tapauksessa jäänee. Jollei sosiaalidemokraatit voita ehdotonta enemmistöä uusilla kansankäräjillä - ja sitä voinee pitää mahdottomana, siihen vaaditaan 20 edustajapaikkaa lisää! - olisi siis epäilemättä ymmärrettävissä, jos he, ennenkuin talven vaikeudet ovat ehtineet todentakaa päästä voimaan, odottamatta suoranaista epäluottamuslainsetta luopuisivat hallitusvastuusta, vedoten efektiivisen työn mahdottomuuteen. Laajoissa sosiaalidemokraattisissa piireissä onkin - sen on eräs sosialisti minulle vahvistanut - tämä kantokanta vallalla. Toistaiseksi on kumminkin, kuten sanottu, Stauning toisella kannalla. Lopullinen päätös asiassa riippuu tietysti vallitulojen ratkaisevista numeroista.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Siinä tapauksessa, että sosiaalidemokraatit uusien kansankäräjien kokoonnuttua ylläolevan mukaan luopuvat hallitusvallasta, jää uuden hallituksen perustaminen ensikädessä Venstre-puolueen asiaksi, koska se kaiken todennäköisyyden mukaan uusillakin kansankäräjillä tulee olemaan lähinnäsuurin puolue. Monesta merkistä päättäen valmistautuu-kin se siihen. Koskei yhteistyölle välttämätön yhteisymmärryksen ja Radikale-puolueen välillä edellä esitetyn mukaan vielä liene luotu, ei Venstre-hallitus voi odottaa radikaalien kannatusta. Sitä paitsi näillä puolueilla yhdessä tuskin tuleekaan olemaan enemmistöä uusilla kansankäräjillä. Välttämätöntä kannatusta olisi Venstre-hallituksen pakko hakea vanhoillisilta. Muutamissa Konservative-puolueen lehdissä onkin jo annettu ymmärtää, että vanhoilliset erinäisillä ehdoilla olisivat valmiit ryhtymään yhteistoimintaan Venstre-puolueen kanssa, kuten vuosina 1920-24, edellyttäen tietenkin, että ne yhdessä pääsevät ehdot tomaksi enemmistöksi uusilla kansankäräjillä (maakäräjillä se jo on olemassa), Mahdollisuuksien rajojen ulkopuolella tätä ei suinkaan voi pitää - vanhoillisten odotetaan yleensä voittavan edustajapaikkoja joulukuun vaaleissa. Ja, kuten tämän raporttini alussa kerran jo alle-

viivasin, ovat enemmistösuhteet Tanskan kansankäräjillä riippuvat vaan muutamista harvoista äänistä. Tällaisen vanhoillisten kannattaman Venstre-hallituksen työkykyyn nähden voitane kumminkin asettua epäilevälle kannalle. Näitten puolueitten poliittiset linjathan ovat viime vuosien kuluessa liian paljon eronneet toisistaan, kuten aikaisemmissakin raporteissani olen huomauttanut.

Sama on tietenkin todettava sen tapauksen varalta, että vanhoilliset koettaisivat muodostaa hallituksen Venstre-puolueen kannattamana. Tästäkin on puhuttu, osaksi sen johdosta, että vanhoilliset, kuten sanottu, luultavasti tulevat edistymään joulukuun vaaleissa, osaksi siitä syystä, että he tuntuvat halukkaammilta kuin Venstre-puolue nyt perustamaan hallituksen.

Radikaalepuolueen taholta on vielä esitetty ajatus kaikkien puolueitten tahi ainakin Venstre-, Radikaaleja Sosiaalidemokraatti-puolueitten yhteisesti muodostaman hallituksen perustamisesta, esimerkiksi Köpenhaminan nykyisen ylipresidentin Jensenin johdolla. Tähän mahdollisuuteen on minun kumminkin vaikeata uskoa.

Kuten ylläesittämistäni eri näkökohdista selviää, tulee kaikesta päättäen tilanne vaalien jälkeen olemaan

aika sekasortoinen ja työkykyisen hallituksen perustaminen tavattoman vaikea. Kumminkin on tietysti huomioonotettava, että vaalien tulos todella vielä tällä hetkellä on täysin epävarma, jotenka ylläolevat mietiskelyt eivät voi olla muuta kuin todennäköisyyslaskelmia. Koettaessani päästä selvyyteen näissä asioissa en ole tavannut ainoatakaan politiikkaa, joka olisi voinut tehdä ainakin jossain määrin varman ehnustuksen vaalien jälkeisestä hallituksesta. Useimmat, joiden arvostelukykyyn panen arvoa, pitävät 1) luultavimpana, ensimmäisenä mahdollisuutena, että sosiaalidemokraattinen hallitus vielä joksikin ajaksi jää hallitsemaan vaihtelevien enemmistöjen avulla, ja 2) toisena mahdollisuutena, että puhdas Venstre-hallitus, herra Madsen-Mygdalin johdolla, muodostetaan vanhoillisten kannatuksella.

Käynnissä olevan vaalitaistelun toistaiseksi merkillisin tapahtuma on epäilemättä se, että Venstre-puolueen on onnistunut taivuttaa ent. maanviljelysministeri, kartanonomistaja Madsen-Mygdal jälleen ryhtymään aktiiviseen politiikkaan ja asettumaan valtiopäiväedustaja-ehdokkaaksi. Tämä monessa suhteessa merkillinen, lahjakas, voimakas ja kaikissa pii-

reissä henkilökohtaisesti kunnioitettu mies, on viime aikoi-
na pidättäytynyt kokonaan syrjässä politiikasta. Hänen jäl-
leenryhtymisensä siihen on merkillepantava ja onkin herättä-
nyt suurta huomiota.

Mitä sen merkitykseen tulee, on ensinnäkin
"sisäisessä" suhteessa todettava, että Venstre-puolue herra
Madsen-Mygdalissa jälleen on saanut todellisen määrällisen
johtajaluonteen, joka varmasti kansankäräjillä tulee ottamaan
käsiinsä puolueen johdon ja siten syrjäyttämään Neergaardit,
Kraghit, Slebsagerit, Moltesenit y.m. "Tildragelsen betyder
ikke, at der er opstillet en ny Folketingskandidat som saa
mange andre; den betyder, at Venstre har kaaret sin nye
Høvding. De forskellige mere eller mindre anvendelige Kongs-
emner, der har intrigeret for Tronfølgen efter Hr. Neer-
gaard, er fejlet til Side."

Mitä tämä ulospäin tulee merkitsemään, voi huo-
mata seuraavista sanomalehtilausunnoista: "Nationaltidende"
(vanhoillinen): "Naturligvis er det aldeles udelukket, at
Konservatismen kan slutte op under Hr. Madsen-Mygdals Banner;
et Venstre, der har ham som Fører, vil naturnødvendigt for-
øge Afstanden mellem Venstrepolitik og konservativ Politik i
Deflationenskrisens Danmark." - "Socialdemokraten": Hvorfor

nægte, at han er en Fane i dansk Politik. Agrarismens Krigsflag, Symbolet paa det mest inkarnerede Arbejderhad og den mest urokkelige og ubarmhæertige Byfjendtlighed." Tietysti ovat nämä lausunnot vaalitaistelun tavallisten liioittelujen leimaamat - etenkin Nationaltidenden jyrkkä väite yhteistyön mahdottomuudesta. Se joutuu varmasti melkoisen modifioimisen ja korjauksen alaiseksi, kun Venstre-hallituksen muodostamishetki mahdollisesti todella koituu.

"Politiken" (radikaalien äänenkannattaja) on ollut huomattavan pidättyväinen arvosteluissaan. - Siitä voitanevetää se johtopäätös, ettei Madsen-Mygdal Venstre-puolueen johtajana ole radikaaleille epämieluisen. Entisenä radikaalina lieneekin hän Venstre- ja Radikale-puolueitten lähentelemispyrkimysten ystävä.

Köpenhaminassa, marraskuun 22 päivänä 1926.

P. A. M.

J.K. Täydellisyyden vuoksi on ehkä vielä lisättävä, puheen ollessa vaalien jälkeisestä mahdollisesta hallituksesta, että viimeisenä mahdollisuutena "Forretningsministerium" (n.k. virkamieshallitus) tietysti voi tulla kysymykseen.

PM

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C9.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 24.

Köpenhamina.

14/12 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Jouluk. 14 p:nä 1926.

N:o 2228.

MINISTERIÖ		
42/149 Sac. P. 17 26		
17/12-26	?	LML.
5.	CS.	GA

Herra Ulkoasiainministeri.

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini

No. 24, joka koskee Tanskan uutta hallitusta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus,

V. J. Salonen

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa.

H e l s i n k i .

Suomen Sähelysti
 Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIO

42149 Sal. 26

17/12-26

ES

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 24.

14/12-26.

Tanskan uusi hallitus. Joulukuun 2 päivänä suoritetuissa vaaleissa Folketing'iin saivat, niinkuin tunnettu, n.s. venstre (= oikeiston vasen siipi) ja vanhoilliset yhdessä enemmistön. Sekä radikaalinen puolue että sosialistit menettivät, edellinen neljä ja jälkimäinen kaksi sijaa. Kun sosialistien ja heitä tähän asti tukeneiden radikaalien yhteinen äänimäärä tähän astisessa Folketing'essä oli ainoastaan pari ääntä vastustuspulueiden äänimäärää suurempi, aiheutti itsessään vähäpätöinen tappio hallituksen kukistumisen. Osanotto vaaleihin oli erittäin vilkas. Kaikkien muiden paitsi radikaalien ja kommunistien puolesta annetut äänimäärät olivat tuntuvasti suuremmat kuin edellisellä kerralla. Siihen nähden, ettei vanhoillinen puolue kuulu suurimpiin, on sen saavuttama äänimäärä huomattava, tehden se 37,522 ääntä enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Sosialististen valitsijoiden lukumäärä oli 27,522 suurempi kuin viime kerralla.

Syynä vanhoillisten saavuttamiin tuloksiin voidaan ainakin osaksi pitää Etelä Jyllannissa syntynyttä itsehallintopyrkimystä, joka - itsehallintomiesten väitteiden mukaan -

Finlands Beskickning

johtui tyytymättömydestä sosialisteja vastaan näiden kaupunkilaisia maaseutulaisten kustannuksella suosivan politiikan vuoksi. ^{x)} Pääasiallisena syynä socialistien nyt kärsimään tappioon oli kuitenkin epäilemättä se, että he olivat olleet hallituspuolueena jo parin vuoden ajan. Vaikea taloudellinen tilanne, joka on aiheutunut kruunun noususta, on synnyttänyt tyytymättömyyttä, joka täällä, niinkuin muuallakin, ensi sijassa kääntyy hallitusta vastaan, kun ei tällä ole keinoja kriisin aiheuttamien vaikeuksien poistamiseksi. Mitä radikaalien tappioon tulee, johtuu se näiden asemasta hallitusta tukeneena, heikkona ryhmänä, joka ainoastaan vähäisessä määrässä tai tuskin ollenkaan on voinut hankkia mielipiteilleen vaikutusta hallituksessa. Puolue on täten vaikuttanut jotenkin värittömältä yleisön silmissä.

Äskeisten vaalien perustalla tulee eri puolueilla Folketing'issä olemaan seuraavat määrät edustajia:

Venstre	46
Vanhoilliset	30
Sosialistit	53
Radikaalit	16
N.s. Retsforbund (Venstren ja radikaalien välillä oleva ryhmä)	2
Slesvigiläinen puolue	1

x) Vrt. raporttini No. 21, viime lokakuun 13 päivältä.

Kun uutta hallitusta ruvettiin muodostamaan, koetettiin siihen kuninkaan toivomuksesta aluksi saada kaikkien puolueiden edustajia. Yritykset eivät kuitenkaan johtaneet mihinkään tulokseen. Sosialistit ja radikaalit ilmoittivat heti, etteivät he katsoneet voivansa myötävaikuttaa hallituksen muodostamiseen. Myöskin vanhoilliset, joiden osanotosta hallitukseen aluksi puhuttiin, ovat kieltäneet myötävaikutuksensa. Tämä johtuu heidän eriävästä käsityksestään siitä, miten olisi aikaansaattava parannusta vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen. Vanhoilliset valtiopäivämiehet ovat suurimmaksi osaksi kaupan ja teollisuuden edustajia. He vaativat nyt samoin kuin ennenkin korkeata tullisuojaa ulkovaltioita vastaan. Venstre taas on ensi sijassa talonpoikaispuolue, joka jyrkästi vastustaa tullikorotusta, mikä mahdollisesti voisi aiheuttaa tullisodan tai ainakin repressalio-toimenpiteitä ulkomaiden puolelta, mitkä toimenpiteet vuorostaan ensi sijassa tulisivat kohtaamaan maataloustuotteiden maasta vientiä.

Ottaen huomioon, että taloudellisen kriisin lieventäminen asian pakosta tätä nykyä on jokaisen tanskalaisen hallituksen tärkeimpänä tehtävänä, ei voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että uuden hallituksen asema on vaikea. Mahdo-

tonta ei mielestäni ole, etteikö kompromissi taloudellisissa kysymyksissä kaikkien muiden ryhmien kesken uutta hallitusta vastaan sittenkin olisi helpommin aikaansaatawissa kuin sovinto hallituksen ja vanhoillisten välillä. Tulevaisuus tulee osottamaan missä määrin hallitus onnistuu välttämään vaikeuksiin kompastumista.

Uuden pääministerin kerrotaan kuuluvan niihin, jotka haluaisivat yhteistoimintaa venstren ja radikaalien välillä. Jos näiden puolueiden edustajat voivat sopia yhteisestä taloudellisesta ohjelmasta, tulee se tietysti vahvistamaan hallituksen asemaa. Kysymyksenalaista kuitenkin on onko radikaaleilla varaa jälleen ruveta uuttakin hallitusta tukevaksi ryhmäksi, jolloin epäilemättä jälleen olisi uhrattava jotain puolueen kannasta. Mitään pysyväistä ja varmaa tukoa ei uusi hallitus senvuoksi radikaaleilta saane, vaan voinee ainakaan olla kysymys yhteisestä toiminnasta jossain yksityisessä tapauksessa.

Uuden hallituksen miehistä ovat ainoastaan muutamat ennen olleet ministerejä. Entisestä venstre-hallituksesta, joka v. 1924 luovutti valtansa sosialisteille, ei nykyisessä, luonnottamatta pääministeri Madsen-Mygdalia, ole kuin entinen pääministeri Neergaard, joka nykyään on rahaministerinä, sota-

ministeri Brorsen, sisä- ja sosialiministeri Kragh, oikeusministeri Rytter ja kauppaministeri Slebsager. Uusia ovat ulkoministeri Moltesen, terveysministeri Rubow (terveysministeriö uusi), kirkkoministeri Bruun-Rasmussen, opetusministeri Byskov ja kulkulaitosministeri Stensballe. Hallituksen vahvimpina niminä tunnutaan pidettävän Madsen-Mygdalia, Neergaardia ja Kraghia. Ulkoministerin löytäminen näyttää tuottaneen vaikeuksia. Aluksi koetettiin saada toimeen Tanskan Lontoon lähettilästä, kreivi Ahlefeldt-Laurvigia, mutta ei tämä ollut suostuvainen ottamaan tehtävää vastaan. Suomen kannalta ei voida muuta kuin iloita siitä, että yksi tunnetuista tšekäläisistä Suomi-ystävistä on tullut nimitetyksi ulkoasiainministeriksi. Tahdon kuitenkin heti lisätä, että yhteistoiminta kaikkien niiden henkilöiden kanssa, jotka täällä oloni aikana ovat toimineet ulkoministereinä, on ollut mitä miellyttävintä. Tohtori Moltesen on kauan ollut mukana parlamenttien välisessä yhteistyössä ja on sitaipaisi toiminut kansainliiton yleiskokouksissa ollen tanskalaisen delegatsioonin jäsenenä.

Köpenhaminassa, joulukuun 14 päivänä 1926.

M. Mygdal